

TRUMPA APOLOGETIKA

Parašė
Kun. Pranciškus Bučys, M. I. C.

CHICAGO, ILLINOIS,
Spauda "Draugas" Publ. Co., 2334 So. Oakley Avenue
— 1922 —

Nihil Obstat

FELIX KUDIRKA, M. I. C.

Censor Deputatus.

Imprimatur

† Georgius G. Mundelein,
Archiepiscopus Chicagiensis.

Jan. 19, 1922 A. D.

COPYRIGHT BY MARIAN FATHERS,

2334 S. Oakley Ave., Chicago, Ill.

Superiorum Permissu.

Trumpa Apologetika.

PRAKALBA.

Tris Krikščioniško Mokslo Dalys.

Krikščionijos moksle yra trys didėsės dalys. Pirmutinė apima tas tiesas, į kurias turime tikėti. Antroje yra tie Dievo paliepiimai ir Bažnyčios įsakymai, kuriuos krikščionys turėtų pildyti. Pirmutinė dalis aiškina tikėjimą, antroji išdėsto dorą. Senų kalbų vardais pirmąją dalį žmonės vadina dogmatine, antrąją normale.

Abi tiedvi dali stovi ant Dievo apreiškimo. Ne tą tikime ką patys išrandame, bet tą ką Dievas apreiškė. Teip pat ir apsėjimuose ne tą turime pildyti, kas mums patinka, o tą ką Dievas apreiškė.

Bet Dievas neateina pas kiekvieną žmogų ir nepasako jam visą Savo dogmatinį ir moralį apreiškimą. Žmogui reikia žinoti iš kur jis gauna Dievo apreiškimasias tiesas ir įsakymus; teip-gi reikia atskirti tikrą Dievo apreiškimą nuo žmonių prasimanymo. Tai-gi prieš įtikėsiant apreiškimui reikia žinoti,

kad Dievas tikrai apreiškė žmonėms tiesų bei įsakymų. Prieš imsiant tyrinėti, ar Dievas davė žmonėms apreiškimo, ar ne, reikia dar žinoti, ar yra Dievas.

Tokių būdu susideda visa eilė stambių klausimų: 1-as ar yra Dievas? 2-as ar jis ką nors apreiškė žmonėms? 3-ias kaip atskirti tikrą apreiškimą nuo pramanyto? 4-as ar Krikščionių tikėjimo davėjas Jėzus Kristus buvo tikrai Dievo siųstas, ar ne? 5-as Jei taip, tai ar Jėzaus paliktasis mokslas neišnyko ir nesugedo iki šiol? 6-tas, jei ne, tai iš kur ir kaip galime jį patirti be klaidos?

Abi augščiau minėti daly lygiai stovi ant gerų atsakymų šitiems klausimams. Tai gi mokslas apimantis juos sudaro trečią krikščionijos dalį. Ji graikiškai vadinasi apologetika. Lietuviškai ją reikėtų pavadinti protiniais tikėjimo pamatais. Kaip trioba ant pamato, taip abi Dievo apreikšti daly stovi ant šitos trečiosios.

Visą anųdviejų turinį žinome iš Dievo pasakymo. Kuomet yra prirodyta, kad Dievas pasakė kokią nors tiesą tikėti, arba doros įstatą pildyti, tuomet jau nebereikia tyrinėti ar tai tiesa, ar ne. Tiesą dogmatiškoje ir moralėje tikėjimo dalyje parodo pats Dievas.

Apologetika savo klausimus turi gvildinti gamtinių žmogaus protu. Todėl apologetikos priemonės skiriasi nuo priemonių vartojamų dogmatikoje ir moralėje. Anuodviuose visus klausimus išriša Dievo pasakymas arba autoritetas, šitoje vien tik žmogaus protas.

Kaipo įžangą į apologetiką padėjau straipsnelį apie tiesą, nes einant ieškoti tiesos kame nors, reikia arčiau pažinti, kas tai yra tiesa.

Suradus atsakymą paskutiniam apologetikos klausimui ir parodysiu, kad Bažnyčia neklaidingai skelbia iki šiol Kristaus mokslą dar labai naudinga yra žinoti, kaip išrodo ta apreiškimo kasykla, iš kurios Bažnyčia ima Kristaus tiesas skelbdama jas žmonėms. Tai-gi randame, kad tai yra Šv. Raštas ir Šv. Tėvų padavimas. Abu vadinasi tikėjimo šaltiniais. Tai-gi perskyrimas apie juodu yra lyg priedas prie apologetikos.

Kun. P. Bučys.

TIESA.

Ivairios pažiūros. — Kasdien kalbėdami žmonės nuolatai taria žodį *tiesa* ir mintija, kad jie žino ką jis reiškia. Bet užklausus, kas tai yra tiesa, kiekvienas jaučia, kad labai sunku yra gerai atsakyti. Vokietys Eisler surinko apie du šimtu įvairių nuomonių, kurias mokslininkai arba išminčiai ištara sakydami, kas tai yra tiesa. Iš tos daugybės pažiūrų išrinksime tris žymiausias įvairumu.

Vieni sako, kad tiesa yra *daigtas nepriklausantis nuo proto, esantis savaime*, nors nematomas. Šita nuomonė yra sena. Ji remiasi tuomi, kad tiesa nepriklauso nuo žmogaus noro ar pažiūrų. Nors man ir rodytųsi, kad aš ryto gausiu dovaną, tai dar tat nebūtų tiesa, nes dovanos nepriklauso nuo mano pažiūrų. Nors džiovininkui ligoniui rodosi, kad jis eina sveikyn, tai bet-gi delto liga nemažėja, o tik mirtis prisiartina. ,

Kiti tečiaus sako, kad *tiesa yra žmogaus minties padaras*, taip kaip seilės yra burnos padaras. Šita nuomonė labiausiai remiasi

tuomi, kad be išminties negali būti tiesos. Jei nebutų kam mintyti apie daiktus, tai būtų daiktų, bet nebutų tiesos. Tiesa tat yra prote, o ne tarp daiktų.

Trečioji nuomonė sako, kad *tiesa yra tada, kada protas prilygsta daiktams*. Jei apie baltą daiktą mes mintijame, kad jis yra baltas, tai mūsų mintys yra tiesa. Jei mes mintytume, kad tas daiktas yra juodas, tai mūsų mintyje būtų netiesa. Žmogui mintijant netaip kaip yra daiktas susidaro klaida. Žmogui šnekant netaip kaip jis mintija susidaro melas. Tiesa tat yra kuomet mintis prilygsta daiktams, o kalba prilygsta minčiai. Klaida yra kuomet protas mintija netaip kaip daiktas yra. Kuomet liežuvis kalba netaip kaip protas mintija, tuomet buva melas.

Šita trečioji pažiūra turi abiejų pirmutinių gerumus, nes ji pripažįsta, kad tiesa nepriklauso nuo mintijančio asmens, o tikrai nuo daiktų. Ta pažiūra taip-gi pripažįsta, kad tiesa yra prote, o ne daiktuose, ir kad nesant išminties nebutų nei tiesos. Ta trečioji pažiūra išvengia antrosios pažiūros klaidų, nes parodo, kad tiesą nesudaro protas sulig savęs, o tikrai prilygdamas daiktams. Ta trečioji pažiūra išvengia ir pirmos pažiūros klaidų sakančių, buk tiesa yra tarp daiktų

esančių savaimi, kuomet tiesa yra visuomet prote mintijančiame ar kalbančiame.

Šitą trečiąją pažiūrą pasilaikome ir mes tolymesniems šios knygutės reikalams. Neprirodinėjame šitos trečiosios pažiūros teisingumą, nes kiekvienas prirodymas yra trečios tiesos išvedimas iš dviejų seniau žinomų. Be prirodymų turime žinoti kas yra tiesa, idant toliaus galėtume prirodinėti kokia ji ir kur yra.

Tiesos pažinimo priemonės.—Žmonės gali pažinti daiktus savo jautuliais. Akys yra gražiausias jautulys. Jos mato daiktų spalvas. Ausys girdi jų garsus. Rankos pajunta kietumą, minkštumą, šiurkštumą, švelnumą ir kitas tos rūšies ypatybes. Liežuvis pajunta kartumą, saldumą, surumą, rugštumą ir tt. Nosis užuodžia įvairius gerus ir blogus kvapus. Tie *penki jautuliai* vadinasi prityrimo priemonėmis. Tai-gi prityrimas yra pirmainis dalykas, kuriuomi gauname pažinti tiesą.

Kai-kurių daiktų tikrai žinome, kad yra, nors jų visai nepasiekiame savo jautuliais. Niekas nematė jūros gelmių dugną, tečiaus visi žinome, kad ir tenai jis yra. *Protas* rodo, kad vanduo negali būti be dugno. Gydytojas neįlindęs į žmogaus krutinę žino kas jo-

je sugedo. Protas tą jam parodo. Mes visi žinome, kad turėsime mirti, nors niekas, kol gyvas, nėra matęs savo mirties. Protas mums ją parodo mūsų ateityje. Mūsų akys parodo, kad visi žmonės miršta. Visi jautuliai pasako, kad ir mes esame žmonės. Iš tų dviejų tiesų protas išveda trečią, kad mirsime ir mes. Tai-gi protas yra antra priemonė pažinti tiesai.

Mūsų jautuliai nesiekia praeities buvusios prieš mums užgemant. Protas taip-gi negali manymu pasiekti, kas tuomet buvo. Bet senuosius praeities daiktus gali mums pasakyti, arba raštu pranešti, tie, kurie praeityje gyveno. Tolymuosius dabartyje įvykstančius daiktus mes taip pat nepasiekiame nei jautuliais nei protu. Bet kiti žmonės gali mums pranešti, ką jie mato ir girdi. Taip mes nebuvę Lietuvoje patyrėme, kad Lenkai 1920 m. rudenije užėmė Vilnių. Tai-gi *kitų pasakymas* yra taip-gi priemonė patirti tiesai.

Tai-gi turime tris priemones patirti tiesai: jautulius, protą ir kitų pasakymą.

Tiesos patyrimo priemonių klaidingumas ir apsisaugojimas jo. — Kitų pasakymas nevienam išrodo bereikalo įbruktas į tiesos patyrimo priemones, nes kiti besakydami mums ką nors tankiai meluoja, dar tankiau klysta,

todėl kitų pasakymas mums atneša daug klaidos. Taip yra.

Bet ir protas labai tankiai klysta beišvaidžiodamas vienas tiesas iš kitų. Kartais jis mus priveda prie stebėtinų klaidų. Jug nebereikalo tapo pasakyta, kad nėra tokio paikumo, kurio nebutų rimtai tvirtinę išminčiai.

Klaidina mus ir mūsų jautuliai. Pusiau pkištą į vandenį lazda išrodo nulužusi, nors yra tiesi ir sveika. Vienas apvalus grumulys tarp dviejų sukeistų pirštų išrodo lyg du. Saulė išrodo mažesnė už žemę, o yra pusantro milijono sykių didesnė už ją.

Tai-gi visos trys tiesos pažinimo priemonės gali suklysti. Todel jas vartojant reikia saugotis klaidos. Kuo geriau žinome akių ir šviesos prigimtį, tuo veikiau apsisaugojame nuo akių klaidos.

Žmogus turi kuną ir tarp kunų gyvena. Jo išmintis žymiai turi gabumų patirti kunus ir jų ypatybes ant žemės. Astronomų žiuronai pasiekė kai-kurias ypatybes gana tolymų didžiųjų kunų vadinamų žvaigždėmis, planetomis ir kometomis. Į nekuninės buities srytis mūsų išmintis savomis jiegomis nesiekia beveik visai. Ne joms ištirti ji yra.

— Trys didieji dalykai žmogui rupėti turi pirmiausiai: a) iš kur atsirado gyvybės ant

žemės, b) kas bus su mumis po mirties, c) kokis yra žmogaus tikslas. ¹ Tų trijų reikalingiausių sau dalykų žmogaus išmintis savo vienos jiegomis negali ištirti.

Trumpai sakant, žmogaus jiega pažinti tiesą yra apribota, nes ne viską ištyrė ir ne viską gali ištirti.

Kai-kurias tiesas žmogaus protas gali patirti visai be abejonės. — Tečiaus yra tiesų, kurias žmogus taip stipriai žino, jog negali abejoti apie jas. Aš esmi. Tai yra tiesa ir apie ją negaliu abejoti. Nei vienas kitas žmogus negali abejoti, kad jis yra. Bet lygiai stipriai žinau, kad ne aš vienas esmi, yra ir kitų žmonių ir kitų daiktų. Visa kas aplink mane yra pavadinus vienu žodžių pasaulis, žinau, kad pasaulis yra. Taip pat negaliu abejoti, kad žodis *yra* reiškia ką kitą negu žodis *nėra*, ir kad yra skirtumas tarp būti ir nebūti.

Kaip turiu savo prigimtyje dvi ranki ir dvi koji, taip turiu lygiai savo prigimtyje šitas tris aiškas tvirtas neabejojamas nei abejotinas tiesas: a) kad aš esmi, b) kad yra pasaulis, c) kad yra skirtumo tarp būti ir nebūti. Kaip oras, vanduo ir maistas palai-ko žmogaus kuną, taip šitos trys tiesos yra jo išminties pradžia. *Negalima nei nereikia*

tų tiesų prirodinėti. Bet galima ir reikia jomis naudotis prirodinėjant kitas tiesas, dauginant žinojimo turta.

Nors tat mūsų išmintis yra apribota, bet ji turi keletą neabejotinų tiesų, kuriomis besinaudodama gali dauginti savo žinojimą, atsargiai vartodama trejopą tiesos pažinimo priemonę.

I DIEVAS.

1. Amžinoji Buitis.

Esančius daiktus vadiname buitim. Nebuitis reiškia tą patį ką ir niekas. Niekas negali savaimi tapti buitim, nes tada nebuitis virstų buitim, tada turėtų griuti skirtumas tarp būti ir nebūti. Jam sugriuvus žmogus apie nieką negalėtų mintyti, nes nei vieno daikto negalėtų atskirti nuo kito. Skirtumas tarp būti ir nebūti yra žymiausias už visus skirtumus.

Tečiaus ne visa kas yra gali vadintis buitim. Žodį *yra* žmonės tankiai taria kaipo gramatikos sąjungą, neduodami tam žodžiui buities reikšmės. Taip sakome, kad tilte skylė yra. Bet skylė nėra buitis. Tat aiškiai pasirodytų, jei mes pašalintume tą visą kas nė-

ra skylė. Nors jos visai neužkabintume, bet jos neliktų. Skylė yra nebuitis, pasidariusi ten, iš kur lenta išstruko. Lenta yra buitis.

Lygia dalimi nebuitis yra tamsa ir šaltis. Iš kur išnyksta šiluma, ten pasidaro šaltis taip kaip pasidaro tilte skylė lentai ištrukus. Taip pat tamsa yra šviesos nebuitis. Negalima to dalyko išversti atžagariai, buk šviesa yra tamsos nebuitis ir šiluma šalčio nebuitis, nes šviesa ir šiluma susidaro iš viskėjimo. Viskėti gal tik esantis daiktas arba buitis, o neviskėti gali ir nebuitis. Ji nei negali viskėti. Todel ji negali padaryti nei šviesos nei šilumos. Ji tik yra tamsa ir šaltis.

Mes gana tankiai matome nebuvusius daiktus atsirandant, bet jie niekuomet neatsiranda savaime iš nebuities, tik visuomet iš kito, pirmiau buvusio daikto. Paukštis išsiperi iš kiaušinio. Kiaušinį padeda senesnis paukštis. Žolė išdygsta iš sėklos. Pirmesnėji buitis, iš kurios atsiranda kita naujesnė, vadinasi *priežastim*. Buitis atsiradusi iš kitos vadinasi *pasekme*.

Kadan-gi nebuitis negali savaime virsti buitim, todėl nei viena naujai pasidaranti buitis negali būti be priežasties. Šita tiesa yra tap pat stipri, kaip ir anoji, kad yra skirtu-

mas terp buti ir nebuti. Abidvi tiesi beveik tą patį reiškia, nors ne tais pačiais žodžiais. Abidvi vadinasi *aksijomomis*, t. y. nepajudinamomis aiškiomis sveiko proto neužginamomis tiesomis. Nors buvo sveikapročių užginčijusių abi tiedvi aksijomi, tečiaus tai buvo filozofijos smukimo laikais.

Tą tiesą, kad nei viena nauja butis neatsiranda be priežasties, mokslininkai išreiškė lotynišku sakiniu: *ex nihilo nihil*.

Nors milijonus metų krautume prie milijonų metų, tai iš jų nepasidarytų nei viena dulkelė, nes kruvoje tik tat buva, ką į ją įdedi. Nors milijoną akmenų sukrautume, iš jų nepasidarytų nei vieno kiaušinio. Lygiai taip pat iš metų be skaitliaus neatsiranda nei viena dulkė. Nors milijonus metų laikytume tuščią puodynę, tai bet-gi joje neatsirastų nei vieno lašo pieno. Pilant į puodynę metus; neatsiranda joje pieno. Taip pat kraujant nebuities milijonus prie milijonų, negali atsirasti buities. Tat aišku kiekvienam, kas mokinosi nors truputį aritmetikos. Nebuitis reiškia 0. Dauginant nules milijonais vis-gi tebelieka tik viena nulė. Kitaip sakant nebuitis nevirsta buitimi.

Aš esmi butis. Pasaulis apie mane taipgi yra butis. Aš negalėjau atsirasti iš ne-

buities. Mane pagimdė mano tėvai, tat yra senesnė už mane, priežastis. Tėvai taip pat neatsirado iš nieko. Juos pagimdė senesnė už juos priežastis. Pirmas žmogus buvo buitįs. Jis negalėjo atsirasti iš nebuities. Jis turėjo atsirasti iš senesnės už save buities, arba priežasties.

Jei pasaulis būtų amžinas, tai būtų viena amžina buitįs. Jei pasaulis būtų kilęs iš senesnės už save priežasties, tai ta priežastis arba būtų amžina, arba kilus iš senesnių už save priežasčių, kurių pirmutinė turėtų būti amžina, nes niekuomet nebuitįs negalėjo virsti buitimi. Tuo keliu prieiname prie tiesos, kad *nors viena buitįs yra amžina*.

Šią tiesą vienaip pripažįsta visi mintijantieji žmonės ir tikintieji katalikai ir visoki ateistai. Visas skirtumas yra tokis, kad vieni tvirtina, buk pasaulis yra amžinas, kiti sako, juog pasaulis yra buitįs kilusi iš kitokios senesnės ir tobulesnės už save buitės, kurios ypatybė yra amžinybė.

Buities rušys. Čia labai naudinga yra įžiūrėti įvairias buities rušis, nes lengva manyti, kad jos nevisos vienokios. Jau mateme nebuitį, kurią mus mintis taip vadina esančia, kaip ir kitus daiktus, pvzd. skylė, šaltis, tamsa. Bet yra tikros buities, kuri viena ne-

pastovi, pvzd. baltuma, ilgis, sunkumas. Jie yra, todėl juos gali vadinti buitim, bet jų buitis nesavystovė, todėl tą buities rušį vadiname ypatingomis. Už ją tobulesnė ir pilnesnė buities rušis yra savistoviai daiktai, kaip ana, akmuo, žolė, gyvulys, žmogus. Tos buities rušis vadiname substancijomis. Paminėtieji pavyzdžiai parodo, kad substancijos daug kuomi skiriasi vienos nuo kitų: akmuo netur gyvybės, žolė netur jausmų, gyvulys netur išminties. Žmoguje suseina aukščiau jo minėtųjų substancijų buitys. Bet žmogus yra toks, kad gali būti ir nebūti. Buitis galinčioji nebūti nėra pilna. Tik ta buitis yra pilna, kuri buvo, yra ir bus. Tokia buitis turi būti amžina. Ją dar galima pavadinti butinąja buitimi.

Ne materija yra amžinoji butis. Žmogus yra kunas ir tarp kunų gyvena. Jis taip-gi nejučiomis linksta mintyti, būk kunai yra vienatinė, arba nors pati svarbiausioji, teip sakant, centrinė buities rušis. Buities daugybė kunuose matuojama sunkumu ir kietumu. Bet šiek-tiek giliau pamintijus aiškiai pasirodo, kad tas mastas ne visai buities platybei tinka. Žmogaus galva yra lengvesnė už to paties didumo kaladę ir kaladė yra lengvesnė už to paties didumo akmenį. Taip

pat eina ir kietumas. Tečiaus kaladėje yra daugiau buities negu akmenyje, galvoje daugiau negu kaladėje.

Mes darome skirtumą tarp kokybės ir kiekybės. Bet geresnėji kokybė yra augštesnė už blogesnę kokybę tik delto, kad turi savyje buities, nesančios blogesnėje. Delto ir galva yra geresnė už kaladę, kad turi jausmų. Delto ir medis už akmenį, kad turi nors buvusios gyvybės organizaciją.

Tai-gi mes neturime sakyti, kad visa buitis yra pasveriamą ir pasirodo kietumu. Kaip niekas neturi teisės sakyti, kad jo tėvo namas yra pasaulio viduryje, nors dangus rodosi visuose kraštuose lygiai toli nuo to namo suseinas su žeme, taip ir mes neturime teisės sakyti, kad vieni kunai yra buitis.

Žinodami, kad yra viena amžina buitis, ir kad neturime teisės tvirtinti, buk vien tik kunai yra tikraja buitimi, įsižiūrėkime į gamtą aplink mus.

2. Tikslingumas.

Dviejų ar daugelio veiksmų suderinimas taip, kad iš jų išeitų viena pasekmė, vadinasi tikslingu veikimu.

Šiame pasaulyje tiktai žmogus moka

neabejotinai tikslingai veikti. Todel mokinti geologai, radę po žeme titnago paplokščią ir pailgą atsaizėlę priskaito, ją prie žmogaus padarų. Todel ir mes, jei nukeliavę ant tuščios salos rastume nudegusį degtuką, tai neabejotinai žinotume, jog ant tos salos buta žmogaus pirma mus.

Nei geologai nei mes minėtais atvejais neklystume, nes reikia keletą kartų skelti titnagą, kol iš jo pasidaro paplokščia pailga atsaizėlė tokia, kad su ja galima pjauti ar durti. Keleto taip-gi veiksmų reikia, kad pasidarytų degtukas. Kiek yra žemė ištirta, tiek kartų pastebėta, kad tiktai žmogus neabejotinai moka keletą veiksmų suderinti, idant iš jų išeitų bendra pasekmė.

Reikia tą pasekmę pirma turėti mintyje, kad dėl jos padarius tuos veiksmus, iš kurių ji išeina. Žmogus pirma turi galvoje degtuko išvaizdą, paskui skelia iš medžio pailgą šipulį ir sukapojęs į trumpesnius gabalėlius dažo į sieros tešlą vieną to šipulio galą. Taip-pat mezgėja turi pirma savo galvoje pirštinės mintį, o paskui tą pirštinę padaro iš vilnionių ar kitokių verpalų. Taip-pat ir siuvėja pirma turi rubą mintyje, o paskui ima kirpti audeklą ir siuti sukirptąsias dalis kruvon. Taip-pat ir

trioba pirma buvo architekto mintyje, negu atsistojo ant žemės.

Be minėtos pridėjimo negali pasidaryti tikslingumas. Jis netyčia neatsiranda, nors kas-žin kaip daug sykių veiksmas atsikartotų. Tikslingai yra sudėtos raidės dainoje „Lietuva Tėvyne mūsų.“ Jei tą dainą parašę sukarpintume kiekvieną raidę skyrium ir paskui bertume milijonais kartų, tai jos krisdamos žemyn niekuomet nesudarytų Tautos Imno, nes sukarpintose raidėse yra tik raidės, bet nėra minties, o giesmėje yra mintis. Kol minties nepridėdi tol giesmė neišeina.

Septynioliktame šimtametyje Prancūzijos karalaičio mokintojas buvo garsusis Fenelon. Vieną kartą jisai su savo mokiniu vaikščiojo gražiais tėvynės laukais. Karalaitis pasižiūrėjo į laikrodėlį. Fenelon išreiškė pasistebėjimą, kad toki daiktai kaip kišeninis laikrodėlis gali atsirasti savaime netyčia. Karalaitis ginčijosi tardamas, kad niekuomet laikrodis savaime neatsirado ir negali atsirasti, nes reikia išminties suderinančios ratukus. Mokintojas pripažino, kad taip yra. Jis tyčia buvo išreiškęs klaidingą mintį, kad mokinyš aiškiau pažintų tiesą. Prie to Fenelon'as pastebėjo, kad pa-

saulio gamtoje yra daugiau ir didesnių dalių negu laikrodyje ratukų, ir kad jos yra geriau sutaisytos negu jie. Iš to pasirodo, kad pasaulio gamtą sutvarkė išmintis.

Tikslingumo gamtoje yra taip daug, kad tik labai mažą jo dalelę galima paminėti šitoje knygutėje. Kad aiškiau tą padarius padalinsime gamtą į tris sritis: astronominę, negyvąją ant žemės ir gyvąją ant žemės.

Astronomine gamtos sritim vadinsim tuos didžiausius kunus iš kurių susideda materijos pasaulis. Jame pirmiausiai minėtinos stovinčios ir šviesios žvaigždės. Prie jų skaičiaus priklauso ir mūsų saulė. Tokio pat didumo yra ir šiaurinė žvaigždė ir septynios Grižračio žvaigždės. Tik jos yra labai toli nuo mūsų delto išrodo mažesnės už saulę. Paukščių take tokių mus saulei lygių žvaigždžių yra suskaityta daugiau negu 75 milijonai.

Prie astronominės srities priklauso ir planetos. Jos sukinėjasi suplotais ratais apie stovinčias žvaigždes, savo šviesos neturi, bet žiba nuo savo saulės spindulių atsimušančių lyg žiburys veidrodyje. Apie musiškę saulę sukinėjasi aštuonios didelės planetos ir daugiau negu šeši šimtai mažesniųjų. Zemė

yra tarpe aštuonių stambiųjų saulės planetų, bet keturios už ją yra didesnės. Apie kitas stovinčiasias žvaigždes sukinėjasi šimtai planetų, bėgančių savo takais panašiais ratams.

Kaip žemė apie saulę, taip mėnulis sukasi apie žemę. Apie Saturną sukasi 10 mėnulių ir žiedas. Apie kitas planetas sukinėjasi daugiau ar mažiau mėnulių. Jie vadina si satelitais.

Išžiūrėjus į astronominę gamtos srytį susyk puola į mintį, kad pasaulis yra sudėtas iš daugiau ir didesnių tobuliau veikiančių ratų negu geriausias laikrodėlis. Jei sakome, kad laikrodžiui sustatyti reikia išminties, tai dar didesnės išminties reikėjo astronominei gamtai sutvarkyti.

Negyvoji gamta. Rugių kertamoji mašina negyva, bet kaip tikslingai ji dirba! Ji papjauja rugius, sugriebia juos, suriša į pėdus ir gražiai padeda ant žemės, kad grūdai nebirtų iš varpų. Viena mašina nudirba kelių kirtikų ir kelių griebikių darbą. Yra mašinų dirbančių dar painesnius ir protingesnius darbus negu rugių kirtimas.

Mašinos yra žmonių padarytos. Lietus ne žmonių padaromas, o bet-gi jis neikiek neapsileidžia mašinomis. Saulė įkaitina vandenų viršų ir padaro garus. Šiltesni už orą ga-

rai kyla aukštyn. Užėina naktis, vanduo greičiau atvėsta už sausąją žemę, todėl nakties metu vėjas pučia nuo vandens ant žemės. Jis nuneša ant jos ir iškilusius į orą vandens garus. Tie ilgainiui ataušta ne visi susyk, o mažomis dalelėmis, ir vėl virsta vandeniu. Ore pasidaro sunkesni už jį lašai. Jie turi kristi žemyn. Tai yra lietus. Jis priduoda žolėms, medžiams, vabalams, gyvuliams ir žmonėms reikalingo drėgnumo, be kurių gyvybė išnyktų ant sausumos. Toki įvairūs daiktai kaip saulė, vanduo, oras, sauzemė ir sukimasis žemės aplink savę susideda savo įvairiomis ypatybėmis, ir iš to susidėjimo pasidaro gyvybę gaivinantis lietus.

Gyvybė yra mylimasis gamtos kudikėlis. Ne vienas lietus ją šelpia. Vandenyje gyvenantiems daigtams: žuvims, vėžiams, minkštuoliams ir kitiems lietaus nereikia. Vanduo duoda joms gyvybę, bet vandens prigimtis jiems pavojinga. Visi daigtai šilumoje skęsia ir eina lengvyn, o šaltyje darosi tirštesni ir sunkesni. Vanduo tampa garu, kada įšila iki 212 laipsnių. Jis tampa ledu, kada atvėsta iki 32 laipsnių Fahrengeito (arba 0 Celsiaus).

Sulig taisyklės viešpataujančios visoje gamtoje, ledas turėtų būti tirštesnis. Taip ir

yra: Ledas tirštesnis ir sunkesnis už vandeni 100 laipsnių šiltą sulig Fahrengeito. Bet tas pats ledas, nors kietas, yra skystesnis ir lengvesnis už 35 laipsnių vandenį. Kadangi vanduo apie ledą užšalančiame ežere arba upėje yra šaltas ir turi maždaug nuo 35 iki 40 laipsnių Fahrengeito, delto ledas negrimsta, o pluduriuoja viršum. Ledas grimstų, jei jis nebutų lengvesnis už aplink esantį vandenį. Kuo ilgesni ir smarkesni šalčiai, tuo greičiau ledas apima visą vandens viršų ir užkloja jį. Ant ledo krinta purus sniegas, kurs neperleidžia nei šilumos iš apačios, nei šalčio iš viršaus. Todel užšalusiam vandenyje žuvys ir kiti gyvieji perkenčia žiemą.

Už tą savo gyvybę jie turi sakyti ačiū vandens nepaklusnybei. Mat vanduo tarp 32 ir 39 laipsnių neklauso gamtos teisės liepiančios, kad kiekvienas daiktas kuo šaltesnis turi būti tirštesnis ir sunkesnis.

Jei vanduo prieš užšalsiant ir tapdamas ledu, klausytų minėtosios teisės, tai kiekvienas žymus ledo grumulėlis, pluduriavęs kiek ant viršiaus, grimstų žemyn. Per žiemą ant ežero dugno pasidarytų storas ledo sluogsnis. Vandens gelmė nuolat darytusi mažesnė. Ant šalto ledo žuvims nebutų pasilsys. Kur žiemos ilgos ir šaltos, tenai visas eže-

ro vanduo pavirstų vienu ledo gabalu. Visi vandens gyviai būtų išalę jame. Vasaros šiluma atkaitindama ledo viršų aptirpintų jį šiek tiek. Ant ledo pasidarytų vanduo, per kurį kaskart sunkiau eiti saulės spinduliams į gelmę. Nors vasara būtų ilgesnė už žiemą ir šilimos duotų daugiau negu žiema buvo davusi šalčio, tai bet gi dalis ledo liktų neištirpusi, nes šilumai sunkiau prisiekti ledą, kad iš jo pasidarytų vanduo, negu šalčiui pasiekti vandenį, kad iš jo pasidarytų ledas. Taigi ta vandens ypatybė, kad jis prieš pat tapsiant ledu tampa lengvesnis, duoda gyvybei plėtotis vandenyje.

Žemė sukasi apie save iš vakarų į rytus. Vandenyne plotai ant jos didesni negu sauzemės, bet ta sauzemė išdėstyta išilgai žemės, o ne skersai. Europos, Azijos ir Afrikos sauzemė atskiria Atlantiko vandenyną, nuo Didžiojo. Amerika atskiria Didįjį nuo Atlantiko. Tokiu būdu vandenynai suimti lyg į rėmus. Tik žemygalai be rėmų. Ten ir žemė sukasi ne taip greitai.

Jeigu tas pats sauzemės plotas būtų visas viename daikte, arba jei jis būtų išsitiesęs skersai žemės viena arba keliomis juostomis, tada ir gyvenimas ant mūsų žemės eitų kitaip. Žemė, besisukdama išilgai linijų,

skiriančių vandenį nuo sausžemių, įsuktų vandenį. Įsisukę jie pasiliuosuotų nuo žemės pritraukimo ir pakiltų nuo jos. Išpradžių jie pavirstų vandeniniu žiedu apie žemę, o paskui tas žiedas sutrūktų ir nulektų nuo jos.

Dabar to nesidaro, žemė sukasi skersai liniją skiriančią vandenį nuo sausžemių. Sunkumo skirtumą tarp žemės ir vandens atpildo sausžemių rėmai.

Jau augščiau minėjome, kad gamta karta su gyvybe apsieina kaip su mylimuoju savo vaiku. Įsižiūrint į negyvosios gamtos išmintį, tat dar labiau pasitvirtina. Ir sausžemių susiskirstymai tarp vandens, ir ledo lengvumas ir lietaus pasidarymo surengimas sutaria gyvybei lengvinti kovą su negyvąja gamta, duoda kaskart labiaus gyvybei didėti, plėtotis ir negyvus mažinant, gyvybę platinti.

Išmintis gyvoje gamtoje. Žmogus yra dalis gamtos. Visi žino, kad jis turi proto. Apie tai nėra reikalo plačiai kalbėti. Įdomiau, kad išminties matytis ir ant kitų visai nemintijančių gamtos padarų.

— Paukščiai skaitosi tarp paikiausių gyvųjų gamtos padarų. Jų galvos mažos ir smegenys menkučiai. Taigi skaudus įžeidi-

mas žmogui, jei kas jo protą lygintų paukščio protui. Didžiausias paukštis strutis (strausas). Vienu pažiūrėjimu matyti struto paikumas.

Tečiau ir paukščio prigimtyje matyti didelės išminties žymių. Skirtumas tarp paukščių ir gyvulių kaulų yra tas, kad paukščio kaulo vidurys yra tuščias. Todel paukščiai yra lengvi. Mechanikos mokslas žino, kad kiauras apvalus vamzdis, yra ne vien lengvas, bet ir stipras. Tai gi paukščiakauliai, kur tik galima turi vamzdžių pavidalą. Jų viduje oras yra šiltas. Jis padeda paukštį atkilti nuo žemės.

Paukščio kunas apdengtas plunksnomis. Nėra lengvesnio rubo už jas. Jų kiautai taip gi yra vamzdeliai pilni šilto oro ir gali palengvinti lėkimą.

Nuo plunksnų lengvai nusirita vauduo. Vandeninių paukščių plunksnos apsiglieja nematomu plonučiu taukų sluogsneliu, todėl tie paukščiai nei vandenyje nesušlampa.

Prišakyje paukščio kunas baigiasi kietu smailu snapu. Negalima norėti geresnio prietaiso orui skirti. Todel paukštis lėkdamas lengvai skrieja, nes snapu lengvai skiria orą, sumažina trukdančią jo jėgą. Užtat plati lengvai judinama uodega paukščio

užpakalyje lengvai pakreipia lekiantį paukštį augštyn ir žemyn, į vieną pusę, ir į kitą.

Raumenis po paukščio sparnų petimis neapsakomai galingi. Per porą šimtų metų su viršum mokyčiausi žmonės, turėdami paukščio pavyzdį, laužė sau galvas, norėdami išrasti lekiojančiąją mašiną. Visas pasaulio mokslas ir galingiausi protai buvo sunaudoti tam tikslui, bet ilgą laiką nepavykdavo. Ant galo apie 1910 m. galutinai tapo išrasti aeroplanai. Bet jie lekia avizės budu, tai yra, judydami savo usus, o ne paukščio budu. Paukštį neša sparnai. Aeroplanai dar iki šiol negali judinti sparnų, nes dar nėra išrasta taip galingos jėgos kaip paukščio raumenis, judinantieji jo sparnus.

Ne tuomi vienu aeroplanas yra menkesnis už paukštį. Paukščiai lesa. Sulestas maistas jų gužyje ir skilvyje persidirba į jų kuno dalis. Aeroplanas tesinaudoja tik benzina, kuri duoda jam galybės lėkti, bet jo kuno dalių neatnaujina. Aeroplanai nededa nei kiaušinių, kad iš jų išsiperėtų mažų aeroplanukų. Aeroplanas neturi jausmų. Žmogus, sėdintis aeroplanė regi, girdi ir jaučia, bet pats aeroplanas yra aklas, kurčias ir bejausmis.

Taigi visas dabarties mokslas, nors yra galingas ir didelis, bet gi dar nemokėjo taip sutaikinti gamtos jėgos, kad iš jų išeitų lakstytojas lygus paukščiui.

Gamtos jėgos pačios savaime į paukštį nesubėgo. Jas turėjo sutaikinti išmintis didesnė negu skaitlingų mokslinčių suderintos pastangos. Pats paukštis taip gi nesuderins visų daiktų iš kurių susideda jo kūnas. Juk paukštis beabejo kvailesnis už aeroplanų išradėjus, todėl negalėjo pralenkti jų išmintingumu. Ant galo prieš pirmam atsirasant paukščių dar nei nebuvo.

Taigi ant paukščio prigimties matyt didelė išmintis, bet ji ne paukščiui priklauso. Paukštis nei nežino delko, nei kam, nei kaip lakiojasi. Žmogus daug protingesnis už paukštį, o bet gi dar toli nesuseka visos išminties, kuri dirbo susstatydama jo kūną. Vienoje tik akyje susitaria šimtai tukstančių įvairiausių dalelių, kad iš jų sutarimo pasidarytų viena pasekme — regėjimas.

Puikus prietaisas yra fotografijos aparatas, bet žmogaus akis geriau atvaizdina daiktas negu fotografija. Ta akis yra įstatyta į tarpą kaulinių antakių ir skruostų. Jei kokis smugis tenka žmogui ties akimi, tai atsimuša pirmiau į tuodu kaulu ir akis iš-

lieka sveika. Vokai mirksėdami nuolatos nuplauja akį. Blakstėnai numėta dulkes ir kitas regėjimui trukdančias smulkes kliutis.

Labiausia įstabus yra gyvulių instiktas, kitaip sakant įprotis daryti protingų veiksmų nesuprantant jų reikšmės. Kudikis žinda krutį nežinodamas kam to reikia. Dažnai jis žinda ir tuščią čiulpoką, parodydamas savo prigimtyje įdiegtą įprotį traukti pieną iš motinos. — Bitys niekeno nemokinamos padaro puikius šešakampius korius, kad be mašinos nei geometras ar architektas negalėtų padarayti tokių tikslingų heksagonų. — Vorai taip sumaningai kabina savo tinklus, kad iš jų ir elektrinių tramvajų inžinieriai mokinosi kaip kabinėti vielas gatvėse.

Bet vorai savo tinklus tęsia ir ten kur nėra ką gaudyti, savo darbą darydami, kaip kudikis žindimą, iš prigimties be supratimo. Taip pat daro ir bitės. Jos užlipina korių galėlius, nors žmogus buvo medų ištraukęs ir užlipinimo visai nereikia. Jos tiktai veikia taip pat kaip ir mašinos tikslingai, bet nesuprazdamos tikslo.

Tai-gi išmintis tikslingai veikiančiuose daiktuose yra dvejopa: viena yra pačiame veikėjyje, kita kame nors kitame. Žmogus

turėdamas išminties savyje, paliauja daręs tikslingą veikimą kaip tik pamato, kad jis nebetinka tikslui. Todel šienpiuvys paliauja pjovęs žolę, kaip tik išeina iš pievos. Bet pjiaujamoji mašina neliauja bružinus savo dalgius per šukas ir ant gatvės, nes mašina savo veikimo tikslo neišmano.

Taip pat ir gamta panaši ir ne į žmogų, nes tikslingus savo veiksmus nepaliauja dariusi, nors jie nebereikalingi. Taip gamta lyja ant ežero, kur vandens yra užtektinai, ir ant kelio, kur jo visai nereikia, ir ant džiovinamų kviečių, kur lietus yra kenksmingas.

Išmintis esanti pačiame veikiančiame daigte, kaip žmoguje, vadinasi imanentė. Išmintis esanti ne pačiame veikiančiame daigte, kaip mašinoje, o asmenyje padarančiame ją, vadinasi transcendentė. Iš minėtųjų tikslingų pavyzdžių aiškiai matyt, kad gamtos išmintis yra tos pačios rūšies kaip ir mašinos, kitaip sakant, yra nepačioje gamtoje, o asmenyje padariusiame ją.

Ta išmintis kuri gamtą sutvarkė yra taip didelė, kad apėmė medžiagiškų saulių milijonus neapsakomose erdvėse. Ji yra taip šviesi, kad sutvarkė ir mūsų sparnelius ir mažyčius grybėlių gemalėlius ir dulkių ato-

mus. Ta išmintis yra nekuninė. Nes visos kuninės išmintys veikia per smegenis. Pasaulio Tvarkytoja Išmintis buvo pirma negu atsirado smegenų ant žemės. Patys smegenys yra labai tikslingas padaras. Pirm negu jie atsirado, turėjo būti ta išmintis kuri juos sugalvojo. Bet ta pasaulio išmintis buvo nepasaulyje pirma negu žolės išdygo ant žemės, pirma negu vandenys atsikyrė nuo sausumų, pirma negu planetos ėmė sukintis apie saulę.

Ta išmintis yra buitis. Kadangi nei viena buitis negali atsirasti iš nebuities, todėl ir didžioji pasaulio tvarkytoja išmintis turėjo būti arba pati amžina, arba iš amžino kilti šaltinio.

Disteleologija. Teleologija iš graikiško vadinasi mokslas apie tikslą, o disteleologijos vardu vadina tuos faktus, kuriais bandoma prirodyti, buk pasaulyje nesą tikslingumo.

Sako, betikslų daiktų pasaulyje esą gana daug. Moterims krutys reikalingos, kad turėtų kuomi vaikus žindyti, bet vyrams spuogai ant krutinės visai nereikalingi, tačiau jie užauga. Ir usai su barzda reikalingi vien tik barzdasukučiams, kad tie galėtų iš kirpimo ir skutimo duoną valgyti. Akloji žarna tėra tik pavojus žmogaus gyvybei.

kad uksidegtų, sukeltų apendicito ligą ir padarytų mirtį sveikam žmogui.

Kiekvieno grudo, ikro ir kiaušinio tikslas yra tapti užaugančiu javu, žuvimi ir paukščiu. Tečiaus daug daugiau kiaušinių sunyksta negu tampa paukščiais, sėklų tik mažytė dalelė tampa pilnais augalais, o kiek ikrų žuva neišsiperėję žuvimis!

Kirmelės, musės su daugybe nešvariųjų sparnuočių ir daugybė kandančių vabalų nei kokios naudos niekam neatneša.

Todel sakoma, kad Išmintis nebūtų galėjusi sudaryti tų visų kenksmingų šlykštybių, jei Ji būtų tvarkiusi pasaulį.

Tečiau čia paduotasis protavimas yra klaidingas. Juk iš to, kad viename daikte nėra tikslo, neišeina, kad jo nebūtų kitame. Mes nesakėme, kad kiekvienas daiktas visame pasaulyje yra tikslingas, nes mes tik tvirtiname, kad pasaulyje yra tikslingų daiktų. Kas nori mūsų protavimą susilpninti, tas turi prirodyti, kad mūsų minėtieji faktai yra netikslingi. Juk kas sako, kad žmogus veikia tikslingai, tas dar netvirtina, kad visi žmogaus veikimai yra tikslingi. Mes patys žmogaus veikimuose, ypač instinktuose, rodėme pavyzdžių netikslingo jų veikimo.

Daug nesusipratimų kyla iš to, kad kaikurie nori pasaulio tikslingumu prirodyti Dievo neklaidingumą. Mes to noro neturime. Mes tik sakome, kad pasaulio tikslingumas prirodo, jog yra nematerijalė Išmintis. Tos išminties neklaidingumas prirodomas daiktais, neturinčiais nieko bendra su pasaulio tikslingumu.

Nereikia skubintis su minėtaisiais disteleologijos prirodymais. Kada žmonės suprato, juog aklosios žarnos uždegimas gali būti pavojingas, kaikurie tėvai davė išpjauti tą žarnagalį savo mažiems kudikiams, nes tam amžiui operacija ir nepavojinga ir neskaudi. Tečiau dabar rimti gydytojai tos operacijos nedaro kudikiams, nes prityrimas parodė, kad kudikiai kuriems tapo išpjautas pavojingasis žarnos galelis, užaugdavo su koku nors nenormališkumu. Tai-gi nors nėra žinios, kam yra reikalingas tas aklos žarnos galelis, tečiau jis reikalingas.

Spuogai vyrams ant krutinės lieka delto, kad visi vyrai yra moterų vaikai. Vyrams tie spuogai nereikalingi, bet ta jėga, kuri motinos viduriuose veikia dirbdama vaisiui krutinę, yra reikalinga ir tikslinga. Toji jėga smarkiau veikia ant mergaitės krutinės, delto su laiku jos krutys užauga pilnos. Ta pati jėga silpniau veikia ant bernaičio krutinės, delto jam kručių vietoje tepasida-

ro tik spuogučiai. Kaikurios jėgos gamtoje dirba vieną bendrą darbą augalams, gyvuliams ir žmonėms. Tos jėgos tikslingos vi-soje savo samplatoje, gali vienamė kokiame nors daikte padaryti tam daiktui nereikalin-gą pasekmę. Bet butų neprotinga iš mažo vietinio nenaudingumo daryti išvedimą, buk visa jėga nenaudinga.

Usai su barzda ir žemesnis balsas pa-čiam vyrui nei naudos neatneša, nei nuosto-dio nepadaro, bet tie daiktai nėra be reikš-mės žmonių lyčių santikiuose, todėl jie šį-tą reiškia mūsų veislės plitimui.

Materijalizmo istorikas Lang tyčiojasi iš gamtos tikslingumo, kad ji žuvių veislei pri-laikyti priperia neapsakomas ikrų daugybes. Tečiau negalima užginti, kad ta priemonė ištiesų tikslą pasiekia. Didieji žvėrys turi daug būdų apginti savo gyvybę nuo pavojų. Mažieji ginasi nuo išnykimo nors savo veis-lingumu.

Iš veislingumo kaipo priemonės veislei išlaikyti negalima juoktis. Jis pasiekia dar ir kitą tikslą. Gyvybės tikslas, matomai, yra eiti prie kaskart tobulesnių gyvybės formų. Žemosios veislės yra labai veislingos. Juų perais minta aukštesniųjų veislių ypatos. Todėl gyvybės ėjimas tobulyn susitrumpina sau kelią ir eina sparčiau. Grudai, uogos,

ikrai, kiaušiniai ir kitos gyvosios užmazgos nejaucia mirties kentėjimų, tapdamos augštesniųjų gyvių maistu,

Kirmėlės, musės ir kita Duonelaičio išvardytoji jų kaimenė, išrodo nenaudingos, žiurint į ją žmogaus akimis. Bet gamta turi plačią ir didelę dirbtuvę, kurioje kietoji medžiaga daug kartų perdirbama, kad galutinai taptų tinkančiu pagrindu jausmams ir mintims. Nėra nei mažiausio abejojimo, kad visiems vabalams ir gyivams toje didelėje gamtos dirbtuvėje paskirta darbo dalelė, kurią jie kiekvienas sąžiningai nudirba.

Kaikuriems vabalams teko uždavinys sunaudoti žmogaus prakaitą, priskrėtusį prie kuno. Tą darbą bedirbdami tie paniekinantieji vabalėliai pristygsta uždaro savo maistui ir pasiima jo iš apskrėtusio žmogaus kraujo. Besiekdami to kraujo, anie gyvulėliai verčia žmogų greičiau apvalyti savo kuną ir suteikia jam sveikesnes gyvenimo sąlygas.

Šiandien mums sunku pasakyti, kam reikalingi kaikurie ligų vibrijonai, ypač maro grybeliai. Taip ir prisipažįstame, kad mes jų tikslo nežinome. Delto savo teorijų nelaužome faktų, todelei nei nesakome, kad viskas gamtoje tikslinga.

Pripažinti žmogaus buvimą neapgyventoje saloje delto, kad ant jos rasta nudegęs degtukas ir nepripažinti tikslingumo gamtoje yra didelė neteisybė proto srityje.

3. Gyvybės Pradžia.

Erelis, kaip kiekvienas paukštis tegema tik iš kiaušinio, o tas kiaušinis vėl neatsiranda kitaip, kaip erelio pataitės padėtas. Kas buvo pirma ar erelis, ar jo kiaušiniai? Emus levą, nededantį kiaušinių, arba žmogų, dalykas nei kiek nepersimainys: vis liks klausimas, kas buvo pirmutinis ar užaugęs gyvas daiktas, galįs gimdyti mažus, ar mažas, tegalįs atsirasti tik iš užaugusio. Vienaip atsakius, priešinasi aiškiai žinoma ir pripažinta gamtos teisė, kad nei vienas gyvas daiktas nepradeda būti užaugęs, o pirma buva mažas. Antraip atsakius priešinasi gamtos teisei, kad visi maži gyvi daiktai neatsiranda kitaip, kaip iš tėvų, o tėvai negimdo kol neužauga.

Butų labai paranku, jei galėtume pasakyti, kad žemė yra amžina ir amžinai ant jos buvo ir didelių ir mažų gyvų daiktų. Didieji gimdė ir gimdo mažus, o mažieji užauga ir tampa dideli. Bet kaip tik to negalime sakyti. Žemė kitados, labai senai vi-

sa buvo taip karšta, kad visi daiktai joje buvo skysti kaip vanduo, o platina netampa skysta be karščio 1772 laipsnių Celsijaus, arba 3220 Farengheito. Grafitas ir daug rūšių uolų netirpsta be dar didesnio karščio. Mokslininkai spėja, kad žemė, kol buvo jauna, turėjo apie 10 tukstančių laipsnių karščio, arba daugiau.

Tokio didelio karščio nepakelia nei vienas gyvas daiktas. Iki šiol da nesurasta gyvo daikto: pinties, ar grybelio, galinčio atkelti karštį 200 laipsnių Celsijaus arba 392 Farengheito. Tarp 200 ir 10,000 laipsnių skirtumas taip didelis, jog, aišku, kad nei kokia gyvybės sėkla negalėjo iškentėti pirmykščio žemės karštumo, ypač kad jis truko ilgiau negu dešimtimis tukstančių metų, ir kad žemės paviršiui taip karštam esant vidurys turėjo būti dar karštesnis.

Viduramžio mokslininkai pripažindavo, kad didieji gyvunai tegali gimti tikrai iš tėvų, bet mintydavo, jog kaikurie vabalai atsiranda savaime iš puvėsių. Tą savo tvirtinimą viduramžio gamtininkai patvirtindavo tam tikru prityrimu, arba eksperimentu. Jie gražiai nuvalydavo vietą, ant jos pastaitydavo vabalams neprieinamą stalą, ant kurio papjaudavo gyvulį, ir palikdavo maitą gulėti ant saulės. Netrukus maitoje atsiras-

davo vabalų, kurių niekur apylinkėje nebuvavo. Kada žmonės išrado padidinančius stiklus ir patyrė, jog visokių mažyčių gyvybės užmazgų pilna yra vandenyje ir ore, tada viduramžio prirodymas neteko vertės. Gamtininkai, tiesa, ne patįs rimtieji, šaipėsi iš viduramžio.

Tečiau dar liko klausimas, iš kur atsiranda sliekai žmonių ir gyvulių žarnose. Tie sliekai negali kitur gyventi, kaip tik žarnose, o žmonės gi nevalgo to, kas iš kito žarnų išeina. Kunigas Spalanzo aštuonioliktyje amžiuje prirodė, kad ir sliekai, gyvenantieji žmogaus viduriuose, taip gi užauga iš mažų kiaušinėlių, patenkančių į burną su mėsa ir su vandeniu. Tai buvo didelis smagus viduramžio pažiūrai, bet ne paskutinis.

Už viduramžio pažiūrą užstojo šitokis prityrimas. Imdavo vandens, kaitydavo jį ilgai ir smarkiai, taip, kad išnyktu visi gyvūnų kiaušinėliai ar sėklos, ir taip karštą vandenį supildavo į stiklinį indą, kurį užkimšdavo visai sandariai. Nei oras negalėdavo įeiti į tą indą. Jį pastatydavo į saulę, o po kelių dienų ant dugno inde pasirodydavo žali maurai. Tai reiškia gyvi daiktai. Bet 1861 m., Liudvikas Pasteur, pastebėjo, kad maurų sėklų yra ore. Gali virinti van-

denį, kiek nori, jei oro neišvirinsi, tai sėklų vis prikris į vandenį ir maurų atsiras.

Pasteur'as išrado kaip išvirinti orą ir prileisti jo ant išvirinto vandens į ištyrimų indą, ir maurų neatsirasdavo vandenyj. Ilgainiu Pasteur'as vietoje vandens pildavo gerai išvirtą riebią sriubą (bulijoną) ant jo virintą orą. Nei sriuboje neatsirasdavo gyvybės ženklų. Pasteur'as net nesandariai užkimšdavo ištyrimų indą. Vietoje kamščio jis vartojo higroskopinę vatą, kad oras galėtų mainytis ant vandens arba ant sriubos, nes žinia, kad gyvų daiktų sėklos, lekiojančios ore, įstringa vatoje ir lieka. Nuo Pasteur'o laikų jau nebeliko prirodymų tvirtinimui, buk gyvas daiktas gali atsirasti iš negyvo. Tas tvirtinimas yra priešingas visam gamtos mokslų prityrimui.

Tai gi turime dvi gamtos teisi: 1-ma kad gyvi daiktai neatsiranda iš negyvų ir 2-ra kad didelis karštis užmuša visokią gyvybės sėklą. Prie tų dviejų teisių turime faktą, kad pradžioje žemė buvo karšta iki kelių tukstančių laipsnių. Suimant tas tris tiesas į kruvą, pasidaro labai opus klausimas, iš kur gi yra gyvybė ant žemės.

Garsusis vokiečių mokslininkas, kurs nemažai pasidarbavo ir Amerikoje, Humboldt'as spėjo, kad gyvybės sėklas turėjo atneš-

ti ant žemės iš kitur, nuo kokios nors planetos atskilęs meteoras, arba, kaip žmonės sako, iš dangaus nukritęs akmuo. Humboldt'o pažiūra moksle neprisigijo, nes turėjo per daug silpnybių. Meteoras negalėjo atplyšti nuo sveikos planetos, kaip negali akmuo purptelti į orą. Jeigu jis buvo tik atšaiža numirusios ir suskilusios planetos, tai jis neturėjo iškur gauti gyvybės sėklų. Nors jis jų būtų gavęs, tai benešant iki čionai per absoliutinio šalčio erdves, jis būtų sėklas mirtinai sušaldęs. Meteorai, belėkdami per žemės orą smarkiai įkaista. Ta kaitra sudegintų gyvybės sėklas, jei kokios būtų prie meteorų. Reikėtų visos eilės stebuklų, kad kokia nors gyvybės sėkla galėtų atlekti su meteoru ant žemės.

1910 metais švedų mokslininkas Swante-Arhenius taip pataisė Humboldt'o spėjimą, jog išėjo visai naujas daiktas. Arhenius pripažįsta, kad gyvybės sėkla negalėjo atlekti ant žemės nei nuo vienos planetos iš tų, kurios sukasi apie saulę. Galima tik spėti, sako, kad sėkla atlėkė nuo tokios planetos, kuri sukasi apie kitą kokią nors saulę. Juk žinia, kad yra milijonai žvaigždžių taip didelių kaip mūsų saulutė. Apie musiškę sukasi keli šimtai planetų, taip pat ir apie kitas.

Anot Arhenijaus mažytis grybelio die-

gelis turintis pločio ir ilgio ne daugiau kaip 15 tukstantinių milimetro dalių, galėjo išskirti iki pačiam viršui oro esančio apie jo planetą. Ten tą grybelio diegą pagriebė jo saulės spinduliai ir nešė kelioliką tukstančių metų per daugaus erdves artyn prie žemės. Pasiekęs žemės orą grybelis ėmė grimsti jame ir pasiekė žemę. Jis pataikė kaip tik į geriausią laiką, nes žemė jau buvo ganėtinai atausus, kad grybelis galėtų atsilti ir išdygti. Iš jo dygo visi kiti grybai ir išsivystė visa augalų grožybė, paskui augalus, iš jų pačių atsirado gyvuliai.

Arhenijaus spėjime yra silpnybių, iš kurių mes paminėsime tik dvi. Pirmą silpnybę yra ta, kad saulės spinduliai nevienaip naudingi gyviems daiktams atsimušdami į žemę ir neatsimušdami. Kol saulės šviesa į nieką neatsimuša, tol joje yra labai daug užlylavų spindulių, o tie spinduliai kenkia gyviems daiktams. Arhenijus ant to atsako, kad tai darosi tik ten, kur yra drėgnumo, kaip ana ant žemės, o ne ten, kur visai sausa. Dangaus erdvėse sausuma yra kuopiliausia, ten nei lašelio vandens nėra nei didžiausiuose plotuose.

Norėdamas sužinoti Arhenijaus tvirtinimo vertę francuzų mokslininkas Le Bašelet (Le Bachelet) 1912 m. sudarė indą moksliskai

sausą, sudarė šaltį beveik siekiantį iki to šalčio, kokis yra tarp planetinėje erdvėje, ir įdėjo į tą indą gajausių grybelių sveikus diegus. Indo langutis buvo taip įtaisytas, kad per jį ineitų užlylavieji spinduliai, bet neįeitų drėgnumas. Tas ištyrimas parodė, kad nei vienas grybelis neiškentė šešių dienų. Tai gi tapo aišku, kad nei koki grybeliai nebutų iškentę kelionės per užlylavus spindulius.

Antra Arhenijaus spėjimo silpnybė yra ta, kad švedų mokslininko pažiūra nors būtų teisinga, dar paliktų klausimų, iš kur atsirado gyvybė ant tos planetos, nuo kurios atlėkė ant žemės. Juk ne viena mūsų žemė, o visos planetos kitados buvo neapsakomai karštos. Žvaigždės dar ir dabar tebe liepsnoja ugnimi.

Negalint gyvybei atlėkti iš kitur, ir esant gamtos teisei, kad gyvybė negali atsirasti iš negyvos medžiagos, telieka tik vienas galimas atsakymas klausimui apie gyvybės pradžią ant žemės, kad ją leido kokis nors gyvas Asmuo, nesantis ant žemės, bet žinantis, kas darosi ant jos ir turintis tiek galybės, kiek jos reikia gyvybei leisti. Tą žinant mums nesvarbu patirti, ką jis pirma leido ant žemės ar tobulą organizmą galintį iš pirmos dienos veistis ir daugintis, ar

mažesni už kiaušini gyvybės grūdą, kurs paskui išsišakojo į visas puses.

4. Pasaulio Judėjimas.

Entropija reiškia pasaulio ėjimą ramybėn. Dabar viskas ant žemės juda. Žemė, kaip šuvis, greitai lekia apie saulę, pati sukdamosi apie savę lyg vaiką paleistas medinis vilkelis. Mėnulis sukasi apie žemę. Vandenijs amžinai juda, oras nepastovi ramus nei valandėlės. Kietieji akmeniniai kalnai riogso nuo senai, bet ir jų keteras vėjai nuolat bružuoja, o šonus skalbia lietūs.

Tie kalnai rodosi amžini, tečiau taip nėra. Į jų plyšius įsispraudžia vanduo, tas sušaldamas tampa ledu ir besiskėsdamas nuplėšia dalėlę akmens nuo kalno krašto. Bekrisdamas žemyn nuplėštasis akmuo daug kartų susiduoda į kietus kalno šonus ir sky-la. Todel aplink kiekvieną akmeninį kalną pas jo apačią vis yra gana didelė kruva visokių pribirų ir dulkėlių. Kalno viršūnė nuolat eina bukyn ir žemyn, o pribirų kruva nuolat didyn iki susilygins su kalnu.

Rygos miestas 1200 metais tapo pastatytas prie pačios jūros, o dabar jau apie 10 amerikoniškų mylių jis yra nuo kranto. Ju-

ra pasitraukia, žemė eina pirmyn. Kitur žemė pasitraukia, jūra užima jos vietą. Vandenis skverbiasi į sausumas, sausumos į vandenį. Lietus pamaželi nešioja vandenį ant sausumų, upeliai neša smiltis iš sausumų į juras. Vieni kitiems gamtoje duoda iš save ką turi, ir gauna iš kito ko neturėję. Tokiu būdu pasaulyje mažinasi skirtumai.

Nėra abejonės, kad pasaulis sudėtas iš medžiagos ir jėgos. Medžiagą kitaip vadina materija, o jėgą vadina energija. Kai kam gali išrodyti, kad akmuo neturi jėgos, nes nepajėgia nei pasijudinti. Bet paimk storą trumpą stiklo gabelėlį ir pabandyk jį perlaužti. Nepajėgsi. Paleisk tą stiklą ant akmens. Stiklas pertruks. Tat reiškia, kad akmenyje buvo jėgos daugiau negu tavo rankose. Jis perskėlė stiklą, o tu to padaryti negalėjai.

Imkime kitą pavyzdį. Štai azeras tarp kalnų. Jo vanduo tykšo nieko neveikdamas. Rodos jis neturi jėgos. Bet viename krašte ežero krantai žemi ir siauri, o anapus jų daug žemesnė vieta. Prakask tą krantą ir paleisk ežero vandenį perkasu. Vanduo bėgs žemyn krisdamas, šniokšdamas, putodamas. Pritaisyk prie to kritimo mašiną. Vanduo ją suks, dirbs daug galingos elektros, kurią galėsi sunaudoti visiems tikslams.

Ką gi tat reiškia? Ar kranto perkasi-
mas davė vandeniui jėgos, kurios vandenyje
nebuvo buvę? Anaip tol! Perkisas davė
proga esančiai vandenyje jėgai pasirodyti
aikštėn. Iš to pavyzdžio matome, kad jėga
yra dvejopa: gludančioji ir veikiančioji.
Gludančiąją jėgą iš lotyniško vadina poten-
cijale. Veikiančiąją iš graikiško vadina ki-
netine energija, nes žodis kinesis graikiškai
reiškia judėjimą.

Gamtų mokslininkai pastebėjo, kad pa-
saulyje nėra medžiagos be jėgos, kitaip sa-
kant nėra materijos be energijos. Jei kuri
nors medžiagos dalis išrodo bejėgę, tai tik
delto, kad esanti joje spėka nejuda. Reikia
tik išrasti būdą kaip ją iš gludančios pada-
ryti veikiančia, tai ji ir pasirodys. Mes ne-
turime laiko nei vietos peržiurinėti visoke-
riopas medžiagos rūšis ir išdėstinėti, kokių
būdų surandama jose veikiančioji spėka. Už-
teks ir dviejų minėtų pavyzdžių: akmens ir
vandens.

Dideliuose medžiagos gabaluose yra daug
jėgos, mažuose mažai. Pasauliui judant su-
skyla ir didieji medžiagos gabalai ir didė-
sės energijos. 1908 m. visas pasaulis nuste-
bo dėl baisaus žemės drebėjimo, kurs sugriovė
miestą Messiną, užmušdamas apie 200,000
žmonių. Bet mokslininkai žino, kad tas drebė-

jimas grynai nieko nereiškia sulyginus su tomis baisybėmis, kurios darėsi ant žemės, kada Alpų arba Kaukazo kalnai išdygo. Žemės gyvavimo pradžioje buvo daug didelės medžiagos su didele gludančia (protencijale) jėga. Pirmieji judviejų skilimai buvo baisūs ir suskilusios dalys buvo dar labai didelės.

Šventame rašte aprašytasis Nojaus tvanas buvo didelė pervėsmė. Bet ant žemės plutos jo ženklų beveik neliko, nes jis buvo tik mažmožis sulyginus su tomis baisiomis perversmėmis, kurios darėsi ant žemės, kol dar žmonių visai nebuvo ant jos. Sulyginami senųjų ir naujųjų perversmių didumą, gamtos mokslininkai aiškiai mato, kad ir medžiaga ir jėga nuolat skyla kas kart į mažesnes daleles. Judėjimas darosi kas kart platesnis, nes kiekviena suskilusioji dalis skyla dar toliau į dalis; bet jo krustelėjimai vis darosi mažesni. Iš to mokslininkai spėja, kad ateis laikais, kada visa medžiaga suskils į taip mažas daleles, jog toliau skilti jau nebegalės. Tada ir jėga bus taip gi mažytė, mažyčiuose medžiagos trupinėliuose.

Visai medžiagai suskilus į mažiausius trupinėlius ir visai jėgai susmulkėjus, nebus skirtumų, nebus nei judėjimo. Tai bus entropijos pabaiga.

Pasaulyje yra priežasčių ne vien skaldančių medžiagą su energija, bet ir vienijančių jas. Juk žmogus iš plytų sukrauja namus. Bet tų vienijančių priežasčių yra mažiau negu ardanšiųjų, todėl ardymas ima viršų ir galutinai entropija turės sueiti į amžiną nejudėjimą.

Gamtininkai jau senai pastebėjo, kad pasaulio judėjimas eina į tą, kad kada nors sustos. Šitą nuomonę sustiprino ypač tada, kada ant saulės tapo atrasta juodulių. Prancuzas O. Flammarion, remdamasis savo tautiečio Laplace'o teorijomis, neabejoja, kad saulė užges, nes išsibaigs jos šviečiančioji ir šildančioji jėga.

Flammariono žodžiuose buvo tiek tiesos, kad pasaulio judėjimas artinasi prie visiško sustojimo. Naujo mokslo faktais ir metodomis tą prirodinėjo vokiečių gamtininkas Klausius.

Pasaulyje judėjimo pabaiga turės dvi žymi: sutrupėjimas medžiagos ir jėgos į mažiausias daleles ir visokio judėjimo apsistojimą, lygsvarai užėjus. To judėjimo pradžia turi priešingą žymę; kuodidžiausi medžiagos gabalai su kuodidžiausia jėga. Jėga pradėjo veikti tada, kada pasidarė pirmos medžiagos suskilimas.

Visas laikas tarp pirmo judėjimo ir tarp paskutinio krustelėjimo pasaulyje vadinasi entropijos perijodas. To laiko ilgis yra taip didelis, kad galva ima suktis, norint jį išvaizdinti. Tečiau tas laikas turi pradžią ir pabaigą. Algebriškai jį galima apskaitliuoti, o aritmetiškai negalima vien delto, kad stinga poros faktinių žinių.

Visas pasaulis sudėtas iš dalelių, apie tai abejoti negalima. Nors mes nežinome, kokia yra mažiausia atomo dalis, tečiau galime ją išreikšti aritmetiška skaitline 1. Tokiu pat būdu pažymėjus visas mažiausias medžiagos daleles susidaro skaitlinė, išreiškianti pasaulio dalelių daugumą. Tą skaitlinę yra aktualė, nes ji reiškia aktualiai esančias pasaulio daleles. Nei viena aktualė skaitlinė negali būti begalinė, todėl nei skaitlinė, išreiškianti medžiagos daleles negali būti begalinė.

Medžiagos daugumui pasaulyje atsako jėgos daugumas. Kiekvieną jėgos dalelę telpančią mažiausioje medžiagos dalelėje, pažymėkime taipgi skaitline 1. Tokiu būdu skaitlinė išreiškianti viso pasaulio jėgos daleles, bus lygi skaitlinei, išreiškiančiai medžiagos daleles.

Kiekvienas jėgos dalelės sukibimas su medžiagos dalele, arba atsiskyrimas sudaro

mažyti laiko momentą, nes laikas yra judėjimo dalelių skaitymas. Tokiu būdu laikas nuo pirmojo krustelėjimo pasaulyje iki paskutiniam yra lygus medžiagos dalelių skaičiui padaugintam jėgos dalelių skaičium. Kadangi medžiagos skaičius nėra begalinis, tai nei jo kvadratas negali būti begalinis. Negali būti begalinis nei laikas nuo pirmutinio entropijos proceso krustelėjimo iki paskutiniam.

Amžinatvė yra begalinė, todėl ji neapsakomai ilgesnė už kiekvieną patį ilgiausią apribotąjį laiką. Entropijos perijodas, tiesa, yra neapsakomai ilgas, bet visgi apribotas laikas. Jo ribos primutinis ir paskutinis krustelėjimas pasaulyje.

Negalime sakyti, kad entropijos perijodas prasidėjo su amžinatve, nes amžinatvė neturi pradžios, o entropijos procesas ją turi. Tai gi turėjo būti laikų pirma to entropijos perijodo kuriame gyvename.

Norėdami suprantamai tą mintį išreikšti, sakykime, kad ši momentą nuo amžinatvės pradžios skiria begalinė laiko ilgybė, o entropijos perijodo pradžią skiria nuo šio momento trumpesnė už aną apribotoji laiko dalis. Nuo šio momento iki entropijos pabaigai likosi taipogi apribotoji laiko dalis. Sudėjus abi apribotąsias laiko dalis į

kruvą, gaunasi laikas trumpesnis už amžinatvę. Jeigu norėtume entropijos perijodo pradžią ir amžinatvę padaryti vienmetėmis, tai išeitų, kad tą pradžią reikia pastumėti į praeitį daugiau negu liko tarp mūsų momento ir entropijos pabaigos. Kitaip sakanč: jeigu entropijos perijodas būtų prasidėjęs su amžinatve, tai jis jau būtų ir pasibaigęs, o mes matome, kad jis dar nepasibaigė. Iš to turime suprasti, kad jis prasidėjęs ne su amžinatve, tik apribotame laike.

Prieš prasidėsiant judėjimui visaip galėjo būti. Galėjo nebūti nei medžiagos nei jėgos; tada nebuvo kam nei judėti. Bet galėjo būti amžina medžiaga ir amžina gludančioji jėga. Judėjimo nebuvo dėlto, kad buvo lygsvara. Pasaulio medžiaga ir jėga panešėjo minėtam augščiau ežerui. Jis telkšojo delto, kad nebuvo kam prakasti jo krantą ir paleisti vandenį žemyn. Taip ir pasaulis nuo pat amžinatvės buvo didelė medžiaga su didele gludančia jėga, kuri nejudėjo delto, kad nebuvo kam ją judinti.

Iš šito protavimo išeina, kad medžiaga, jei ji buvo amžina, tai jos jėga nuo amžių iki entropijos perijodo pradžiai turėjo

gludėti neveikdama, kitaip sakant, turėjo būti potencialė.

Kad gludančioji arba potencialė jėga galėtų imti veikti, kas nors turi ją pastumėti, nes jos pačios prigimtis yra inercija, tai yra kol nejuda, negali savęs įjudinti, jei kas iš šalies nepastumėja; o kada tampa pastumėta, negali sustoti, jei kas iš šalies nesulaiko. Tiktai gyvieji daiktai turi galybę sulaikyti savo jėgas be veiksmo potencialiame stovyje, arba sulyg noro, jas pastumėti į darbą. Tas galėjimas naudotis arba nesinaudoti jėgomis vadinasi valia. Medžiaga jos neturi.

Augščiau matėme, kad amžina medžiaga su veikiančia išspradžių jėga yra negalima, nes pasaulis jau būtų bėsas išmiręs. Mes ėmėme kitą spėjimą, butent, kad amžinoji medžiaga turėjo tik gludančią jėgą, ir priėjome prie to, kad ir dabar ji turėtų gludoti, nes gludančioji jėga savaimi nesimaino į veikiančią. Mažos kibirkštėlės tereikia, kad parako sandėlis išlėktų į padanges, bet reikia: be jos jis neužsidega. Taipat ir pasaulio judėjimas negalėjo prasidėti iš tuščio nieko. To judėjimo priežastis buvo valia, galinti palikti medžiagos energiją gludančia jėga, reikia dar pridėti, kad šalia tos medžiagos ir jėgos buvo Valia, kuri Savo pa-

skirtu laiku davė pirmutinį krustelėjimą pasauliui, ilgą judėjimų perijodą.

Išžiūrėdami tat į pasaulio judėjimą prieiname prie tiesos, jog pirma negu tas judėjimas atsirado, jau buvo valia, kuri glaudančią jėgą pastumėjo, kad imtų veikti. Ta valia taip-gi turėjo būti buitis, nes nebuitis neturi galybės ant buities ir negali padaryti joje permainų. Kaip buitis, valia turėjo, arba pati buti amžina, arba iš amžino kilti šaltinio.

5. Yra Dievas.

Pirmame šio skyriaus straipsnyje mes matėme, kad nors viena buitis yra amžina, ir kad kiekviena buitis, jei ji nėra amžina, iš amžino turi kilti šaltinio. Antrame straipsnyje išvydome, kad didelė išmintis sutvarkė pasaulį, ir kad jįje nėra medžiaginė ir yra ne pačiame pasaulyje tik anapus jo. Trečias straipsnis parodė, kad gyvosios buities šaltinis taip-gi yra anapus pasaulio. Ketvirtame straipsnyje susekta, jog pasaulio judėjimo pradžia padarė nemedžiaginė buitis — valia.

Dabar lieka klausimas; ar amžinybė, išmintis, gyvybė ir valia yra vienos buities ypatybės, ar yra keturios atskiros buitys?

Jei-gu jos butų atskiros, tai turėtų būti visos amžinos, nes visos yra buitys ir delto iš nebuities atsirasti negalėjo. Šitas taip svarbios ypatybės bendrumas, kviečia mus mintyti, kad ir kituose daigtuose jos yra bendros.

Mes pažinome jas iš jų pasekmių. Jei tos pasekmės butų atskiros, tai ir priežastis galėtų skaityti atskiromis buitimis, bet dabar mes matome, jog pasaulio judėjimas ir jo gyvybė yra labai susijungę. Ne mažiau yra susijungusi gyvybė su tikslingumu. Jos visos yra buitys. Išminčius visuomet tik vieną priežastį spėja ten, kur pasekmės galimos yra išvesti iš vieno daigto. Šiuo atveju netik galima, bet ir lengva iš vienos bendros priežasties išvesti keturis apsvartytuosius gamtos dalykus. Pasaulio vienybė rodo jo šaltinio vienybę.

Todel mes ir tvirtiname, kad yra viena amžina, išmintinga, gyva, turinti valios būtis. Visi žmonės ir mes ją vadiname vienu žodžiu Dievas.

II TIKYBA.

1. Tikybinis Instinktas.

Senovėje Plato pasakė, kad nėra tautos be religijos. Tą mintį vėliau atkartoję Ci-

cero. Dabar jos teisingumą prirodė istorijos ir antropologijos mokslai.

Visą žmonių gyvenamąją žemę galima padalinti į tris ruožus: vidurinį civilizuotąjį ir du galutiniu necivilizuotu. Vidurinis ruožas eina į šiaurius nuo ekvatoriaus nepertoliausiai nuo jo, visi plotai į pietus nuo jo iki pačiam pietiniam ašygaliui yra pietinis necivilizuotasis ruožas. Pradedant nuo šiaurio žemės ašygaliu į visas šalis iki civilizuotojo ruožo kraštų eina necivilizuotasis šiaurinis ruožas. Smulkius rubežius tarp jų peržiurinėti užimtų daug laiko.

Civilizuotame ruože rytų gale gyveno ir gyvena japonai ir kyniečiai. Jų religija dabar turi daug bendra, senovėje buvo viena. Seniausi kinų raštijos paminklai yra tikybiniai. Taipat tikybinės yra Rig Vedos seniausios knygos Indijoje. Iranų tautos seniausias veikalas yra Zend Avesta — tikybinė poema. Assyrijos ir Babilonijos literatūra rodo, kad ta tauta daug mintijo apie tikybę. Poemoje Ištar aprašyti dievų veikalai. Žydų tautos visa literatūra susideda iš 50 knygų ir vadinasi Šventuoju Raštu. Netikybinių veikalų joje nėra. Egiptiečiai tikėjo į amžiną gyvenimą ir į dušių teismą po mirties. Iš jų senovės daugiausiai liko “Numirusiųjų knygų.” Egipt-

te šventyklos rodo, kad ta tauta pirmiausiai rupinosi tikėjimu.

Fenikija ir Kartagina buvo pirklių tautos, bet ir jos turėjo tikėjimą, garbindamos dievą El ir dievę Astarte. Graikų seniausios ir didžiausios poemos Elijada bei Odiseja nuolat kalba apie dievus. Rymiečiai buvo pasisavinę Graikų tikėjimą. Prieš pasisavinant jie turėjo savo tikėjimą su neapsakoma daugybe dievų. Amerikoje civilizuotame ruože gyveno Meksika ir Peru. Pirmoji žmogiškomis aukomis garbindavo kalibri, žaltį ir veidroдій; antroji garbindavo saulę.

Dabartiniais laikais civilizuotąjį ruožą apima trys didžiausios religijos: buddizmas, islamas ir krikščionija. Dabar civilizuotasis ruožas jau yra platus. Jis siekia iki pat Europos šiaurių ir pereina į pietus nuo ekvatoriaus, ypač Amerikoje.

Senovėje platesni buvo necivilizuotieji ruožai; bet abejojame ar buvo tenai senovėje žmonių. Šiandien likusių necivilizuotų žmonių yra gana daug rūšių, bet visur ir Australijoje, ir Afrikoje, ir Patagonijoje, ir Sibijoje necivilizuoti žmonės tiki: kad yra pasaulio įkūrėjas arba įkūrėjai, Dievas arba dievai, yra atskirų asmenų be tikėjimo, bet nėra tautos be tikėjimo. Lygia dalimi

yra asmenų be rankos, ar be kojos, bet nėra berankių ar bekojų tautų.

Kaip ranka ir koja yra žmogaus prigimties dalis, taip tos prigimties dalis yra tikiybinis jausmas. Delto žmonės atsižadantieji tikėjimo dažniausiai įpuola į liguistą tikėjimo neapykantą, kuri yra tas pats tikiybinis instinktas tik einantis atbulai. Ta pati garo jėga varo lokomotyvą priešakyn ir atgal. Žmonės retai apseina be kokio nors substituto tikėjimui. Jei netiki į Šventąjį Raštą, tai tiki į daile, į mokslą, į visuomenę, įsivaizdindami tuos daigtus daug tobulesniais negu yra ištikrųjų. Dažnių dažniausiai tikėjimo priešai tiki į burtus. Kur tikėjimas silpnėja, ten burtininkės daug pelno.

Tikėjimas neatsiranda iš baimės, nes daugelis tikėjimų nežiuri baimės. Krikščionijos pamate yra meilė. Graikų tikėjime buvo dailė. Egipto buvo gyvulių garbinimas. Tikėjimas neatsirado iš sapnų, nes žmonės niekada nebuvo taip paiki, kad neatskirtų sapno nuo tikybės. Tikėjimas neatsirado iš kunigų apgaulės, nes pirma turėjo būti tikėjimo paskui galėjo atsirasti kunigų. Tikėjimas nėra karalių pramanytas, nei jisai jų absoliutizmą siaurina skelb-

damas doros tiesas antgamtinio autoriteto vardu.

Tą faktą, kad nėra nei nebuvo tautos be tikėjimo, galime suprasti tik priimdami pažiūrą, jog žmogaus prigimtyje, tarp kitų jausmų yra ir tikiybinis instinktas, kėipiantis mus širdis prie Dievo, kurio buvimą prirodėme augščiau. Iš Dievo yra mus buitįs. Ją mums duodamas Jis įdėjo tikiybinį instinktą, kad besirupindami kasdieninėmis smulkmenomis, neužmirštume savo Tėvo danguje.

2. Apreiškimas. *medžiota 1 imonid...*

Peržiūrėję žmonių tikėjimus matome, kad jie vieni kitiems priešingi. Stabmeldžiai garbina daug dievų, krikščionys, žydai ir musulmanai tik vieną, bet ir trys pastarieji nesutinka tarp saves, nes krikščionims sakant, kad Dievas yra vienas trimis asmenimis, žydai ir musulmanai sako, kad tik vienu asmenim. Iš tų nesutikimų aišku, kad ne viskas yra tiesa, ką tikėjimai skelbia, nes tiesa negali būti priešinga viena kitai.

Tikėjimuose buva neabejotinai paiku daigtų, kaip ana dyromolajų sektoje Rusijoje, Dyromolajai grėžia skylę sienoje ir

meldžiasi prie tos skylės, kaip prie savo išgelbėtojo. Yra ir nedorų daigtų tikėjimuose. Graikų Hermas buvo vagių dievas. Babilono gyventojai Molochui degindavo vaikus.

Tikėjimo klaidos aiškiai parodo, kad religijos instinktas žmonėse nėra ganėtinai tyras, idant galėtų parodyti jiems kokis yra Dievas ir koki turi būti žmonių santikiai su Juomi.

Žmonių santikiai su Dievu vadinasi religija, arba tikėjimas.

Klaidingai kalba kurie sako buk visi tikėjimai yra blogi. Daigto blogumą negalima pažinti iš daugumo melagingų daigtų turinčių jo viršutinę išvaizdą. Toki melagingi daigtai vadinasi surogatai. Jei-gu melagingų pinigų darymas būtų taipat nebaudžiamas kaip naujų religijų pramanymas, tai melagingų pinigų būtų daugiau negu yra melagingų religijų.

Tikra religija gali būti tiktai viena, nes vienas tėra Dievas ir viena tėra tiesa, kuri turi būti religijos turinys.

Žmonės negali sudaryti vienos tikros religijos, nes jų protas gali pažinti tiktai gamtinius daigtus. Kune budamas, nuo smegenų stovio prigulėdamas žmogaus protas gali pažinti vien kuniškus dalykus. Ir

žmogus ir jo protas yra apribotas. Dievas yra amžinas, arba neapribotas. Tat aišku, kad žmogaus protas yra permažas Dievo ypatybėms apimti. Religija neparemta tikromis Dievo ypatybėmis neturi vertės.

Tai-gi tikroji religija turi pareiti ne iš žmonių, bet iš Dievo, ne iš kuninės gamtos, o iš To, kuris ją padarė. Tiktai tas tikėjimas gali buti geras, kuris pareina nuo Dievo. Tokį tikėjimą vadiname antgamtiniu.

Daugelis, nors ne visi, tikėjimų sakosi, kad juos Dievas apreiškė, bet ne visi tikėjimai, kurie sakosi esą apreikšti, yra toki ištikrųjų, nes yra priešingumų tarp jų. Musulmanai ir žydai nesutinka, nors abeji tvirtina, kad vien tik Dievo apreiškimu savo religijas tvarko. Lengviau yra Dievo apreiškimą skelbti, negu jį turėti.

Kai-kurie matydami apreikštų tikėjimų prieštaravimus iš to išveda, buk visai apreiškimo nėra, ir buk nei negaly jo buti. Bet tas išvedimas yra klaida.

Apreiškimas yra galimas daigtas, nes Dievas gali ne mažiau už žmogų. Žmogus gali kitam žmogui pasakyti jam nežinomą ir reikalingą tiesą. Taip daro mokintojai mokiniams nuolatos. Tai-gi ir Dievas gali pranešti žmonėms reikalingų jiems tiesų.

Žmonės iš Dievo gali priimti pranešimą tiesą nesunkiau kaip priima ją kasdien daugeliu atvejų nuo kitų. Ne stoka nei tiesų sunkiai žmonėms prieinamų, arba visai neprieinamų, o naudingų žinoti, kaip ana apie pasaulio pradžią, apie žmogaus tikslą, apie mus likimą po mirties.

Tai-gi nereikia užginti apreiškimo, o reikia jį surasti, Kadangi Dievas apreiškimo nerodė kiekvienam žmogui skyrium, tai tas, kas sakosi apreiškimą gavęs, turi tą sakymą prirodyti žmonėms prieinamais antgamtiniais ženklais.

Gamta negali padaryti dvejų daigtų, butent; ji negali parodyti fakto, neturėdama jam savyje priežasties. Gamta negali patirti tolymos ateities, kurios nėra dar nei priežasčių. Ateities žinojimas ir paskelbimas vadinasi pranašystė. Faktas įvykęs gamtoje be priežasčių joje vadinasi stebuklas. Stebuklas ir pranašystė yra du antgamtiniai daigtai. Jei-gu kas jiemsdviejų patvirtina savo žodžius, kuomet sakosi Dievo apreiškimą turys, tai tas apreiškimas yra tikras.

Stebuklai ir pranašystės delto vadinasi apreiškimo kriterijomis, kad atskiria tikrą apreiškimą nuo pramanytojo. Pavartojant tas apreiškimo kriterijas galima lengvai ra-

sti vieną tikrąjį tikėjimą didžioje jo surogatų daugybėje.

3. Tikėjimo Tiesos ir Žmogaus Protas.

Yra tiesų, kurių žmogaus išmintis negali pasiekti be Dievo pagelbos, bet kuomet Dievas jas pasako, tuomet tos tiesos žmogui lengvai suprantamos. Taip be Dievo apreiškimo žmonės negali žinoti, ar yra Dievo su tvėrtų grynų dvasių, arba angelų ar ne. Dievui pasakius, kad jų yra, žmonių protas lengvai tą tiesą suprantą.

Kita rūšis tiesų yra augštesnė ir tolesnė nuo žmogaus prigimties. Kuomet Dievas jas apreiškia žmonėms, jos visgi lieka sunkiai suprantamos. Vienos tiesos, prigu linčios prie šios rūšies buvo lengvesnės supraci, kitos sunkesnės. Prie lengvesniųjų priklauso tos, kurias išgirdę suprantame, kad taip yra, kaip pasakyta, nors nežinome, kokiū būdu galėjo įvykti. Kitaip sakant suprantame faktą, bet nesuprantame budo. Šitos rūšies sunkenybių yra ir pasauliniuose moksluose, nes žinome, kad gatvekarius elektra vežioja, bet mūsų dauguma nežino kaip ji juos paveža. Žinome kad saulės spinduliai pereina per stiklą, bet ne visi žinome kaip jie tą padaro. Taip ir apreiškimo sry-

tije galime žinoti, kad Kristus iš grabo iš-
ėjo nesugadinęs antspaudų, nors nežinome
koku būdu tą padarė.

Dar gali būti augštesnė tiesų rūšis, ku-
rią žmogus netik nesupranta kaip yra, bet
turi sunkenybių pripažinti, kad yra taip,
kaip tiesa skelbia. Pavyzdys: mes nežino-
me *kaip* trys asmenys gali būti vienoje pri-
gimtėje ir nelengva mums pripažinti, *kad*
tat yra.

• Nors kasdien kalbėdami žmonės iš ipro-
čio visados Dievo apreiškėtasias tiesas vadi-
na paslaptinėmis arba slėpiniais, tečiaus
moksle ji yra sutarta slėpinių vardu vadinti
tiksliai dvi paskiausiai minėti rūši, butent tas
tiesas, kurių žmogus nesupranta kaip jos
yra ir tas kurių neišmano nei kaip, nei kad,
jos yra.

Kiekvienas naujas patyrimas, nors ir
nepilnai apimantis daigtą, yra žmogui nau-
dingas, nes didina jo žinojimą. Naudinga
žmogui žinoti kad yra gatvekarių, nors ne-
žino kaip sustatytas jų bėginėjimas. Nau-
dinga mums mus protą pakelti iki paskuti-
nių augščiausių jo ribų. Tat įvyksta, kuo-
met mes į jį paimame augščiausios mažiau-
siai prieinamos rūšies slėpinius.

Didžiausia laimė žmogui yra tų tiesų pažinimą gauti tiesiog iš Dievo, bet nemaža nauda yra jas patirti iš Dievo per kitus. Jo sutvėrimus, sakysime per pranašus ar apaštalus. Kada žmogus pats tiesiog iš Dievo gauna tiesų apreiškimą, tada tas apreiškimas vadinasi tiesioginis arba betarpinis. Kada žmogus Dievo apreikštąsias tiesas išgirsta per kitus žmones, ar angelus, tada apreiškimas vadinasi tarpinis. Anglų kalboje betarpinis apreiškimas vadinasi immediate revelation, o tarpinis vadinasi mediate revelation.

Slepinyš arba paslaptis anglų kalboje vadinasi mystery. Augščiausios rūšies slepinyš vadinasi mystery of the first order; slepinyš kurio nesuprantama tikrai kaip jis yra, vadinasi mystery of the second order. Mystery of the first order yra augštesnis už mystery of the second order.

Graikų kalboje mysterion turi dvi reikšmes: ir tikėjimo slepinį, arba augštąją Dievo apreikštą, tiesą, ir sakramentą, arba regimą ženklą, prie kurio yra neregimos jėgos suteikiančios dušiai antgamtinės malonės. Kalbose buvusiose graikų įtekmėje, kartais tas žodžio vienodumas padaro painios; tą reikia žinoti, norint, į painią neįpulti.

III. JĖZUS KRISTUS.

1. Jezus Kristus Gyveno ant Žemės.

Augštosios Prekybos Mokyklos mieste Karlsruhe, Vokietijoje profesorius Arthur Drews 1905 m. atspausdino knygą, kurioje tvirtina, buk Jezaus Kristaus visai nebuvę. Mokslininkai, net tie kurie krikščionijos nepripažįsta, stebėjosi, kaip galima tarti dalyką taip priešingą tiesai. Mums Kristaus buvimo klausimas būtų svarbus, nors niekas nebūtų pakėlęs užmetimo prieš tą tiesą. Ją lengva prirodyti šituo budu.

Dabar yra apie 500 milijonų krikščionių arba žmonių tikinčių, kad Kristus mokino tiesos ir kad jis buvo. Tie 500 milijonų negalėjo atsirasti nei susyk nei be priežasties. Dabar gyvenančių žmonių intikinimo priežastis gali būti senesnės kartos pažiūros. Senesnėji gi karta turėjo savo pažiūras imti iš dar senesnės. Taip eidami gilyn į praeitį randama, kad visas Europos ir Amerikos civilizuo-tasis pasaulis daugiau negu per tūkstantį metų tikėjo, jog Kristus mokino tiesos ir buvo. Beeidami vis gilyn į praeitį randame laikus, kada žmonėse įvyko minčių permaina, kuomet pasaulyje tik pradėjo viešpa-tauti Krikščionija.

Tat buvo 312 metais. Iki tol Europoje viešpatavo Graikų ir Rymo stabmeldija su kitomis religijomis žinomo pasaulio pakraščiams. 312 metuose krikščionija užviešpatavo delto, kad krikščionių buvo daug. Jų statistikos neliko, bet 525 metuose buvo Nikejos mieste vyskupų suvažiavimas. Į jį atvyko vyskupai tik iš rytų dalies. Jų buvo 318. Kadangi viename mieste galėjo buti tik vienas vyskupas, tat reiškia kad tuomet krikščionija jau buvo praplitusi nemažiau kaip 318 miestų.

Iš raidžių išvaizdos galima pažinti rankraštį kuriame amžiuje rašytas. Trys didieji pasaulio knygynai: Vatikano, Petrogrado ir Londono, turi po vieną rankraštį rašytą trečiame amžije. Visuose tuose rankraščiuose yra tilpę Jezaus gyvenimo aprašymai, arba Evangelijos. Jau tada pasaulis tikėjo jomis, kada tie rankraščiai tapo parašyti.

Krikščionijos įsigalėjimas neįvyko be kovos. Trys didieji raštininkai bandė sustabdyti krikščionijos platinimą, butent Porphyrius, Plotinus, Celsus, peikdami krikščioniją savo raštuose. Buvo taip-gi krikščionių gynusių savo religiją: Laktancijus, Origenas, Ciprijonas, Justinas Kankinys, Qnadratas, Aristidės. Ta protų kova ėjo už Kristaus

mokslo tiesą. Kad Kristus buvo buvęs tą pripažino abi kovotojų pusės ir apginėjai Jo mokslo ir priešininkai. Tai-gi žmonių ištikėjimas, jog Kristaus buta, yra senesnis negu protinė kova tarp krikščionių ir stabmeldžių.

Buvo ir politinės kovos. Rymo imperatoriai norėjo pražudyti krikščionis, pasmerkdami ir išduodami juos mirtin. Iš to imperatorių veiksmų liko Bitinijos gubernatoriaus Jaunojo Plinijaus laiškas imperatoriui Trajanui 115 m. tvirtinantis, kad beveik visus Plinijaus valdomos šalies miestus pripildė krikščionys, kad stabmeldiškos pamaldos beveik pasiliovė, kad krikščionija jau siekia ir į kaimus, kad krikščionys nieko bloga nedaro, bet tiki į Kristų.

Už ištikėjimą į Kristų tas pats Trajanas liepė nužudyti Antijochijos vyskupą Šv. Ignacą, 107 m. Liko septyni to Ignaco laiškai. Tas žmogus atsižadėjo gyvybės už savo ištikėjimą į Kristų. Kristaus buvimą ir Jo mokslą Ignacas žinojo iš Jono apaštalo.

Truputį anksčiau už ištikėjimą į Kristų tapo nužudytas Klemensas Rymietis maždaug 96 m. Jis apie Kristų ir jo mokslą žinojo iš Petro ir Povylo apaštalų, nes savo laiške

Korintiečiams rašė, kad tuodu apaštalai mirė už Kristų mieste, iš kurio Klemensas rašė.

Stabmeldžių raštininkas Tacitus liudija, kad Nerono laikais didelė daugybė (ingens multitudo) krikščionių žuvo už tikėjimą į Kristų. Tacitas prideda, kad Kristus gyvenęs Judejoje ir tapęs nužudytas. Kristų minėjo ir kitas stabmeldžių raštininkas Svetonijus, aprašydamas imperatoriaus Klaudijaus gyvenimą.

Didžiausi krikščionių priešai buvo žydai, bet ir iš jų vienas Juozapas Flavijus paminėjo Kristaus gyvenimą ir mirtį Žydų žemėje. Minėtas yra Jėzus ir Talmude. Žydas krikščionijos persekiotojas Saulius tapo geriausias Kristaus liudininkas.

Faktas yra, kad Ryme 64 m. buvo daug krikščionių, kad jie stipriai tikėjo į Kristų, nes davė nužudyti, kad jų tikėjimas buvo iš trijų šaltinių: iš Petro, iš Povylo ir iš Jono. Tie trys žmonės įtikrino Rymiečius, Rymiečiai juos matydami apseinant tikėjo, kad jie nemeluoja. Jie sakė patys matę Kristų. Povyilas delto paliovė persekiojęs krikščionis ir pats apaštalų tapo, kad susitiko su Kristum.

Petras ir Jonas per trejus metus buvo jo mokiniai. Petras ir Povyilas savo tikėjimą

patvirtino mirdami Ryme už Kristų. Į verdančios alyvos katilą tapo įmestas ir Jonas, o bet-gi Kristaus neatsižadėjo. Kristus jį stebuklu išgelbėjo iš mirties.

Turėjo Kristus ir daugiau mokinių. Tie taip-gi paliudija jo buvimą ir mokslą savo krauju. Tiems mokiniams turime tikėti, nes nebuvęs asmuo negali turėti mokinių. Niekas neabejoja apie Sokrato buvimą, nors apie jį žinių tepaliko tik du jo mokiniai: Platonas ir Ksenofontas.

Kristaus buvimą kaip matėme, liudija ne vien mokiniai, bet ir priešai žydai ir stabmeldžiai.

2. Jezus Dievo Pasiuntinys.

Pripažinę, kad Jezus yra tikrai buvęs, dabar statome sau klausimą kas jis buvo. Tą klausimą jau pastatė Šv. Jonas Krikštytojas atsiuntęs du mokiniu, kuriuodu tarė: “Ar tu esi, kuris turi ateiti, ar kito lauksime.” (Mat. 11, 3). Mat Žydų tauta laukė ateinant Dievo pasiūstojo asmens, kuris turėjo išgelbėti žmones, Dievo tiesą praplatinti visam pasauliui, būti kaip antras Mozė. Tą asmenį Žydai vadindavo Mašiah (lotynų Mesias) tai yra Pateptasis. Tas pats žodis graikiškai yra Christos. Mesijo laukimas Žydų

tantoje užvis stipriausias buvo tais laikais, kada Jezus gyveno.

Jis aiškiai pasisakė esąs Mesijas. Pirmu kartu tat buvo kuomet šv. Jono Krikštytojo mokiniai užklausė. Tada V. Jezus palaike juodu koki laiką pas save, jiedviem matant padarė daug stebuklų ir paleisdamas tarė: “Eikite ir pasakikite Jonui, kad akli regi, kurti girdi, raiši vaikščioja, numirėliai keiasi, pavargėliams yra apsakinėjama Evangelija” (Mat. 11, 5). Tie žodžiai beveik įsakmiai atkartoja pranašo Izajo pasakimą apie busiantį Mesiją ir jo stebuklus.. (Is. 35, 5).

Kitą kartą V. Jezus Mesijum pasivadino augščiausiam Žydų teisme, arba Sinedrijoje. To teismo pirmininkas buvo augščiausiasis kunigas. Jis tarė Jezui: “Sakau tau gyvuoju Dievu, kad pasakytumei mumis ar tu esi Kristus Dievo Sunus.” Tarė jam Jezus: “Tu sakai,” tat reiškia: taip yra kaip tu sakai (Mat. 26, 63, 64). Už tą prisipažinimą V. Jezus tapo nuteistas mirtim.

Tai-gi turime paties Jezaus tvirtinimą, kad jisai buvo Mesijas Dievo sunus, atsiųstas ant žemės mokinti žmones Dievo tiesos ir mirti už juos.

3. Mesijas.

Kad patyrtume ar Jezus tikrai buvo Mesijas, kaip sakėsi, tai turime surinkti iš Senojo Įstatymo pranašystės apie Mesiją. Jas suskirstysim į tris rūšis. Vienos sako iš kurios giminės ir šeimos jis turi gimti. Jos vadinasi genealogiškos pranašystės apie Mesiją. Kitos pasako jo ypatybes ir veiksmus. Tas pavadinsime asmeninėmis. Trečios parodo laiką, kada jis turėjo ateiti. Jas pavadinsime chronologiškomis.

Genealogiškos pranašystės. Seniausia pranašystė yra pirmoje Šv. Rašto knygoje. Ten pasakyta, kad Dievas tarė žaleiui prigundžiusiam Jieva nepaklausti Dievo: “Nesutikimą padėsiu tarp tavęs ir tarp moteriškės, tarp tavo sėklos ir jos sėklos; ji sutrekš tau galvą, o tu tykosi įkasti jai į kulnį.” (Gen. 2, 15).

Norint tą pranašystę suprasti, reikia atsiminti; kad velnias buvo įgijęs valdžią ant Adomo ir Jievos ir ant visos jų dviejų giminės, tai yra, visų žmonių. Tada rodėsi, kad žmonių vergija pragarui bus amžina, bet Dievas pasakė, kad bus kova, ir kad ta kova pasibaigs žmonėms pergalint velnią, ir kad pergalėtojas bus moteriškės sėkla, tai yra gimęs iš jos asmuo.

Trumpai po to pasirodė, kad ne kiekvienas žmogus pergali velnią, ne daugelis nuolankiai jam tarnauja. Tai-gi nežinia kas taps tuo velnio pergalėtojum, kadangi visi žmonės buvo Jievos vaikai. Žmonės velniui taip tarnavo ir taip ištvirko, kad Dievas tvanu turėjo nuplauti žemę.

Liko Nojus su trimis savo sunumis ir keturios moterys. Kaip iš Adomo visa žmonių giminė, taip ir iš Nojaus visa žmonių giminė. Nojus turėjo tris sunus: Semą Jopotą ir Kamą. Kiekvienas sunus tapo trečios žmonių dalies gimdytojum. Nojus pranašavo savo sunui Chamui nelaimingą ateitį už tėvo išjuokimą. Japhetui pranašavo, kad jo giminė bus plati, o Semui pasakė: "Palaimintas Viešpats, Semo Dievas" (Gen. 9, 26). Tais žodžiais Nojus išreiškė, kad Semas neužmirš savo Dievo, kitaip sakant, kad tikrojo Dievo garbinimas niekuomet visai neišnyks iš Semo giminės. Kadan-gi pragaro žaltį gali pergalėti tiktai tas, kas su Dievu eina išvien, tai buvo suprantama jog žalčio galvos sutrekštojas bus ir Semo giminės.

Bet ir Semo giminė ėmė virsti stabmeldžiais. Japheto ir Chamo vaikų vaikai visi stabus garbino. Semo giminėje tiktai maža saujalė tikinčiųjų beliko. Ir tie jau umai

butų virtę stabmeldžiais. Bet Dievas pašaukė Abraomą išeiti iš tėvynės į svetimą šalį, kad ten pradėtų naują gyvenimą ir pridėjo: "Ir per tave bus laimingos visos giminės ant žemės" (Gen. 12, 3). Tai-gi iš didelės Semo giminės Dievas išrinko vieną Abraomą, kad per jį įvyktų kas buvo žadėta rojuje, kad taptų sutrekšta galva pragaro žalčiui. Tai nereiškė, kad Abraomas sutreikštų, bet kad iš Abraomo padermės gims tas, kuris sutreikš.

Prieš mirsiant Isaokas tą palaimininimą perdavė jaunesniams savo sunui Jokubui (Gen. 27, 28. 29), iš kurio yra kilusi Jokubo visa Žydų tauta. Joje buvo Dvylika dalių, sulig dvylikos Jokubo sunų. Prieš mirsiant Jokubas iš protėvių gautąjį pažadėjimą buti Messijo gymdytojų eilėje perdavė ketvirtam savo sunui Judui. Jis jam tarė: "Nebus atimtas karališkos valdžios ženklas iš Judo, nei kunigaikštis iš jo strėnų, kol neateis tas, kuris turi buti pasiųstas. Jis bus laukiamas visų tautų." (Gen. 49, 10).

Keturiems šimtams metų praėjus Judo giminėje buvo daug šeimynų. Viena buvo Dovydo šeimyna. Pranašas jam pasakė, kad iš jo giminės bus, tas kuris amžinai vieš-

pataus (2 Reg. 7, 13; 3 Reg. 9, 3. 4, 5). Dovydas turėjo daug vaikų. Pranašas pasakė, kad Dovydui duotasis pažadėjimas pereina Saliamonui (3 Reg. 39, 4). Ta buvo paskutinė pranašystė parodanti, iš kurios giminės ir šeimynos ateis Dievo žadamasis palaiminimas visoms tautoms — velnio pergalėtojas.

Lengva pastebėti, kad tos pranašystės apie Mesijo giminę pradžioje buvo plačios, paskui ėjo vis siauryn. Atsakant į klausimą, kas bus velnio pergalėtojas, iš pradžių parodyta visa Jievos giminė, tai yra, visi žmonės, paskui Nojaus žodžiuose pažymėta tik trečia žmonių dalis, paskui Abraomo laikais tik viena tautų grupė toje dalyje, paskui Isaoko laikais tik viena tauta, Jakubas paskyrė dvyliktą tos tautos dalį, o Dovydo laikais pasirodo viena šeimyna toje dalyje. Tai šeimynai tenka palaiminimas ir garbė pagimdyti tą žmogų, kuris velniui galvą sukreikš, tą asmenį, kurį Dievas tiek kartų pažadėjo, kiek kartų atnaujino rojuje duotą vilties ir išganymo spindulį.

Tai tokia mintis pervesta per Seniausias Žydų Tautos šventasias knygas.

Asmeninės pranašystės apie Messiją.

Malachijas 3, 1 pranašavo, kad prieš Mesi-

jui pasirodysiant bus pasiūstas, kitas kuris prirengs jo kelius. Izaijos 7, 14, sakė kad pats Dievas padarys stebuklą neprašomas: mergaitė pagimdys Sunų ir jis bus Emmanuel, 4, 7, (Dievas su mumis). Micheas rašė, kad tas Mesijas gims Judos Betlejuje (Micheas, 5, 2). Izaijas paaiškino, kad Mesijas daugumą mokys Galilejoje (Iz. 9, 1, 2) ir išdėjo Jo ypatybes: stebėtinas, patarėjas, Dievas, galingas, busiančio amžio Tėvas, taikos kunigaikštis; jo viešpatavimas didis, jo taika nepasiliaus; Dovydo sostą apims ir jį sustiprins teismu ir teisybe per amžius. (Iz. 9, 5. 7.). Tamsybės laikais iš Jeruzolimo ištekęs šviesa, visoms tautoms ji žibės, karaliai vaikščios toje aušroje. Iš tolymų šalių daugybės sueis į Žydų žemę iš Madian Epha, Saba sunešdama auksą, smilkalą ir Viešpaties garbę skelbdami (Iz. 60, 1-6), Tarso, Arabų ir Sabų karaliai atneš dovanų, ir visi karaliai jį garbins už ką neturtėlių išgelbėjo iš galingų. Jo apsiėjimas su priešais bus malonus (Is. 43), jis darys daug stebuklų, gydydamas aklius, kurčius ir raišus, (Is. 35, 5). Jis įjos į Jeruzolimą su karališka iškilme raitas ant asilo pataitės ir asiliuko (Zacharijas 9, 9), bet bus parduotas už 30 sidabrinų pinigų, tie taps numes-

ti į bažnyčią ir už juos bus nupirktas puodžiaus laukas (Zacharijas 11, 12). Jis taps priskaitytas prie kaltininkų, taps sužeistas taip, kad neliks sveikos vietos nuo kojų iki viršugalvio, bus bausmėmis ištiktas už mūsų nuodėmes ir pasmerktas mirtin tautiečiams prašant (Izaijas 53). Mesijas taps užmuštas; šventoje vietoje liks griuvėsiai ir šlykštybė (Damelius 9, 26). Jį muš per veidą ir apspiaudys (Isaijas 50, 6). Jam perdurs rankas ir kojas, suskaitys kaulus, išniekins, rubus pasidalys dėl jupos mes burtus (Psalmė 21, 15-17). Jis bus pagirdytas actu (Ps. 68, 22). Jam bus skirtas nedorėlių palaidojimas, o Jis taps paguldytas didžturčio kape (Is. 53, 9). Bet jo kunas grabe nesuges (Ps. 15, 10).

Apie Mesiją dar buvo pasakyta, kad jis bus pranašas kaip Mozis (Deuteronomium 18, 15), kad jis bus kunigas sulig Melchizadecho apeigų (Ps. 109, 5), kad jis bus karalius (Ps. 44, 1), kad jo įstatymai apims visą pasaulį (Izaijus 2, 2).

Chronologiškos pranašystės buvo trys. Jokubas pranašavo, kad Judo giminės karaliai neišnyks iki kol ateis tas, kurio visi lauks (Gen. 49, 10). Danielius pranašavo, kad Mesija ateis į 70 metinių savaitių nuo

paliuosavimo Žydų iš Babilono vergijos, t. y. už 490 (Dan. 9. 10). Aggėjus pranašavo, kad Mesija atsilankys į tą bažnyčią, kurią Žydai pasistatė sugrižę iš Babilono vergijos (Agg. 2, 8).

Ta bažnyčia tapo visiškai sugriauta ir sudeginta 70 metais po Kristaus Užgimimo. Tai buvo 500 metų su viršum nuo Žydų sugrižimo iš Babilono nelaisvės. Nuo to laiko nebėra karalių Žydų tautoje. Trys pranašystės apie Mesijo atėjimo laiką parodo tuos laikus, kada gyveno V. Jezus. Jis yra vienatinis asmuo, kuris turi neabejotinos teisės karaliauti Žydų tautoje, nes turi giminių sąrašą parodantį, kad jis yra iš Dovydo giminės.

Mesijoniškosios pranašystės, esančios Senajame Šv. Rašto įstatyme panėši į V. Jezaus portretą. Tas portretas tapo užbaigtas 400 metų prieš Jezui užgimsiant. Kiekvienas pranašas dėjo tik savo bruožą, o iš visų tų bruožų susidarė stebėtinai vienas panašumas. Tūkstantis su viršum metų truko, kol pranašai savo bruožus, išreiškiančius Mesijo paveikslą, surašė į Senąjį Įstatymą. Aišku, kad Augštesnės Išminties ranka vedė jų protus ir tvarkė jų darbą.

4. V. Jezus Prirodo, kad yra Mesijas.

V. Jezus sakėsi esąs Mesijas. Tas pasakymas pasitvirtino tuomi, kad pranašystės apie Mesiją išsipildė V. Jezaus gyvenime. Tas Jezaus žodžių teisingumo prirodymas yra taip svarbus, kad jo vieno užtektų kiekvienam protaujančiam laisvai, t. y. be prieitarų. Bet Jezus dar ir kitais budais prirodė, kad jis yra Dievo siųstas mokinti žmones. Tų tolymesnių prirodymų yra du: 1-as Paties Jezaus pranašystės apie busiančius daigtus ir 2-as Jo stebuklai.

Jezaus Pranašystės. V. Jezaus gyvenime buvo gana daug pranašysčių: vienosė jis pasakė savo ateitį, kitose — savo mokinių ateitį, trečiose savo tautos ateitį.

Savo ateitį V. Jezus pasakė eidamas su apaštalais į Jeruzolimą ir tardamas: “Ir išsipildys viskas kas yra praanšų parašyta apie žmogaus sunų, nes bus išduotas stabmeldžiams ir apjuoktas ir nuplaktas ir suspiaudytas, ir nuplakę užmuš, o trečią dieną kelsis iš numirusių” (Liuk. 18, 31-33). Nors ir pranašai buvo kalbėję apie tai, bet Jezus pridėjo naujų aplinkybių prie to, ką jie buvo minėję ir pasakė, jog viskas išsipildys Jeruzolimoje po tos kelionės, kurią pradėdamas Jezus pranašavo.

Pranašų buvo pasakyta, kad vienas mokinyš Mesiją parduos, bet Jezus pasakė aiškiai, kad tą padarys tas, kuris su mokytojum mirko duoną dubenije (Mork. 14, 20). Judošuis paklausė “Ar aš, Viešpatie?” Jezus atsakė “Tu” (Mat. 26, 25).

Iš to matome, kad V. Jezus apie savo ateitį žinojo daugiau ir aiškiai negu pranašai buvo rašę ir tą ateitį Jis pasakė apaštalams. Jo žodžiai išsipildė.

Jis pranašavo taip-gi ir apie mokintinius. Apskritai apie visus jis pasakė, kad reikės kentėti persekiojimus. “Jei mane persekios ir jus persekios” (Jon. 15, 20). “Atskirs jus iš susirinkimų; ir ateina valanda jog kiekvienas kuris jus žudys, tarsis tarnavimą Dievui daręs (Jon. 16, 2).

Pranašavo taip-gi ir skyrium apie mokinius. Šv. Petrui pasakė, jog tas užsigis savo mokintojo (Mat. 26, 34). Petras tą pranašystę girdėjo ir nenorėjo, kad ji išsipildytų, o ji bet-gi išsipildė (Mat. 26, 70).

Apie moteriškę, kuri patepė Mokintojo galvą brangiais tepalais Jis pasakė: “Kur tik bus Evangelija apsakinėjama pasaulyj, ten bus minėjama, ką ji padarė (Mat. 26, 13). Mes patys šiandien matome, kad ta pranašystė pildosi.

Apie savo tautą V. Jezus pranašavo sakydamas, kad iš gražios ir didelės bažnyčios nebeliks nieko: "Ištiesų sakau jums, neliks čionai akmenis ant akmenis, kuris nebūtų išgriautas" (Mat. 24, 2). Tie žodžiai išsipildė 36 metams praėjus. Žmonės norėjo, kad jie neišsipildytų. Rymo kariuomenės vadas Titus, apgulė Jeruzolimą 70 metais ir leido naikinti visą miestą, uždraudė naikinti bažnyčią, bet vienas kareivis nepaklausė vado, užmetė degantį nuodegulį ant jos stogo ir ji sudegė. Praėjo 290 metų. Rymo imperatorium tapo Julijonas. Jis pasiuntė architektus ir darbininkus, kad atstatytų sudegintą bažnyčią. Darbininkai išardė pamatus, išėmė akmenis rengdami vietą naujiems pamatams. Bet tų naujų pamatų dėti negalėjo, nes iš žemėsėjo ugnis kuri degino darbininkus. Tą atsitikimą įvykusį 361 metais aprašė stabmeldys Ammiandus Marcellinus. Tai-gi tie patys, kurie norėjo Jezaus pranašystes suklaidyti; dar labiau jų tikrybę išvedė aikštėn.

V. Jezus dar pranašavo ir apie viso pasaulio ateitį, butent apie jo pabaigą (Mat. 24, 29-41). Tos pranašystės mes nededame į Jezaus mesijaniškumo prirodymus, nes dar neatėjo laikas jai išsipildyti. Mes vartojame tiktai išsipildžiusias pranašystes.

Jomis V. Jezus prirodė, kad jis turėjo išminties neapribotos praeitim ir dabartim. Tokios išminties žmogus negali turėti nei iš savęs, nei iš gamtos, o gali turėti tik iš Dievo. Jei Dievas davė Jezui žinoti ateitį, tai Dievas buvo Jezų siuntęs. Jei Jezus iš savęs žinojo tuos daigtus, apie kuriuos pranašavo ir kurie išsipildė, tai Jis pats buvo Dievas.

V. Jezaus stebuklai. V. Jezaus stebuklai šitaip yra dalinami: vienus Jo garbei yra padaręs Dangaus Tėvas, kitus pats V. Jezus.

Dievas Tėvas ypatingai gausiai stebuklais išaugštino V. Jezaus įsikunijimą. Pirmausia Dievas pasiuntė arkangelą Gabrielių pasakyti Zakarijai, kad užgims iš senų tėvų Išganytojaus pranokėjas, šv. Jonas Krikštytojas. Pusei metų praėjus, tas pats garbingesnysis angelas apreiškė Marijai, kad Ji, neprastodama mergaitės skaistybės, liks motina ir pagimdys Jezų, Dievo Sunų. Paskui angelas sapne pranešė tą pačią paslaptį šv. Juozapui.

V. Jezus užgemant, Dievas pasiuntė Angelus giedoti ant dangaus; jie pranešė piemenėliams linksmą naujieną, o skaisti žvaigždė atvedė tris karalius atiduoti garbę

Kudikėliui. Kad Erodas Jo nenužudytų, angelas pamokino karalius negrižti per Jeruzolimą, o šv. Juozupui liepė bėgti su Jezum ir Marija į Egiptą. Angelas taipat pranešė šventai Šeimynėlei, kada galima buvo be baimės grįšti į gimtąjį kraštą.

Kada V. Jezui sukako trisdešimts metų ir Jis ketino pradėti žmones mokyti, Dangaus Tėvas vėl padarė didi stebuklą Sūnaus garbei. Jam besikrikštijant, atsidarė dangus, pasirodė Šventoji Dvasia ir Dievas Tėvas tarė balsiai: “Tu esi mano mylimasis Sūnus; Tavyje sau pamėgau” (Luk. 3, 22).

Į kiek laiko po to, kada Jezus jau turėjo išsirinkęs Apaštalus, tris jų užsivedė su savim ant kalno Tabor. Ten Dangaus Tėvas parodė Jonui, Jokubui ir Petrui Jezaus garbę, duodamas pamatyti Jo veido ir rūbų spindėjimą ir —atsiūsdamas Mozę su Elijum parodyti, kaip juodu gerbė Išganytoją.

Kada Jezus pabaigė savo darbus ir kentėjimus ant žemės, Dievas Tėvas jį prikėlė iš numirusių ir pasiėmė į dangų.

Tai ir visi Evangelijose užrašyti stebuklai, kuriuos Dievas Tėvas padarė Savo Sūnui, žmonėms matant.

Pats Išganytojas padarė tiek daug stebuklų, kad sunku juos visus atminti. Tačiau paskirstysime juos į tris dalis, t. y.: 1 į stebuklus padarytus ant žmonių, 2 į stebuklus, padarytus ant negyvų daiktų, ir 3 piktyjų dvasių išvarymas iš žmonių kunų.

Žmonėms padarytieji Jezaus stebuklai buvo dvejopi: vieni gyviems sveikatą grąžino, kiti numirėlius iš grabo prikėlė. Evangelijose minėta, kad Jezus išgydė du nebyliu, nekalbėjusiu iš prigimimo, taip pat sugrąžino regėjimą 6 akliems, vienam nudžiuvusią ranką atgaivino (Mrk. 3, 1-6). Pritrauktą moteriškę atitiesė vienu žodžiu (Liuk. 13, 11-17). Toliaus umai sugrąžino sveikatą trims karštlige sergantiems, sustabdė kraujo bėgimą moteriškai, išgydė vienuoliką rauptų.

Iš tos daugybės ligų, kurias V. Jezus stebuklingai išgydė, ne visos buvo vienokios. Kai kurias gydytojai gana lengvai atitaiso, kitas retai teišgydo, o trečių visai negali išgydyti.

Lengvai jie išgydo karštliges, sunkiai ir retai stabdo raupų ir iščio ligas. Gydytojas negali umai nei karščio sustabdyti, o Išganytojas vienu žodžiu paliepdavo ligai atitraukti, ir ji atsitraukdavo. Nei nematęs

šimtininko tarno, pasakė kad išgytų tas ir išgijo. Taipat karaliaus tarno sunui sugrąžino sveikatą, budamas toli nuo jo. Per 12 metų daktarai neišgydė moteriškės, o kaip tik Jezaus rubą ji palytėjo, taip ir sustojo jos kraujo bėgimas (Mark. 5, 25-34). Nei vienam gydytojui dar nepasisėkė viena diena sugrąžinti sveikatą žmogui, negalėjusiam pasijudinti per 38 metus (Jon. 5, 5). Jezus paliepė stabo ištiktajam pas Betsajidos kudurą keltis ir neštis lovą; ligonis kėlėsi ir nešėsi, nors tai buvo subata.

Antra stebuklų rūšis, ant žmonių padarytų, tai buvo numirėlių atgaivinimas. V. Jezus padarė tris tokius stebuklus. Sinagogos viršininko Jajiro dukterį, ką tik numirusią iš numirusių prikėlė (Mat. 9, 23-26). Vienatinį našlės sūnų iš miesto Najim, nešamą į kapus palaidoti, sulaikė, atgaivino ir atidavė nustebusiai ir nudžiugusiai motinai (Liuk. 7, 11-17); keturias dienas išgulėjusį kapuose ir apipuvusį Lozorių prišaukė gyvą iš kapų ir pasisodino šale savęs valgyti drauge su kitais sveikais (Jon. 11, 1-45).

Trečioji Jezaus padarytų stebuklų rūšis buvo tai piktų dvasių išvaymas iš žmonių kunų. Tokiu budu Kristus padarė laimę dviem Gerazeniečiam, vienam žmogui Ka-

farmaumo sinagogoje ir vienam, kurį piktoji dvasia buvo padariusi nebyliu. Kai Jezus ją išvarė, žmogus ėmė šnekėti.

Devynioliktame ir dvidešimtame šimtmečiuose daug yra žmonių atmetusių Viešpaties Jezaus mokslą. Tie juokiasi iš katalikų, kad dar tebetiki, jog buvo žmonių, piktos dvasios pristotų. Tiesa nepriguli nuo žmonių išsišiepimo. Žmonės išjuokė Kristų, kada Jis atėjo į Jayro namus nabešnikės gydyti; niekais pavirto jų juokai kada mergaitė syeika atsikėlė. Kristus tikėjo, kad pikta dvasia gali žmogų pristoti. Kas iš Jo juokiasi, tam patartina geriau įžiūrėti į faktus.

Kristus taip-gi padarė stebuklą ant negyvų daigtų. Ant negyvų daigtų padarytieji stebuklai yra šitie: permainė vandenį į vyną (Jon. 2, 1-11), sustabdė audrą ant ežero (Mrk. 4, 36-40), vaikščiojo vandens viršum ir davė galybės mokiniams vaikščioti (Mat. 14, 22-23), padaugino duonas ir žuvis taip, kad penkiomis duonelėmis pasotino 5000 žmonių (Mrk. 6, 33-44) ir septyniomis 4000 (Mrk. 8, 1-9).

V. Jezaus žodis dukart padarė stebuklingą pasekmę žvejonei (Liuk. 5, 1-10; Jon. 21, 6-11). Vieną kart Kristaus žodžio galybę patyrė medis, kad prakeiktas nudžiuvo (Mrk. 11, 12-20).

Yra didelis skirtumas tarp pramanytų pasakų, iš burnos į burną einančių ir augančių, ir tarp atsitikimų, užrašytų Evangelijose, saugojamų bažnyčioje. Tose Evangelijose nei žodžio, nei krislelio nevalia permainyti. Dijoklecijono laikais 303 metais, daugybė katalikų buvo išžudyta už tai, kad neišdavė imperatoriaus valdininkams tų šventų knygų, kuriose aprašytas Jezaus gyvenimas ir Jo stebuklai.

Tuos stebuklus aprašė tie patys, kurie juos matė. Mateušas aprašė vienus stebuklus, Jonas kitus, kai-kuriuos abudu aprašė. Be tų dviejų Jezaus mokinių, mačiusių ir aprašiusių Jezaus stebuklus, dar buvo Morkus ir Lukas. Morkus rašė tai, ką jam šv. Petras pasakojo, o Petras buvo per trejus metus su Jezum drauge. Lukas buvo gydytojas. Išgirdęs, kad Jezus neišgydomiems ligoniams lengvai grąžina sveikatą, Lukas ėmė klausinėti apie Jį. Išsiklausinėjo ir patyrė, bet patyręs, suprato, kad iš Jezaus negalima daktarų mokslo mokytis, reikia mokytis tikėjimo. Taip Lukas ir padarė: liko krikščionim ir Kristaus mokslą skelbė, Jezaus gyvenimą ir Jo Apaštalų darbus aprašė.

Iš tokių žmonių, kokiais yra buvę Matėušas, Jonas, Petras ir Lukas, negali melas išmelas išeiti. Ką iš jų išgirdome, tai yra tiesa.

Visuose teismuose dvejų liudininkų užtenka, o Jezaus stebuklams išparodyti yra keturi minėtieji liudininkai ir dar daugelis kitų.

Žmogus savo naudai moka netiesą pasakyti, bet Apaštalai ir Evangelijų rašytojai neturėjo naudos iš Jezaus stebuklų skelbimo. Da-gi priešingai, už tai, kad skelbė Jezaus stebklus ir mokslą, buvo nužudyti. Galima netikėti žmonėms, negirdėtus daigtus pasakojančiais, bet negalima netikėti Apaštalais, kad jie, budelių kankinami, neišsižadėjo Kristaus. Apaštalai neišsižadėjo Kristaus, tikėjo į Jo Dievybę, o į Dievybę tikėjo todėl, kad buvo matę Jo stebklus. Kaip tad netikėsi į Jezaus stebuklų tikrybę, kad juos skelbė tie žmonės, kurie buvo matę, o buvo žmonės netik teisingi, bet šventi. Negana ką skelbė, bet aprašė ir dar savo žodžius mirties kančia patvirtino.

Toliaus Apaštalai netik buvo matę stebklus, bet ir patį juos darydavo. Lukas gydytojas, šia ką rašo: "Petras ir Jonas užėjo į bažnyčią ant devintos maldų valan-

dos. Ir buvo atnešamas, vienas vyras, kurs buvo raišas iš savo motinos iščio; kurį kasdien sodindavo pas bažnyčios duris, vadinamąsias Gražiomis, kad jis prašytų iš įeinančių į bažnyčią. Jis pamatęs Petrą ir Joną, pradedančius ineiti bažnyčion, prašė, kad gautų iš jų išmaldą. Pažiūrėjęs gi į jį Petras su Jonu, tarė: Pažvelg į mudu: O jis žiurėjo į juodu vildamos, ką nors nuo jų gausiąs. Petras gi tarė: Sidabro ir aukso neturiu; bet ką turiu, tai tau duodu. Vardan Jezaus Kristaus Nazariečio kelkis ir vaikščiok! Ir ėmęs jo dešinę ranką pakėlė jį; ir tuojaus sustiprėjo jo blaudos ir kojos. Ir pašokęs atsistojo ir vaikščiojo ir inėjo su jais į bažnyčią, vaikščiodamas ir šokinėdamas ir garbindamas Dievą. Ir visi žmonės matė jį vaikščiojantį ir garbinantį Dievą. Pažino gi jį, jog buvo tasai, kuris del išmaldos sėdėdavo pas Gražiasias bažnyčios duris; ir pripildyti buvo nusistebėjimo ir dvasios pagavimo del to, kas jam buvo atsitikę (Ap. Darb. 3, 1-10).

Mūsų dienosė daug šnekama apie ipnotizmo galybę ir sakoma, buk Jezaus stebuklus galima buvę ipnotizmu padaryti. Ipnotizmu vadinasi tai, kad žmogų užmigdo nepaprastu budu ir paskui užmigdytam liepia

buti sveikam. Yra buvę tokių atsitikimų, kad protingo gydytojaus pritaikytas ligo-
niui ipnotizmas išgydė ligą, bet niekad nėra buvę, kad ipnotizmu kas prikeltų numirėlį. Kas užmiega ipnotizmo miegu, tą gali gydytojas pažadinti, bet to, kuris užmiega mirties miegu, nei viso pasaulio ipnotizuotojai neprišaukia. Jezaus galybė buvo didesnė, negu jų monai.

Ipnotizuotojas gali užmigdyti gyvą daigtą, bet negali užmigdyti įsisiubavusių ežero bangų, nes prie negyvų daigtų ipnotizmas nekimba. Jezus netik sustabdė Ge-
nezereto audrą, bet permainė vandenį į vyną, penkis kepalaičius duonos ir dvi valgiui pagaminti žuvyti padaugino taip, kad daugiau penkių tukstančių žmonių užteko privalgyti. Nors medis turi gyvybės, bet netiek, kad galima būtų jį ipnotizuoti. Tėčiaus fyga nudžiuvo, kada Jezus jai ištarė tik vieną prakeikimo žodį.

Spiritizmas nėra galutinai ištirtas. Bet jau užtektinai yra prirodyta, kad jis staiga neišgydo žaizdų, kokios susidaro raupų ligoje. Jis taip-gi neikiek neturi galybės ant audros, kad ją sustabdytų, nesvajoja apie numirėlių prikėlimą. Rimtas gydymo mokslas liovėsi rupinėsi spiritizmu, nes jau pa-

tyrė, kad jame nėra rimtų ir pastovių gydymo priemonių. Tai-gi, Kristaus stebuklai nepasidarė spiritizmu, nes buvo gausūs, umi išgydymai, staiga įvykę. Ir iš numirusių Kristaus prikeltieji gyveno iki Adrijano liakų; t. y. apie 100 metų.

Atsimindami išsipildžiusias Kristaus pranašystes ir Jo padarytuosius stebuklus mes turime suprasti; kad Jis buvo augštesnis už gamtą minties srytije, nes žinojo ateitį. Jis buvo augštesnis už gamtą jėgos sritije, nes padarė joje faktų, kuriems gamtoje nėra priežasčių. Tą darydamas Jisai sakė, jog tuomi patvirtina savo pasiuntinybę. “ Jei manim netikite, tikėkite mano darbams, kad pažintumėte ir tikėtumėte, jog aš esmi Tėve ir Tėvas manyje.” (Jon. 10, 38).

Jei-gu Dievas davė Kristui galybę daryti stebuklus, tai Dievas buvo įgaliojęs Kristų skelbti Dievo tiesas. Jei Kristus pats turėjo galybę daryti gamtoje stebuklą, tai pats Kristus buvo Dievas, nes tik-tai Dievas tėra galingesnis už gamtą ir tik-tai Jis vienas joje gali daryti to, ko nepagamina priežastys esančios joje.

Dievas buvo žadėjęs Žydų tautai Mesi-ją. Pažadėjimo parodytu laiku toje tauto-

je užgimė Jezus ir jo užgimimą Dievas pagarbino ilga eile gražių stebuklų. Vėliau Kristus pasisakė esąs Dievo žadėtasis Mesijas ir tą pasisakymą patvirtino daugeliu stebuklų ir neviena įsakmiai išsipildžiusia pranašyste. Tą patį patvirtino Jezaus gyvenimo nuotikiai atitinkantieji pranašaujamiems Sename Įstatyme daigtams.

Kiekvienam protui žinančiam sveiku kritikos reikalavimų ribas tų prirodymų užtenka, kad Jezus iš Nazareth buvo Dievo Siųstasis Mesijas.

5. Jezaus Atsikėlimas iš Numirusių.

Už visus V. Jezaus stebuklus, kuriais V. Jezus tvirtino turys pasiuntinybę iš dangaus nuo Dievo žymiausias yra Jo atsikėlimas iš numirusių. To stebuklo svarbą pažymėjo pats Kristus prieš padarysiant. Farizėjams reikalaujant, kad Jezus padarytų stebuklą, Kristus atsakė: "Pikta ir svemoteriaujanti giminė ieško ženklų, o ženklas nebus jai duotas, tik ženklas Jono pranašo" (Mat. 16, 4). Kaip tas pranašas trečią dieną sveikas išėjo iš žuvies vidurių, taip ir žmogaus Sunus trečia diena turėjo išeiti sveikas ir kapų. Šv. Povilas dar labiau pažymi Jezaus atsikėlimo svarbą Krik-

ščionijai sakydamas: “Jei-gu Kristus būtų neatsikėlęs iš numirusių tai ir mūsų apsakinėjimas būtų tuščias ir dykas būtų Jūsų tikėjimas” (1 Cor. 15, 14).

Šaltiniai. Kaip visus praeitų laikų atsitikimus, taip ir Kristaus atsikėlimą iš numirusių galime patirti tiktai tokiu būdu, kokių istorija gauna patirti kitus praeitės atsitikimus. Ji juos ima iš senovės raštų, vadinamų šaltiniais. Istorijos šaltiniai yra raštai žmonių mačiusių atsitikimą arba užrašiusių tą, ką girdėjo iš mačiusiųjų.

Jezaus atsikėlimo iš numirusių šitie yra istoriškieji šaltiniai: 1-ma Keturios Evangelijos, butent Mateušo, Morkaus, Liuko ir Jono. Kristaus mirtis ir atsikėlimas labai smulkiai yra aprašyti kiekvienos Evangelijos pabaigoje, 2-ra Taipat šaltinis yra Šv. Povilo pirmasis laiškas Korintiečiams. Kristaus atsikėlimas jame yra aprašytas 15-ame perskyrime. 3-čia Jezaus atsikėlimą iš numirusių liudija ir 1-sis Šv. Petro laiškas 1-me perskyrime. 4-ta Juozapas Flavijus žydas savo veikale “Žydų Senovės Dalykai.” Minėja Jezaus mirtį ir atsikėlimą iš numirusių. Tai-gi viso labo turime septynius rašytus Jezaus atsikėlimo šaltinius. Jie yra septyni liudininkai: Ma-

teušas, Morkus, Liukas, Jonas, Povilas, Petras ir Juozapas.

Tuos septynius liudininkus galime ketveriopai suskirstyti. Pirmas padalinimas yra tarp tų, kurie patys matė mirtį, ir atsikėlimą ir tarp tų kurie mačiusių žodžius užrašė iš tų lupų. Prie mačiusių priklauso: Mateušas, Jonas, Povilas ir Petras. Prie tų kurie mačiusių liudijimą užrašė yra Morkus, Liukas ir Juozapas. Apie Morkų galima beveik tvirtinti, kad ir jis matė Jėzaus Kančią ir mirtį, bet esant šiek-tiek abejojimui jį priskaitome prie antrosios rūšies.

Tuos septynius liudininkus dar galime suskaityti į Jėzaus šalininkus ir priešus. Šalininkai buvo penki: Mateušas, Morkus, Liukas, Jonas ir Petras. Priešai buvo du: Povilas ir Juozapas. Fakto aiškumas Povilui padarė tokią įtaką, kad tas liovėsi persekiojęs Kristaus šalininkus ir pats patapo jo mokiniu. Juozapo širdis buvo atsparesnė tiesai pripažinęs ją nebenorėjo jai tarnauti.

Peržiūrėję liudininkus, turime peržiūrėti jų liudijimus ir išrišti du klausimu: 1-as, ar Kristus buvo miręs tikrai ir 2-as ar jis atsikėlė iš numirusių.

Jezaus mirstis. Krikščionys tiki, kad jų religijos mokintojas tapo nužudytas mirtinai, bet medicinos mokslas žino, kaip sunku buvo kartais atskirti tikrąją mirtį nuo miego, vadinamo letragu. Pirm devyniolikos šimtų metų medicina buvo menkutė, o tenai, kur Jėzų nužudė ir palaidojo, gydytojų nebuvo. Šiaip žmonės galėjo apsirikti. Sargybos kareiviams nejauku buvo sergėti lavoną lauke, tamsoje. Antrą naktį prieš išauštant pasitaikė stovėti bailiams. Tuom tarpu jaunas sveikas Jezaus kunas, kurs buvo užmigęs letargo miegu ant kryžiaus po baisių kančių, vėsiamė kape pasilsėjo, atgavo jėgas ir išėjo iš kapo. Tas kapas buvo nedidelis, bet visgi panašus į kambarį iškaltą uoloje. Ten buvo oro. Išėjus numirėliui iš kapo ir drąsieji nusigąsta. Dar labiaus nusigando baugštieji Jezaus kuno sargai. Pasitaikė į tą tarpą dar ir žemei surdrebėti. Jeruzolimas yra žemės drebėjimo šalis. Tas sudrebėjimas Jėzų pažadino iš letargo, o kareiviams dar pridėjo baimės. Jie galvotrukiais leidosi į miestą ir skelbė, buk Jėzus atsikėlė iš numirusių. Jezui ir apaštalams to ir tereikėjo. Visas pasaulis per baugių kareivių klaidą ėmė tikėti į negalimą daiktą, į žmogaus atsikėlimą iš numirusių.

Šitokia šneka kaip tik priešinga mokslui ir mokslas yra priešingas jai.

Tiesa, kad medicina šiandien daugiau žino negu pirm 19 šimtų metų, bet netiesa, kad anų laikų medicina nebutų žinojusi letargo. Letargo vardas senas. Jį žinojo senieji graikų gydytojai raštininkai, gyvenusieji prieš Kristų. Bet letargą žino ne vieni tik gydytojai. Lietuvoje nėra kaimo, kur žmonės nepasakotų baisių atsitikimų apie gyvus užkastus. Pasakotojai ir klausytojai nežino letargo vardo, bet žino, kad yra liguistas miegas sunkiai atskiriamas nuo mirties. Žmonės niekada medicinos nežiūrėję turi savo priemonių mirčiai nuo letargo atskirti. Jie žiuri ar po lavono pečiais nesusyla paklodė, deda veidrodį ant burnos, kad pamatytų ar nepasirodys rasos ant jo, žiuri per lavono tarppirščius į šviesą. Jei tarppirščiai rausvi tai reiškia, kad žmogus gyvas. Mes nežinome ko vertos šitos priemonės medicinos žvilgsniu, bet jos neabejotinai parodo, kad nežinantieji jos vardo, sodiečiai žino mirties ir letargo skirtumą. Delto atsitikus palaidoti ne visai numirusį žmogų, sodiečiai kaltina jo gimines.

Žydų tautos mokslininkai ir augštieji Rymo valdininkai daugiau žinojo medicinos

negu šiandien sodžių gyventojai. Tie mokslininkai su valdininkais buvo sutarę Jėzų nužudyti, tai-gi jie nepasitenkino vien Jo įvairumu į letargą.

Be priežasties žmogus nei puola į letargą. Mačiusieji žmonės užrašė visus atsitikimus dviejų paskutinių Jėzaus gyvenimo dienų. Musų laikų medicina gali apsvaryti tuos atsitikimus dabartinio mokslo šviesoje ir sužinoti, ar jie turėjo tikrai letargą prišaukti, ar mirtį padaryti. Pirm poros šimtų metų buvo atsiradęs spėjimas, būk Jėzus tebuvo tik letarge. Tada medicinos liudininkai peržiūrėjo Jėzaus mirimo aplinkybes ir atrado, jog apie letargą negali būti nei kalbos.

Jėzus išpradžių tapo rymiškai nuplaktas: ne teismo bausmės paskirtu ypų skaičium, o beteisminių neapribotu plakimu, prie kurio pridėtas erškečių vainikas. Jėzaus oda suplėšyta. Ant tų žaizdų tapo užmestas raudonas skarmalas, kada kareiviai užmovė ant galvos erškėčių vainiką, sveikino Jėzų karaliumi ir spjaudė jam į veidą. Ta skraistė prieš atsirasiant kareivių stovykloje, negalėjo būti švari. Patekus ant žaizdų ji turėjo jas užkrėsti ir duoti pradžią kraujo sugedimui.

Paskui Jėzų prikėlė prie kryžiaus. Tam tikslui pavartotos vinyš nebuvo mirkytos arba virytos karštame vandenyje kaip tat daro su chirurgų įrankiais prieš operaciją. Kraujo sugedimas turėjo prasidėti iš to, kad Jėzus kybojo tris ištiesas valandas ant saulės vidudienyje balandžio mėnesyje Palestinoje. Toje dalyje tuo laiku saulė jau buvo karšta. Ištemptas Jėzaus kūnas laikėsi tik ant vinių. Nuo to intempimo gyslos turėjo trukti viduryje, kraujas turėjo lietis į tarpą raumėnų. Ant šiltos pavasario saulės Jis turėjo gesti. Tai buvo gangrena. Žmogus, gavęs gangreną, ne į letergą įpuola, o miršta ištiesų.

Tame pačiame Jeruzolimos mieste kiek vėliaus įvyko atsitikimas parodantis, kaip kenkia žmogaus sveikatai prikaltas prie kryžiaus. Rymo kariuomenės vadas Titus užėmė Jeruzalimą. Jo kareiviai 300,000 žydų prikėlė prie kryžių. Tarp nelaimingųjų buvo trys Juozapo Flavijaus draugai. Juozapas meldė Titaus nežudyti tų trijų asmenų. Titus paklausė Juozapo, bet kol jo įsakymas surado nelaiminguosius, jie jau tapo prikalti. Nors jie tik trumpą valandėlę tebuvo prikryžiuoti, nors juos gyvus nuėmė gydytojai ir aprišo žaizdas, tečiau nei vie-

nas neišliko gyvas. To paties Juozapo Flavijaus aprašytasis atsitikimas parodo, kad prikalimas prie kryžiaus padaro ne letargą, o mirtį.

Jezaus buvimas ant kryžiaus buvo blogesnis negu minėtųjų trijų jeruzolimiečių. Jis kybojo tris valandas. Jis buvo teismo pasmerktas mirtin. Išstarmę buvo išdavęs rymietis teisėjas. Rymo teisė reikalavo, kad mirtin pasmerktojo kuną negalima išduoti giminėms, idant jie jo neatgaivintų. Bet jeigu jie meldžia ir nori užsiimti jo palaidojimu, tai prieš išduosiant lavoną prašantiems, reikia padaryti tokią žaizdą, kad nė bandymai atgaivinti neturėtų prasmės.

Kada Juozapas iš Arimatėjos paprašė Jezaus kuno, kareiviai nedavė kol neperskrodė Jezui šono ir širdies taip, kad iš ten išbėgo kraujo ir vandens. Tas kraujas ir vanduo reiškia, kad Jezui, buvo pasidaręs plevritas apie plaučius. Perdurti ragotine šoną žmogui sergančiam plevritu yra vis tiek ką jį užmušti.

Juozapas su Nikodėmu rengėsi Jėzų palaidoti. Juodu nusipirko tam tikrą drobulę. Žydų šalyje lavonų drobulės budavo dusyk ilgesnės už žmogaus ugi. Lavoną

paguldydavo ant vieno drobulės galo, ištiesai, o kitą pusę per galvą užlenkdavo ir juomi užklodavo veidą, krutinę, kojas taip, kad abudu drobulės galu susisiekdavo pas kojas, o vidurys apgaubdavo galvą iš visų pusių. Drobulė budavo primirkyta įvairių kvėpiančių tepalų, kad per ją nepereitų oras. Taip užkloję lavoną. žydai vyniodavo ji ilgą siaurą, kaip vyniojamas yra siulas ant šeivos, t.y. skersai minėtosios drobulės. Vyniojimas prasidėdavo nuo kojų ir baigdavosi ant galvos: Šitaip suvynioti lavonai ilgai nepudavo, nes oras neprieidavo prie jų.

Jezaus mokiniai į Jo kapą iš meilės sunešė šimtą svarų kvėpalų. Medicina liudija, kad pavojinga nakvoti uždarytame kambaryje, kur yra daug kvėpiančių žiedų. Nuo šimto svarų kvėpalų ir sveikiausias žmogus numirtų pernakvojęs su jais naktį viename kambaryje. Tai-gi kai-kurie raštininai sako: "Jeigu Jezus nebutų miręs iš savo priešų rankų, tai Jį būtų nužudžiusi mokinių meilė, kurie prinešė į Jo kapą tiek kvėpalų." Rytų šalies kvėpalai paprastai buna ypatingai smarkūs.

Spėjimas apie Jezaus letargą moksle nepastovi dar ir delto, kad Jezus, jei bu-

tų pabudęs iš letargo, tai nebutų galėjęs atsistoti ant kojų, nes jos buvo perdurtos. Jis nebutų galėjęs išeiti iš kapo, nes kapas buvo užverstas akmenim, kurio nepasitikėjo atristi keturios sveikos moterys iš lauko. Iš vidaus dar buvo sunkiau atristi, nes akmens kraštai iš vidaus nebuvo prieinami.

Žemės drebėjimas negalėjo kareivių pergąsdinti, nes Palestinoje gyvendami kareiviai buvo apsipratę su žemės drebėjimais. Jų tėvynėje, Italijoje žemė kuone tankiau dreba negu Palestinoje, tai Rymo kareiviams tat nenaujiena.

Tai-gi Jezus buvo numiręs ištiesų.

Apaštaly pažiūros į Kristų Jo mirties laiku. Apaštalai ir kiti Jezaus mokiniai, žiurėdami į Jo stebuklus, įtikėjo, kad Jis yra Mesijas. Nors Jis tankiai jiems sakydavo, kad Jo valdžia ir karalystė yra Dvasinė, bet jie tikėjo, kad ji drauge bus žemiška galinga organizacija. Todel Salome, Jo no ir Jokubo motina, prašė Jezaus, kad du jos sunu būtų artymiausiu Jo pagelbininku. Nors Jis juodu subarė užtatai, bet jų dviejų ir draugų pažiūros nepersimainė.

Judošius, parduodamas Jezų nesitikėjo, kad Jezus mirs. Judošius buvo matęs Je-

zaus stebuklus ir mintijo, kad Jezus nors ir suimtas, ištruks iš priešų rankų, kaip ištrukdavo, kada nenorėdavo tapti suimtu pirmiaus. Todel Judošius norėjo tik farizėjus prigauti, paimdamas iš jų 30 pinigų ir pasijuokdamas kaip paskui Jezus ištruks. Jezus žinojo tą ir perspėjo, bet Judošius nepasinaudojo perspėjimu.

Petras nusekė į teismo kiemą tikėdamasis pamatyti, kaip Jezus ištruks, bet tenai Petro mintys persimainė. Jis ėgavo baimės ir užsigynė. Kol Jezų vedė surištą, tol apaštalai turėjo vilties, kad ištruks. Kada Jezų mušė per veidą ir Jis nenubaudė musiką mirtim, apaštalai ėmė abejoti, begu Jezus gali apsiginti nuo priešų. Ta abejonė dar labiau sustiprėjo, kuomet Jezus Erodo niekinamas nepasipriešino. Kareivių plakimas, erškėčiais vainikavimas, už Barabą žemesniu pastatymas apaštalu ir kitų mokinių širdyse sukėlė mintį, buk Jezus neteko galybės, kaip Samsonas, kuriam plaukai tapo nukirpti.

Jei dar kieno širdyje liko šieš-tiek i tikėjimo, tai tas i tikėjimas išnyko Jezui kybant ant Kryžiaus. Kuomet priešai tyčiojosi; "Jei Žydų Karalius yra tenulipa nuo Kryžiaus i tikėsime jam". (Mat. 27, 42).

Tokiose aplinkybėse nenulipti yra visvienką prisipažinti negalint to padaryti. Nėgana to, Jezus dar nebviltingai šaukė: “Mano Dieve, mano Dieve, kodėl mane apleidai?” (Mat. 27, 46). Todel Jezui mirus mirė ir apaštalų įsitikėjimas į Jį. Jo pranašystės apie atsikėlimą iš numirusių jie užmiršo. Jei būtų neužmiršę, tai būtų paskaitę prie tų išsitarimų, kurių vertę mirtis panaikina ir Dievo apleidimas niekais paverčia.

Todel apaštalai nedrįso pributi ant Kalvarijos Kalno. Vienas Jonas pribuvo ir tai tik delto, kad giminė, o Jokubas, nors giminė nebuvo. Tomas save kaltino, kad tokią didelę klaidą padarė: trejus metus sugaišino bevaikščiodamas paskui mirtingą žmogų, žuvusį pačia skaudžiausia ir pačia bauriausia mirtimi. Visi genijų genijališkumai, visų pranašų pranašystės baigiasi mirtimi. Jezus numirė darbą tik pradėjęs. Apie užbaigimą negalėjo būti nei kalbos.

Tai-gi nebuvo ir negali būti stipresnės minties už tą, kurią turėjo Jėzaus mokiniai Jo mirties dienoje, butent, kad Jo veiksmas užsibaigė kuobaisiausiu pralaimėjimu, nes Jis numirė, kaip miršta paprastai

silpni žmonės priešų įveikti; Dievo neužtarti.

Apaštalų mintys mainosi nenoromis. Apaštalų protai buvo visai pilni tos minties, kad Jezaus mirtis yra galutina, ir kad jau daugiau nieko nebebus. Su ta mintimi ėjo pas Jezaus kapą keturios moterys: Marija Magdalena, Marija Jokubienė, Salomė ir Jona. Nors joms beeinant sudrebėjo žemė, jos nepridavė tam reikšmės. Radusios netikėtai atrastą akmenį jos nemintijo apie Jezaus atsikėlimą. Angelo žodžiai pranešantieji, kad Jezus kėlėsi iš numirusių buvo pirmutinis ypas sudavęs į jų netikėjimą. Bet dėl to ypo jos neitikėjo. Parbėgusios pasakė apaštalams. Tie taip-gi neitikėjo tik tą kalbą pavadino plepalais. Nors moterys gerai žinojosi tiesą pasakiusios, bet jų nenoras tikėti į atsikėlimą iš numirusių buvo taip stiprus, kad apaštalų žodžių išteko joms pačioms įtikėti, jog Jezus neatsikėlė.

Magdalena vėl grįžo pas kapą ir verkdamą ėmė ieškoti, kur galėtų buti Jezaus kunas. Ji pamatė Jėzų bevaikščiojantį. Tai buvo antras ypas jos netikėjimui. Bet ir to dar neužteko, kad įtikėtų į Jezaus atsikėlimą. Ji klausinėjo “Ar ne Tamista paėmei jo kuną?” Kuomet Jezus ją prakalbino pa-

vadindamas vardu, tik tuomet Marija jį pažino ir įtikėjo į atsikėlimą.

Jos nepažinimas Jezaus nebuvo stebuklas. Jis tik parodo, kad Jezaus mirties mintis Magdelenos galvoje buvo stipresnė už jos akių išpuodį, gautą iš Jezaus pamatymo ir už ausų išpuodį pirmiaus gautą iš Angelo lupų. Tas pat atsikartojo ir dviem mokiniamsėjusiems į Emmaus.

Magdelenos pranešimas apaštalams ir mokiniams buvo naujas ypas, griovusis jų netikėjimą. Petro ir Jono sugrįžimas iš kapo pranešantis, kad lavono nėra grabe, kad antspaudai stebuklingai sveiki, buvo taipgi ypas verčiantis tikėti į atsikėlimą, bet ir to dar neužteko. Tolesnis ypas buvo, kad Petras susitiko gyvą Jėzų. Bet mokiniai eidami į Emmaus dar vis netikėjo į atsikėlimą. Jezusėjo su jiedviem, ir jiedu jo nepažino, kaip Magdelena. Jų dviejų galvose nenoras tikėti atsikėlimui buvo daug didesnis negu Magdelenos, nes juodu ilgai kalbėjosi su Jezum ir jo nepažino. Kada jo prirodinėjimais ir stebuklinga Eucharistija perlaužė jų dviejų netikėjimą, tai buvo dar vienas ypas griovusis apaštalų mintį, buk Kristaus darbas žlugo nei geros pradžios neturėjęs. Juodu parbėgo pas kitus apaštalus. Tie buvo patyrę, kad Petrui apsireiškė,

bet dar nestipriai tikėjo. Jiem besišnekant atsirado jų tarpe Kristus ir jie dar netikėjo į atsikėlimą, tik mintijo dvasią regią (Liuk. 24, 37). Tečiaus tas Jezaus pasirodymas visam buriui buvo labai smarkus ypas griaujantis jų netikėjimą. Kuomet Jezus su jais valgė, tada jau jie įtikėjo į atsikėlimą.

Tečiaus [Tomas dar nenorėjo nei klausyti. Aštuonios dienos truko, kol jis apsiėmė grįžti prie savo draugų, protestuodamas, kad netikės į atsikėlimą. Jis statė tokią sąlygą, kuri jam rodėsi visai neišpildoma: įdėti rankas į Jezaus žaizdas. Kuomet Jezus tą sąlygą išpildė ir privertė patį Tomą įdėti rankas į žaizdas, (Jon. 20, 27), tuomet jau buvo smarkiausias ypas, bet ne paskutinis.

Jezus dar pasirodė šešioms apaštalams pas ežerą Genasaret (Jon. 21, 1-6) penkiems šimtams mokinių ant kalno Galilėjoje (I Cor. 15, 6), paskui Jokubui, paskui visiems apaštalams (Ib. 15, 7). Pagalios į atsikėlimą iš numirusių turėjo įtikėti net priešas pilnas keršto ir apmaudos Saulius, nes ir jis sutiko Jėzų atsikėlusį iš numirusių (Ap. dar. 9, 1-18).

Tai-gi ištyrus istorijos šaltinius pasirodo, kad apaštalų mintis buvo kuosunkiausiai prislėgtos dėl Jezaus mirties, ir kad ilga eilė smarkių faktų ateinančių išlauko verste privertė apaštalus ir mokinius įtikėti į Jezaus

atsikėlimą. Ta faktų eilė susidarė tik dėlto, kad Jezus tikrai kėlėsi iš numirusių.

Atsikėlimo priešų pažiūros. Kuno pavogimas. Kristus gyvendamas ir mirdamas turėjo priešų. Tie geriau už apaštalus atminė Jėzaus pranašystę, jog atsikelsias iš numirusių, ir įprašė Pilotą pastatyti sargybą pas kapą. Kuomet Kristus kėlėsi iš numirusių, sargai tapo liudininkais. Kristaus priešams parizėjams prisiėjo savo pačių sudarytąjį liudijimą panaikinti. Kareivius sargus jie papirko, kad sakytusi miegoję, Pilotą priverstė kareivių neklausyti, kaip buvo priverstę jį nužudyti Jėzų, mieste paleido paskalą, buk apaštalai išvogę Jėzaus lavoną ir dabar meluoja, kad Jis atsikėlęs.

Bet apaštalai kuno nevogė, nes jie nebūtų galėję tikėti į Kristaus atsikėlimą, jei būtų išvogę negyvą savo mokytojo lavoną. Tačiau yra visai neabejotinas, šalininkų ir priešininkų vienaip pripažintas istorijos faktas, kad apaštalai su kitais pirmaisiais mokiniečiais nuoširdžiai tikėjo jog Kristus atsikėlė iš numirusių.

Augščiau išdėjome kokių būdu faktai priverstė apaštalus pripažinti, jog Kristus kėlėsi iš numirusių. Iš to išdėjimo matytis taipgi įtikėjimo nuoširdumas. Dar labiau tas nuo-

širdumas matytis iš to, kad Jezui atsikėlus iš numirusių apaštalų širdyse įvyko permaina.

Prieš Jezui atsikelsiant, jie bijojo žydų, užsirakindavo nuo jų slapčia ir mažai tesusirinkdami. Po atsikėlimui apaštalai ėgavo drąsos skelbti Kristaus dievybę. Pasivogę Jo kuną jie nebutų turėję kur jo dėti, juk jie buvo atkeliavę į Jeruzolimą iš tolymos Galilejos ir tik pas svetimus apsistoję, ne savo namuose. Apaštalų įtikėjimo nuoširdumą parodo jų skelbimo pasekmingumas. Vieną dieną Petras įtikino 5,000 žmonių, kad Kristus kėlėsi iš numirusių. Matyt, žmonėse tą Jėzaus atsikėlimo žinią jau buvo prieš Petruį pradedant ją skelbti, kad jie taip lengvai įtikėjo apaštalui. Įtikėdavo Petruį ir tolymesnių miestų gyventojai nieko nežinojusieji apie Jeruzolimos atsitikimus ir Kristų vien dėlto, kad matydavo apaštalo apsiėjimą nemokantį ir negalintį meluoti. Tas žmonių įtikėjimas apaštalais budavo taip didis, kad apaštalų klausytojai duodavosi nužudyti už apaštalų liudijimo teisingumą. Nei vienas žmogus už melą nepašvenčia savo gyvybės, nes melas negali duoti naudos didesnės už gyvybę. Visi apaštalai pašventė netik savo turtą, gimines, tėviškę, bet ir pačią gyvybę už Kristaus atsikėlimą iš numirusių.

Tai-gi esant faktui, kad apaštalai nuoširdžiai tikėjo į Kristaus atsikėlimą, reikia atmesti pasakymą, buk jie, išvogę Jo kuną, pramanė atsikėlimo melą.

Aliucinacijos teorija. Aliucinacija vadinasi ta liga, kad žmogus mato arba girdi nebutų daiktų. Ji pasitaiko kartais žmonėms beveik visai sveikiems, bet dažniausiai ligonims, ypatingai tiems, kurių smegenys nesveiki. Apaštalai buvo sveiki ir jų buvo vienuolika, tai yra gana daug. Kristų atsikėlusį iš numirusių matė ne jie vieni, bet taip-gi ir moterys ir 500 vyrų Galilėjoje. Ta liudininkų įvairybė ir daugybė parodo aliucinacijos teorijos silpnumą. Kuomet akys žmogui rodo nesantį daiktą, tuomet reikia akių išpuodį patikrinti palytėjimu. Jei akyse buvo aliucinacija, tai palytėjimas parodo jų klaidą. Tuom tarpu Tomas, kuris visą savaitę ilgiau už draugus netikėjo į Kristaus atsikėlimą, tapo priverstas palytėti V. Jezaus žaizdas (Jon. 20, 27). Tokiu būdu palytėjimas parodė, kad Tomo akys regėjo tikrą Jezaus kuną, o ne aliucinacijos šmėklą. Parizėjai draudė apaštalams skelbti Jezaus atsikėlimą iš numirusių. Jei-gu apaštalai būtų tikrai aliucinacija sirgę, tai negyvo Jezaus kunas būtų likęs grabe. Prie to grabo stovėjo sargai ir dabojo lavo-

ną (Mot. 27, 64-65). Parizėjams nebutų buvę reikalo drausti apaštalams, o butų užtekę pasiųsti žmones pažiūrėti Jėzaus lavono. Tą mintį turėjo farizėjai, nes tam tikslui jie išsirupino sargų iš Piloto. Atsikėlimo tikrybė suardė parizėjų planus.

Spiritizmo teorija. Berlyno universiteto profesorius Adolph Harnack pripažįsta, kad tokio didelio daikto kaip Krikščionija negali būti tokia skysta priežastis kaip aliucinacija. Todel Harnack'as sako, kad turėjo būti kokios nors tikrenybės, jei visi apaštalai i tikėjo į Kristaus atsikėlimą ir jei jų mokiniai, bei jie patys už tą įsitikinimą guldė galvas. Bet Kristaus kuno atsikėlimas Harnack'ui išrodo negalimas; delto profesorius spėja, kad apaštalams pasirodė Kristaus dvasia, nes pasakos apie dušių pasirodymus, turbūt, kartais buvo netuščios.

Harnack'o pažiūra yra taip-pat klaidinga, kaip ir aliucinacijos teorija, nes pasirodant nabašninko dvasiai jo kunas tebebuva kapuose. Tečiau Jėzaus kuno jau nebuvo grabe, sekmadienio rytą, kuomet moterys atėjo galutinai prirengti lavoną, kuomet atėjo Petras su Jonu pažiūrėtų, ar tiesą moterys sakiusios (Mat. 28, 1-10; Jon. 20, 1-10). Parizėjai butų veikiai sustabdę tikėjimą į Je-

zaus atsikėlimą, jei jo kunas būtų likęs grabė. Pagalios Jezus pažymėjo, kad Jis atėjo pas apaštalus su kunu (Liuk. 24, 39) ir davė jiems progos patikrinti tą tiesą.

Keturių nepažįstamų teorija. Alfred'as Loisy, prancuzas, nebepripažindamas Kristaus atsikėlimo iš numirusių, sugalvojo visai keistą sumanymą, buk apaštalai įtikėję į Jezaus atsikėlimą delto, kad jiems pasirodę keturi nepažįstami. Pirmas nepažįstamas buvęs tas, kurį išvydo Marija Magdelena, antras buvęs tas, kuris su dviem mokiniiais ėjęs į Emmaus, trečias pasirodęs šešiemis apaštalams ant kranto ežero Galilėjoje, ketvirtas pasirodęs penkiems šimtams mokinių ant kalno Galilėjoje.

Alfredo Loisy'o pažiūra yra klaidinga pirmiausiai delto, kad nebuvo keturių asmenų visais jo minėtais atvejais, o buvo vienas asmuo tas pats Jezus. Kol jis buvo toli nuo minios 500 mokinių, tol kai kurie nepažinojo, kiti abejojo. Kuomet Jis priėjo artyn, visos abejonės išnyko. Teip pat ant ežero kranto apaštalai nepažino Jezaus, kol jis buvo ant kranto, o jie laivuose ežere. Kuomet jie susišnekėjo, tuomet abejonė išnyko. Prie nepažįstamo žmogaus kuoarčiau prieini, tuo aiškiau supranti, kad jis nepažįstamas. Todel du mokinių nebutų mintiję apie Jėzų, jei ne jis,

tik kokis nors tikrai nepažįstamas būtų ėjęs su jiedviem 60 varstų. Ir Magdalena taip gerai pažinojo Jėzų, jog nebūtų galėjusi jo vardu vadinti tikrai nepažįstamą žmogų. Silpniausia Loisy'o teorijos vieta yra ta, kad jis tomis pačiomis Evangelijomis tiki, kada jų žodžiai jam patinka, netiki kada nepatinka. Jis tiki šv. Jono Evangelijai, kad Magdalena, matydama Jėzų iš tolo mintijo, 'buk jis esąs daržininkas, ir netiki tai pačiai šv. Jono Evangelijai, kad Jezaus lavonas tapo palaiduotas naujame grabe darže (Jon. 19, 40-42). Loisy tiki šv. Mateušui, kad kaikurie abejojo, ar Jėzus ateina pas juos (Mat. 28, 17), o netiki, kad pas Jezaus kapo buvo pastatyti sargai, ir kad Jezui atsikėlus jie išsigando (Mat. 28, 4). Taip savalingai apseinant su fakto liudininkais, kaip tą daro Loisy, negalima prieiti prie tiesos, o būtinais reikia įkliuti į klaidas.

Peržiūrėję racijonalistų teorijas bandančias aiškinti krikščionijos pradžią ir apaštalu įtikėjimą be tikro Jezaus atsikėlimo, matome, kad tos teorijos prieštarauja visoms kitoms ir aiškiems faktams. Iš to dar aiškiau pasirodo, jog Kristus iš numirusių atsikėlė tikrai.

Abejone vis-gi kyla, kodel Kristus atsikėlęs iš numirusių nepasirodė savo priešams? Negalima sakyti, kad nepasirodė, nes Sauliui pasirodė (Ap. Darb. 9, 1120), ir tas liovėsi

persekiojęs krikščionis, bei pats tapo apaštu. Gal Kristus pasirodė ir kitiems savo priešams, bet tie nepripažino tiesos, nors buvo ją matę. Jie nei nepasigyrė. Kaikurie apokrifai aprašo Jezaus ir atsikėlusių su juomi pranašų atėjimą į Bažnyčią. Mes to viso neminėjome delto, kad apokrifų pasakojimus skaitome neužtektinai ištikimais liudininkais. Tečiau niekas negali sakyti, kad teip nebuvo, kaip jie rašo, kad Jezus nepasirodė priešams. Jei-gu ir ištiesų būtų nepasirodęs, tai galėtume suprasti to nepasirodymo priežastį; žinojo, kad parizėjai nepripažins tiesos, nors iš numirusių kas atsikėlęs ateitų ją skelbti. Del vienos pagiežos Jezus niekad nieko nedarėdavo. Todel galėjo nenorėti rodytis žmonėms užkietėjusiems klaidoje.

Kristaus kunas stebuklingai perėjo per antspaudas nesulaužęs jų, per duris neatidarydamas jų, nes iš numirusių atsikėlęs kunas turi ypatybių ne blogesnių už elektros srovę, valdo savo atomus sulig savo valios, delto lengvai juos perveda per kitų atomų tarpus.

P a s t a b a. Mesijoniškųjų pranašysčių išsipildymas, paties V. Jezaus pranašystės ir Jo stebuklai užtektinai prirodė, kad Jezus buvo Dievo siųstas skelbti žmonėms tikro dieviško tikėjimo tiesas. Jezaus atsikėlimas iš nu-

mirusių yra reiškesnis už kitus Jo stebuklus ne vien atsitikimo turiniu, bet teip-gi ir tuomi, kad tapo plačiai daugelio įvairių liudininkų aprašytas. Todel istorikui lengva Jezaus atsikėlimo faktą ištirti. Tas faktas giliai ir plačiai įsipynė į viso pasaulio istoriją. Trijų metų nuotikiai prirengė Jezaus mirtį, bet ta mirtis pasidarė pasaulio istorijos kerčia. Tik ta istorijaėjo vėliaus ne iš mirties, o iš atsikėlimo. Mirties ir atsikėlimo susisiektimas padarė tą kerčią. Jei Kristus nebūtų kėlęs iš numirusių, krikščionijos nebūtų buvę.

Rimtas istorikas šiek-tiek pažinęs krikščionijos pradžią, negali abejoti, kad apaštalai nuoširdžiai tikėjo į Jezaus atsikėlimą. Teip pat neabejotinas dalykas yra, kad apaštalams jų įtikėjimas į Jezaus atsikėlimą atėjo iš šalies, neatsirado iš vidaus. Liogika verčia pripažinti, kad atsikėlimas buvo tikrai.

6. Kristus Dievo Sunus.

Jau žinome, kad yra Dievas, kad Jis suverdamas žmogų įdėjo į prigimtį religijos jausmą, kad tam jausmui išklystant per pranašus žadėjo atsiųsti žmonėms mokintoją Mesiją, kad atsiuntė Jėzų Kristų, kuris pasisakė esąs Mesijas ir tą pasisakymą prirodė daugeliu stebuklų, ypač atsikėlimu iš numirusių.

Žinodami tuos visus dalykus negalime netikėti Kristaus žodžiais. Jei nors vieną Jo žodį atmestume, tai atmestume mokslą [To, Kurį pats Dievas pasiuntė mokinti mus, kurio žodžius gamtos Sutvėrėjas patvirtino veiksmais galingesniais už gamtą, butent, stebuklais. Mus pačių protas ir sąžinė reikalauja, kad tikėtume tą visa, ką Kristus pasakė.

Jis pasakė gana daug tiesų. Jų visų čionai neišdėsime, bet negalime praleisti to, kad Jis pasisakė esąs Dievo Sunus ir lygus Tėvui Dievas. Tą tiesą V. Jezus skelbė nesistatydamas didžiu, delto Jis ją išreiškėdavo gana aiškiai norintiems ją suprasti, bet ne taip smarkiai ir stačiai, kad klausantieji turėtų susyk pulti ant kelių ir garbinti. Garbinimo Jis nereikalavo, nes sakėsi savo pavyzdžiu norys pamokinti, kad visi būtų meilūs ir nužemintos širdies (Mat. 11, 29). Tos dvi dorybės padarė tik tiek, kad Savo Dievybę Kristus reiškė švelniai, bet jos neužtylėjo.

Savo Dievybę pirmiausiai Kristus išreiškė tuomi, kad pažymėjo Savo ir Dievo veiksmų vienuodumą. "Mano Tėvas iki šiol veikia, ir aš veikiu," tarė Jezus (Jon. 5, 17). Vieno Dievo darbas yra atleisti žmonėms nuodėmes. Tą vienaip pripažino Kristus ir Jo priešai. Kuomet žmonės praskleidę lubas nuleido žemyn ligonį teip, kad jo lova buvo ties

Kristum, V. Jezus tarė: “Turėk vilties, sunau: atleidžiu tau tavo nuodėmes.” Mokinti raštininkai tarė, buk Jezus burnojas, nes tik Dievas tegali nuodėmes atleisti. Tečiaus Jezus, pažymėjęs, jog lengviaus yra padaryti stebuklą negu nuodėmes atleisti, tarė: “Bet kad žinotumėte, jog Žmogaus Sunus turi ant žemės galybės atleisti nuodėmes, tada tarė stabu ištiktam: Kelkis imk savo lovą ir eik.” Ligonis atsikėlė sveikas ir per susikimšusią minią išsinešė savo lovą (Mat. 9, 2-8). Visi buvusieji tenai suprato, kad Jezus turi Dievo galybę ir nuodėmes tikrai atleidžia.

Apaštalas Pilypas prašė V. Jezaus, kad Savo mokiniams parodytų Savo Tėvą. V. Jezus atsakė: “Pilypai, kas mačo mane, tas mačo mano tėvą” (Jon. 14, 9). Tie žodžiai reiškė, kad viena yra prigimtis Dievo Tėvo ir Dievo Sunaus arba V. Jezaus.

Vieną kartą Kristus su Savo apaštalais įsišneko apie tai, kas Jis yra. Simonas tarė: “Tu esi Gyvojo Dievo Sunus, kuris atėjai į šį pasaulį.” V. Jezus pagyrė už tatau Simoną, pasakė, jog žodžiai yra Dievo Tėvo apreiškinti, ir davė Simanui augščiausią galybę savo mokinių tarpe (Mat. 16, 16).

Tai-gi Kristus aiškiai pasisakė apaštalams: “Ar ir Tėvas vienu esava” (Jon. 10,

30). V. Jezus išmėtinėjo Savo priešams: “Netikite, kad aš esmi Tėve ir Tėvas yra manyje” (Jon. 14, 10) ir aiškino: “Tėvas budamas manyje, pats daro darbus,” kuriuos žmonės matė Kristų darant (Jon. 14, 11).

Seno Įstatymo pranašai, sakydami, kad Dievas atsiųs Mesiją, keletą kartų paminėjo, kad tas Mesijas bus Dievas. Dovydas 109 psalmėje pradėdamas aprašyti Dievo pasikalbėjimą su busiančiu Mesijum, sako: “Viešpats tarė mano Viešpačiui.” Tai reiškia, kad ir Mesijas pavadintas tuo pačiu vardu, kaip ir Dievas, nes Sename Įstatyme tik Dievą valia budavo vadinti Viešpatim. V. Jezus šitą dalyką pažymėjo parizėjams (Mat. 22, 42-45), kad ir jie pamintytų jog Mesijas yra Dievas, kad susiprastų juk šiaušdamiesi prieš Jėzų, šiaušiasi prieš Dievą.

Kuomet parizėjai, papirkę Judošių, sugavo V. Jėzų ir atvedė pas save į teismą, tuomet augščiausiasis kunigas užklausė saikdindamas gyvojo Dievo vardu: “Ar tu esi Mesijas Dievo Sunus.” Iki tam laikui augščiausiasis Žydų teismas buvo teisėtas ir kunigų viršininkas buvo tikras jo pirmininkas. Dievo įstatytam teismui, nors teisėjai buvo nedori žmonės, V. Jezus atsakė teisingai. Jis prisipažino esąs ir pridėjo persergėjimą:

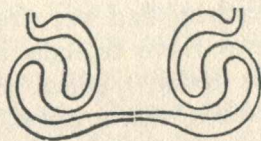
“Pamatysite Žmogaus Sunų sėdinti Dievo Galybės dešinėje ir ateinantį dangaus debesiais.” Bet nedori žmonės persergėjimo nepaklausė. Augščiausias kunigas persiplėšė savo rubus. Jis ir kiti suriko, kad V. Jezus kaltas esąs mirties, nes savinasi Dievybę (Mat. 26, 63-68). V. Jezus savo Dievybės pareiškimą patvirtino mirtim ant kryžiaus. Atsikėlimas iš numirusių parodė to pareiškimo teisingumą teip, kaip ligonio išgydymas buvo parodęs, jog turi teisę atleidinėti nuodėmes.

• Kunigams nevalia buvo plėšintis savo rubų nei didžiausioje nelaimėje. Kaifas tat apsiėjo neteisėtai. Bet tas apsėjimas buvo Dievo leistas. Nuo tos valandos, kaip Jezus augščiausiam Seno Įstatymo teismui oficialiai pareiškė savo Dievybę, tas teismas neteko jėgos. Jo augščiausias asmuo, pirmininkas, pats perplėšė savo rubus. Jo rankomis Dievas suplėšė jo galę ir teises.

Pastebėtina, kad V. Jezus tais atvejais, kuomet parodydavo savo Dievybės teises, Jis podraugei pasivadindavo Žmogaus Sunum. Tas dvilinkumas parodydavo, kad Jame yra dvi tikri prigimtį: Dievo ir Žmogaus. Veiksmas Jis parodydavo Dievybę, nes neslėpė tiesos nuo žmonių. Žodžiais jis minėdavo mažesniąją savo esmens prigimtį, nes mėgo nu-

sižeminimą. Gal prie to dar buvo ir gilesnis Jo vardo slepinys, bet čia ne vieta tai gvildinti.

Mums tik reikia neužmiršti tos, didžiosios tiesos, kad V. Jezus yra ne vien žmogus, bet ir Dievas.

BAŽNYČIA.

1. Bažnyčios Įkurimas.

Peržiūrėję Seno Įstatymo pranašystes apie Mesiją ir sulyginę jas su Jezaus gyvenimu įsitikiname, kad Jezus buvo Dievo žadėtasis žmonėms mokintojas. Tat dar labiau patvirtino iš Jo stebuklų ir ypač iš atsikėlimo iš numirusių. Pagalios matėme, kad Jezus turėjo dvi prigimti: žmogaus ir Dievo. Jis, beabejonės, buvo atėjęs žemėn padaryti stambių daigtų.

Nėra abejonės, kad per trejus metus Jis skelbė žmonėms Savo mokslą ir daug daigtų pasakė per tą laiką. Tiktai kyla klausimas, ar Jisai, pasakęs Savo apreikštąsias tiesas, rupinosi sudaryti žmonių draugiją, kad ta saugotų jas ir skelbtų kitiems, ar ne.

Šitam klausimui katalikai ir pravoslavai vienaip atsako, kad V. Jezus sudarė Savo mokinių draugiją, kuri vadinasi Bažnyčia. Dalimi tam atsakymui pritaria ir ortodoksiniai protestantai, sakydami, kad Jezus Bažnyčią įkurė, bet nepadarė skirtumo tarp dvasiškiųjų ir pasauliečių. Pažangieji protestantai, arba racijonalistai, tvirtina, kad Kristus visai nekuręs bažnyčios, nes visą tikybos esmę sudė-

jės vidujiniuose žmogaus dvasios veiksmuose bei jausmuose. Racionalistams pritaria modernistai sakydami, kad Jezui ir Jo mokiniams nerupėjo sudaryti draugijos, kad jie buvę tiktai vieno jausmo žmonės, tikėjusieji į greitą pasaulio pabaigą ir delto nesirupino savo bendruomenės ateitimi. Pažiūrėsime, kuri nuomonė teisinga.

V. Jezus buvo Dievas ir žinojo, kad pasaulio pabaiga neįvyks umai, todėl ir pasakė, kad bus persekiojimo laikų, kad įvyks daug karų perversmių, bei gamtinių nelaimių, kad kils melagingų mokslų ir tikybinės meilės atšalimas įsigalės "Tat visa turi įvykti, bet tai dar ne tuojaus pabaiga" (Mat. 24, 6). Toliau aiškindamas tuos dalykus V. Jezus pridėjo, kad tik vienas Dievas žino dieną ir valandą, kada tas bus (Mat. 24, 36). (Tai-gi atpuola tas pamatas, ant kurio gali stovėti modernistų pažiūra.

Budamas Dievas V. Jezus žinojo žmonių prigimtį ir jos ypatybes. Jei kas nors, kad ir geriausių daigtų pasako žmonėms, o nesuveda juos į draugiją, tai tie gerieji pamokinimai veikiai išgaruoja. Sociologijos mokslas parodo, kad visuomenė perdirba kiekvieną asmenį savotiškai, ir kad vienas asmuo negali apsiginti nuo visuomenės įtakos. Daug

geriau ir lengviau apsiginti susibūrusi kruvon kuopa. Norint pataisyti sugedusią visuomenę negana yra įtikinti žymų skaičių žmonių, kad jie atsižadėtų senų pažiūrų ir įpročių, bet reikia tuos pataisytuosius žmones suorganizuoti, kad laikydamiesi vienybės galėtų apsisaugoti savo tiesų nuo išgaravimo, kad būdami gerai susitelkę galėtų padaryti įtakos ir visuomenei permainingdami ją. Šito naujam mokslui tarnaujančių žmonių susitelkimo reikalo nežinojo mokslininkai V. Jezaus laikais, bet tą reikalą žinojo V. Dievas ir V. Jezus.

Dievas yra kuninę gamtą ir dvasias su-tvėręs: abiejose srytise yra daug panašių teisių. Atvirame inde kaitinamas vanduo niekuomet netampa karštesnis kaip 212 laipsnių Fahrengeit'o arba 100 Celsijaus, nes išgaruoja. Užvožtame inde vandens karštybė gali būti žymiai didesnė. Teip ir doros srytyje: gražūs įpročiai ir augštos dorybės veikiai išgaruoja iš žmonių, jei jie nesusižino terp savęs, o išlieka karšti ir stiprūs, jei tie žmonės sudaro bendrai gyvenančią draugiją. Tą žinojo V. Jezus ir delto galima spėti, kad Jis nenorėjo palikti Savo mokinius pakrikusius, tik norėjo sudaryti iš jų draugiją.

Ir ištiesų V. Jezus rengė draugiją. Pir-

miausiai. Jis parupino jai medžiagos. Draugijų medžiaga yra tie žmonės, iš kurių jos susidaro. V. Jezus po kelis kartus perėjo visą Palestinos žemę skersai ir išilgai sakydamas pamokslus ir darydamas stebuklus. Didelės minios subėgdavo jo klausyti. Vieną kartą suskaite rado minioje 5,000 vyrų, antrą kartą 4,000. Teip visa Palestinos žemė tapo sujudinta, kad joje neliko nei vieno žmogaus nežinojusio apie Jėzų ir Jo pamokslus. Visi Kristaus pamokslų sujudinti žmonės tapo medžiaga draugijai, kurią Jis rengė.

Savo pamoksluose V. Jezus nuolat kalbėjo apie Dangaus Karaliją. Kartais ją vadindavo Dievo Karalija. Šv. Mateušas rašo: “Nuo to laiko Jezus pradėjo pamokslus sakyti ir kalbėti: Darykite atgailą, nes prisiartino dangaus karalija” (Mat. 4, .7). Šv. Morkus pažymi: “Jezus atėjo į Galilėją skelbdamas Dievo karalijos evangeliją” (Mrc. 1, 15). Šv. Liukas pakartoja žodžius pasakytus 72 mokiniams, kuriuos siųsdamas į žmones V. Jezus mokino: “Valgykite ką duos jums, gydykite ligonius tenai ir sakykite aniems: Prisiartino prie jus Dievo Karalija” (Luc. 10, 9). Tokių vietų Evangelijose yra labai daug, nors mes padėjome tik po vieną sakinį iš trijų pirmųjų Evangelistų.

V. Jezus pažymėjo, kad Jo kuriamoji dangaus ar Dievo karalija yra ta pati, apie kurią buvo kalbėję Senojo Įstatymo pranašai, nes šv. Jono Krikštytojo mokiniams aiškiai pasisakė esąs Mesija (Mat. 11, 2-5). Apie Mesiją pranašai buvo rašę, kad jis įkurs dangaus karaliją ir V. Jezus paaiškino: "Dangaus Karalija smarkumą kenčia ir smarkuoliai pagriebia ją. Nes visi pranašai ir įstatymas iki Jonui pranašavo" (Mat. 11, 12. 13).

Izajas pranašaudamas apie busiančią Dangaus karaliją, kurią turėjo įkurti Mesijas, aiškiai pažymėjo, kad kunigai daug reikėjo (Is. 61, 6), kad ta karalija bus didelė laiminga viso pasaulio žmonių organizacija. Pats Jezus matė daug naudos iš žmonių susitelkimo, nes mokino: "kur dvieja arba trisia yra susirinkę mano vardu, ten ir aš esmi jų tarpe" (Mat. 18, 20). Jei meldėsi, kad Jo mokiniai teip laikytų vienybę, kaip Jis pats ir Tėvas vienas yra (Jon. 10,30).

Ta dangaus karalija, kurią V. Jezus rengė, nebuvo šventų dvasių bendruomenė danguje, bet žmonių organizacija žemėje, nes danguje negali būti blogų nei paikų, o apie Savo kuriamąją dangaus karaliją V. Jezus pasakė, kad ji paneši dešimčiai merginų, kurių penkios protingos ir penkios paikos (Mat. 25, 1-

13), dirvai, kurioje auga kviečiai ir kukaliai (Mat. 13, 25-38), tinklui, užgriebusiam gerų ir blogų žuvių (Mat. 13, 47).

Visi šitie prilyginimai jau pažymi, kad dangaus karalija yra žmonių organizacija. Tą reiškia ir nuolat vartojamas avyno prilyginimas. V. Jezus Save vadino piemenim, o savo mokinius avelėmis (Jon. 10, 2-16). Tą patį reiškia ir karalijos vardas.

V. Jezus aiškiai pasisakė įkursiąs Bažnyčią, nes Simanui apaštalui tarė: "Tu esi uola, o ant tos uolos aš pastatysiu mano bažnyčią... ir duosiu tau dangaus karalystės raktus." (Mat. 16, 16-19). Toje pačioje kalboje tą patį daigtą V. Jezus vieną kart pavadino bažnyčia, antrą kart dangaus karalija, tai-gi tų dviejų vardų yra tapati reikšmė. Jezus griežtai liepė Savo mokiniams klausyti tos teip sudarytos organizacijos: "Jei bažnyčios neklausytų, tebunie tau, kaip stabmeldys ir mui-tininkas" (Mat. 18, 17).

Racijonalistai teisingai pastebėjo, kad V. Jezus nesitenkino vienu tik viršujiniu prigu-lėjimu prie organizacijos arba matomu apei-gų atlikimu, bet reikalavo, kad žmonės daug domės kreiptų į dvasios valdymą, širdies gry-numą, į Dievo garbinimą vidujiniais jaus-mais ir mintimis. [Tik racijonalistai klysta

mintydami, buk to vieno ir užtenka, buk nereikia prigulėti prie bažnytinės organizacijos. Mes matome, kad V. Jezus reikalavo dviejų daigtų, o ne vieno, t. y. prigulėjimo prie Bažnyčios ir vidujinio pamaldumo. Racionalistų klaida matytis iš to, kad Kristus liepė klausyti Bažnyčios.

V. Jezus dar toli prieš mirtį Pats sudarė tą visa, ko reikia gerai organizacijai. Jis jai surengė valdybą. Šv. Liuko Evangelijoje tas dalykas aprašytas taip, kad nei oficialis protokolas nebutų aiškesnis. "Anomis dienomis atsitiko, kad išėjo į kalną melstis ir visą naktį perleido Dievo maldoje. Ir diena išaušus pasišaukė savo mokinius ir iš jų išrinko dvyliką ir juos apaštalais pavadino: Simoną, kurį praminė Petru, ir jo brolių Andriejų, Jokubą ir Joną, Pilypą ir Baltramiejų, Mateušą ir Tomą, Alpeėjaus Jokubą ir Simoną, kuris vadinosi karštasis, ir Jokubą Judą ir Judą Iskarietį, kuris buvo išdavėjas" (Liuk. 6, 12-16).

z

Šita dvylika apaštalų Kristaus Bažnyčioje arba Dangaus Karalijoje turėjo tą vietą ir priedermes, kurias draugijose turi jų valdybos. V. Jezus aiškiai pažymėjo apaštalų priedermes ir teises. Jos buvo trilinkos: mokyti, tarnauti ir valdyti.

Mokinimas. Paskyręs dvyliką apaštalų V. Jezus juos pasiuntė po du, kad skelbtų žmonėms Jezaus mokslą. Drauge su tą priederme Išganytojas jiems davė galybę tvirtinti skelbiamąjį mokslą išvarinėti piktas dvasias iš žmonių. Kad mokinimas buvo pirmasis pasiųstųjų darbas, tai matyt iš V. Jezaus žodžių: “Jei kas jus nepriims nei klausys, tai išeidami iš ten nukratykite ir dulkes nuo savo kojų.” Prie to pridėta, kad apaštalai tą įsakymą pildydami skelbė atgailą (Mrc. 6, 7-12). Apaštalų priedermė buvo skelbti viešai, ką buvo iš Kristaus girdėję privačiai (Mat. 10, 27) apskakinėti Evangeliją visiems nepaisant persekiojimų (Mat. 10, 16-26). Tuos paliepus, duotus prieš Savo kančią V. Jezus atkartoją atsikėlęs iš numirusių: “Tai-gi eikite mokykite visas tautas” (Mat. 28, 19).

Tarnavimas. Tarnavimu vadinasi suteikimas žmonėms tų antgamtinių pagelbų, kuriose prie matomo daigto ar veikimo yra nematomų pasekmių dvasiai. Tos pagelbos paprastai vadinasi sakramentais. Nikodemui V. Jezus buvo pasakęs, kad į Dievo karaliją negalima įeiti neatgimus iš vandens ir Šv. Dvasios (Jon. 3, 5). Taip buvo išdėtas krikšto reikalas. Liepdamas mokinti visas tautas V. Jezus liepė drauge ir krikštyti (Mat. 28, 19). Stabu ištiktam žmogui V. Jezus atleido nuodė-

mes ir stebuklu parodė, kad turi teisę bei galybę jas atleidinėti (Mat. 9,2-7). Tą galybę atleidinėti nuodėmės V. Jezus atsikėlęs iš numirusių suteikė apaštalams tardamas: Imkite Šventąją Dvasią, kuriems atleisite nuodėmės atsileidžia jiems" (Jon. 20, 29). Permainęs duoną ir vyną į Savo kuną bei kraują V. Jezus tarė apaštalams: "Tą darykite minėdami mane" (Liuk, 22, 19). Tai buvo Naujojo Įstatymo kunigystės veiksmas. Tą aiškiai paminėjo Jezus permainydamas vyną į Savo Kraują (Liuk, 22, 20). Kaip Sename teip ir Naujame Įstatyme kunigystės veiksmus niekas negalėjo savintis, o tik tie, kuriems tat buvo suteikta. Teip aiškiai pažymi šv. Povilas laiške žydams (5, 4).

Valdžia. Išrinktuosius apšatalus V. Jezus pastatė augščiau negu kitus mokinius, nes jiems tarė: "Kas jus klauso, manęs klauso, ir kas jumis paniekina manim paniekina. Kas-gi paniekina manim, paniekina tuomi, kuris siuntė mane" (Liuk, 10, 16). Apaštalai teip-gi tikėjo, kad buvo gavę tikros valdžios iš V. Jėzaus "Teip tegu žmonės mus skaito kaipo Kristaus tarnautojus ir Dievo slepinių dalintojus" (1 Cor. 1, 1). Tuomi pasiremdamas šv. Povilas išduoda įsakymą gyvenantiems moterystėje, kad nesiskirtų ir pažymi: "Įsakau ne

aš bet Dievas” (1 Cor. 7, 10). Tas pats apaštalas sako vyskupams: “Rupinkitės savim ir visa kaimene, kurioje Šv. Dvasia jus pastatė vyskupais, valdyti Dievo Bažnyčią, kurią įgijo savo krauju” (Ap. Darb. 20, 28.29). Vyskupais vadinosi tie, kuriuos apaštalai statė savo vietoje. Tat matyt iš šv. Povilo laiško Titui: “Todel pastačiau tave Kretoje, kad ko truksta pataisytum ir pastatytum miestuose kunigus, kaip aš paskyriau tau” (Tit. 1, 5). Taip pat Povilas darė ir Azijoje, keliaudamas per ją su savo sėbrais (Ap. Darb. 14, 22).

V. Jėzaus duotoji apaštalams valdžia buvo neapribota dvasios srytyje: “Ką tiktai surišite žemėje bus surištas danguje; ką tiktai paliuosuosite žemėje, bus paliuosuota danguje” (Mat. 18, 18). Teisė atleidinėti arba su laikyti nuodėmes išplėčia tą valdžią ir ant sąžinės (Jon. 20, 22). Bet apaštalų valdžia nesiekia žemės daigtų: “Kas kesario atiduok kesariui” (Mrk. 12, 17), nes ir pats Kristus neapsėmė būti teisėju ginče dėl žemės turtų (Liuk, 12, 14).

Visos trys apaštalų gautosios iš Jėzaus galybės, butent: mokinimas, sakramentų dalinimas, arba tarnavimas, ir valdžia, nebuvo asmeninės dovanos artymiams žmonėms, bet tai buvo priedermės su teisėmis, turinčios lik-

tis teip ilgai, kaip bus Bažnyčia, butent, iki pasaulio pabaigai. 'Štai aš esmi su jumis iki pasaulio pabaigai,' tarė Jezus siųsdamas apaštalus mokyti ir krikštyti visas tautas (Mat. 28, 19). Ir suprantama: ta trilinka valdžia tai buvo Bažnyčios valdybos trilinka priedermė. Apaštalai ir jų įpėdiniai turėjo mokyti, šiaip žmonės turėjo mokintis, anie turėjo dalinti sakramentus, šitie naudotis jais; aniems reikėjo valdyti, šitiems reikėjo klausyti, kad visuomet būtų tvarka. Trilinka galybė buvo duota apaštalams vykinti, o šiaip krikščionims turėti naudą iš to. Kol bus žmonių, tol bus naudinga apaštaly galybė. Bet apaštaly amžis apribotas, kaip ir kitų žmonių, todėl apaštalams mirus jų galybė turėjo pereiti įpėdiniams. Mes jau matėm, kad apaštalai rupinasi tuomi. Galim dar pridėti, kad Povilui palikus Titų Kretoje, Petras pasiuntė Morkų Aleksandrijon. Teip vyskupai tapo apaštaly įpėdiniais.

Bet Kristus nepasitenkino tuomi, kad iš Savo mokinių išrinko Savo kuriamajai draugijai valdybą. Jis jai paskyrė ir pirmininką. Kaip iš kitų mokinių V. Jezus išskyrė apaštalus, teip iš apaštaly išskyrė Simaną, kurį pavadino aramajiškai Kefa, t. y. uola. Tas vardas ilgainiu pragarsėjo greikiškai, nes uo-

la grekų kalboje vadinosi “petra.” Simonas tat tapo pavadintas Petru arba Uola, kad Kristus jį išrinko kertiniu savo Bažnyčios akmenim.

Tas Petro pakėlimas į Bažnyčios pirminkus įvyko gana iškilmingai. Atėjęs į Pilypo Kesarėjos apielinę V. Jezus paklausė apaštalų, ką žmonės kalba apie Jį. Visiems įvairius spėliojimus atpasakojus V. Jezus paklausė: “Jūs kaip sakote, kas aš esmi? Atsakydamas Simanas Petras tarė: [Tu esi Kristus, gyvojo Dievo sunus. Jezus-gi atsakydamas jam tarė: Laimingas esi Simonai, Jono sunau, nes kunas nei kraujas neapreiškė tau, bet mano Tėvas, kuris yra danguje. Ir aš sakau tau, kad tu esi uola, ir ant tos uolos aš pastatysiu mano Bažnyčią ir pragaro vartai nepergalės jos. Ir duosiu tau dangaus karalystės raktus; ir ką tik suriši žemėje, bus surištas danguje, ką paliosuosi žemėje, bus paliosuotas danguje” (Mat. 16, 15-19). Tie žodžiai reiškia Petro pirmenybę Bažnyčioje, jo teisę valdyti viską joje. Kam duodami namų raktai, tas yra statomas jų šeimininku.

Paskutinės prieš mirtį dienos vakare V. Jezus tarė tam pačiam apaštalui: “Simanai, Simanai, štai velnias siekė jus, kad niekotų kaip kviečius, bet aš meldžiausi už tave, kad nesusilpnėtų tavo tikėjimas; ir tu kartais at-

sigręžęs stiprink savo brolius" (Liuk. 22, 31.32). V. Jezaus malda yra išpildoma ir išpildyta. Jis nebutų pasisakęs šv. Petru, jei nebutų turėjęs žinios, kad taip bus kaip, meldėsi. V. Jezus negalėjo vesti žmogų klaidon. Iš viso to pasakymo matyt, kad ir didžiausioms pragaro pastangoms sukilus prieš Bažnyčią Petro tikėjimas nesusilpnės. Taip padaryta delto, kad būtų kam stiprinti brolius pradėjusius silpnėti. Ta brolių pastiprinimo priedermė aiškiai pridėta prie neklaidingumo dovanos. Kiekvienam aišku, kad tas neklaidingumas buvo duotas ne Petro asmeniui pasidžiaugti, o Bažnyčios reikalams aprupinti, kad joje visuomet būtų nors vienas asmuo, kurio tikėjimas, neprieinamas klaidoms, galėtų tapti žiburiu parodančiu kelią visiems krikščionims, kuomet užaina pragaro pagundų tamsybės.

Tą dorumą ir priedermę V. Jezus davė šv. Petru, žinodamas jo asmens silpnybę, pradedamas pranašystę apie užsigynimą. Tai ženklas, kad tai nebuvo dovana asmeniui; tai buvo reikalinga ypatybė žmogui paskirtam į atsakomingą vietą.

Atsikėlęs iš numirusių V. Jezus priminė Petru jo augštą paskyrimą ir priedermes. Galilėjoje ant kranto ežero apaštalams paval-

gius pusryčių su Išganytojum, Jisai tarė Petru: “Jono Simanai, ar myli mane labiau negu šitie? Tarė jam: Teip, Viešpatie, tu žinai, kad myliu tave. [Tarė jam: Ganyk mano avinėlius. Tarė jam antruktart: Jono Simanai, ar myli mane. Tarė jam: Teip, Viešpatie, tu žinai, kad myliu tave. Tarė jam: ganyk mano avinėlius. Tarė jam trečiuktart: Jono Simanai, ar myli mane? Nuliudo Petras, kad tarė jam trečiuktart, ar myli mane ir tarė jam: Viešpatie, tu viską žinai, tu žinai, kad myliu tave. Tarė jam ganyk mano aveles” (Jon. 21, 15-17).

Svarbus, beabejonės, dalykas yra pirminkavimas visoje Bažnyčioje. Tą svarbumą V. Jezus pažymėjo trisyk atkartodamas tą patį pasakymą: “Ganyk mano avinėlius” ir pridėdamas teip-gi “aveles.” Del uždavinio augštybės V. Jezus triskart paklausė apie meilę, tarsi, prisimindamas, kad augštoji valdžia tada buvo naudingiausia, kada yra meilingiausia.

V. Jezaus žodžių reikšmė yra aiški. Visus krikščionis V. Jezus vadindavo savo avėlėmis (Jon. 10, 14). Jei koki butų skirtumai tarp jų, tie išreikšti avinėlių ir avelių vardais, ir abeji yra pavesti šv. Petru ganyti. Daugelis avėlėmis vadina pasauliečius krikš-

čionis, avinėliais dvasiškius. V. Jezus šv. Petrą pastatė ganytojum ir vyrų ir moterų, dvasiškių ir pasauliečių. Kas V. Jezaus balso klauso, tas neatsisako būti po šv. Petro valdžia.

Šventasis tat Petras yra uola, ant kurios V. Jezus pastatė Savo Bažnyčią. Šv. Petrui yra duoti Dangaus Karalijos raktai arba augštoji valdžia ir galybė surišti bei paliuosuoti visus ir viską sulig reikalo. Šv. Petrui duotas tikėjimo neklaidingumas ir priedermė stiprinti kitus pavojuje. Pagalios šv. Petras pastatytas ganytojum ant visų V. Jezaus avinėlių ir avelių. Trumpai tą viską išreiškiant, šv. Petras yra augščiausias asmuo Bažnyčioje. Kaip apaštalai sudaro jos valdybą, teip šv. Petras yra tos valdybos pirmininkas.

Kadan-gi V. Jezus sujudino visus Palestinos žmones, kad būtų kam įstoti į Jo kuriamąją draugiją, kadan-gi jis paskyrė asmenis į tos draugijos valdybą, kadan-gi aiškiai išdėjo tos valdybos teises ir priedermes, kadan-gi paskyrė ir valdybai ir visai organizacijai pirmininką, tai aišku, kad V. Jezus tą organizaciją įkūrė.

Sulig pranašų ir sulig paties Jezaus tankiausiųjų žodžių ta organizacija būtų turėjus vadintis dangaus karalija. Bet tas vardas

pasidarė pavojingas. Karaliai ėmė įtarinėti, buk Kristaus įkurtoji draugija nori sudaryti naują valstybę. Todel krikščionys perkeitė vardą ir ėmė savo organizaciją vadinti Bažnyčia. Gal kada nors ateityje jai grįž pirmutinis vardas.

Iš išdėtųjų dalykų matome, kad V. Jezus sudarė tikrą draugiją. Kadan-gi racionalistų pažiūroje tas faktas netelpa, tai pažiūra negali būti teisinga. Matome teip-gi, kad ir dvasiškijai V. Jezus uždėjo aiškių priedermių bei suteikė aiškių teisių. Tas faktas liko nepastebėtas ortodoksinių arba konservatyvų protestantų, todėl ir jų pažiūros negalima priimti. Pagalios aišku, kad V. Jezus pastatė Savo Bažnyčiai vieną augščiausią valdytoją ir ganytoją. Pravoslavija neima dėmėti to fakto, todėl ji nors vienaip su mumis pripažįsta, kad Bažnyčia yra V. Jezaus įkurta, skiriasi nuo mūsų labai svarbiu dalyku. Kristus negalėjo palikti Savo Bažnyčios be matomos galvos. Pravoslavija nesinaudoja trimis aiškiomis Šv. Rašto vietomis, kur Šv. Petro pirmenybė Bažnyčioje yra aiškiai V. Jezaus išreikšta.

Imdami dėmėti tą, kas yra Šv. Rašte, rūpestingai peržiūrėję įvairias visų tikėjimų ir netikėjimų nuomones, apie tai kaip Jezus žiu-

rėjo į Savo mokinių organizaciją, mes priėjo-
me prie aiškos išvados, kad Jezus sudarė or-
ganizaciją iš žmonių įtikėjusių į Jo mokslą ir
pasižadantį pildyti Jo įsakymus. Ta orga-
nizacija pradžioje vadinosi Dangaus Karali-
ja, paskui ėmė vadintis ir iki šiol vadinasi
Bažnyčia.

2. Bažnyčios Žymės.

Žmogaus prigimtyje noras yra tvirtesnis
už išmintį. Noras kartais visą Dievo apreiš-
kimą atmeta, kartais jo dalį. Sulig norų įvai-
rumo, yra įvairumas atmestų ir priimtų ap-
reiškimo dalių. Protas pateisina tą, ką noras
pasirinkęs; taip susidaro tikėjimų įvairybė.

Faktas yra, kad krikščioniškų tikėjimo
organizacijų yra daug, kad jos nesutinka tarp
savęs, kad kiekviena skyrium tvirtina, juk ji
esant tikroji Kristaus Bažnyčia. Žinant, kad
Kristus savo mokinius suorganizavo, kad jų
vienybės troško, kad sakė, jog bus vienas
avynas ir vienas piemuo, reikia patirti, kat-
ra krikščionių organizacija yra tikrai Kris-
taus Bažnyčia, o ne žmonių noro ir proto pa-
daras?

Kiekviena organizacija turi savo ypaty-
bių. Jų beabejonės turėjo turėti ir Kristaus
mokinių organizacija, arba Bažnyčia. Ypaty-

bės buvo dvejopos: vienos lengvai patiriamos, greičiau matomos iš viršaus, kitos sunkiau susekamos ir pastebiamos. Pirmosios vadinasi žymėmis delto, kad jos žymios. Antrosios vadinsi tiesiog ypatybėmis.

Mes pirmiausiai apsvarstysime Kristaus Bažnyčios žymes, kad iš jų patirtume, kuri organizacija yra Kristaus įkurtoji Bažnyčia. Tų žymių yra keturios: vienybė, šventybė, visatinumas ir apštališkumas.

Vienybė. Kristus norėjo, kad Jo Bažnyčia būtų viena. Vienybę galime dvejopai suprasti; pirmiausiai, kad būtų tik viena Bažnyčia, o ne daugiau, ir antra, kad vidujiniame tos Bažnyčios gyvenime būtų sutartis bei susiklausymas, arba vienybė.

V. Jezus žinojo tik vieną "Dangaus Karalystę," o ne kelias Dangaus Karalystes. Ant vienos uolos Jis tik vieną Bažnyčią įdėjo statyti. Daug kartų kalbėdamas apie mokinių organizaciją jis niekad nepavartojo daugiaskaitos. Įvairiais prilyginimais aiškina mas jos ypatybes jis visuomet kalbėdavo apie vieną. Jis ją prilygino tinklui, ne tinklams, vynynui ne vynynams, puotai ne puotoms, dirvai ne dirvoms, avynui ne avynams. Kada Jis dangaus karalystę prilygino dešimčiai merginų, tada jis pasakė, jog tos merginosėjo į vienas vestuves. Protingiausios merginos įėjo į

jas, paikiosios neįėjo (Mat. 25, 1. 12).

Kaip Kristus buvo išmokinęs teip šv. Povilas išreiškė: “Vienas Viešpats, vienas tikėjimas, vienas Kristus” (Eph. 4, 5).

Kristus teip-gi mokino, kad vienoje Jo įkurtoje Bažnyčioje būtų vidujinės vienybės. Kristaus mokinių draugija gyvena tikėjimu, todėl vidujinė vienybė turi pirmiausiai būti tikėjimo dalykuose. Tas aiškiai matytis iš ką tik minėtų šv. Povilo žodžių: “Vienas Viešpats, vienas tikėjimas” (Eph. 4, 5). Bet ir pats Kristus tikėjimo vienybę sudarė tuomi, kad reikalavo viską tikėti, ką tik buvo apreiškęs. Jis liepė apaštalams mokinti žmones “užlaikyti viską, ką tik įsakiau jums” (Mat. 28, 20). Jis uždraudė atmesti ir mažiausią daigtelį. “Jei kas paliuosuotų vieną tų mažiausių įsakymų ir teip mokintų žmones, tai mažiausias vadin-tųsi dangaus karalystėje” (Mat. 23, 19).

Vienybė kartais gali iširti, jei ne visi vienaip išreiškia tą, ką viduje vienaip tiki. Bet Kristus uždraudė skirtumą tarp vidujinio tikėjimo ir viršujinės išraiškos, sakydamas: “Jei-gu kas užsigintų manęs prie žmonių, tai aš jo užsiginčiau prie Dievo angelų” (Mat. 10, 33).

Tai-gi V. Kristus liepdamas apaštalams visą apreiškimą skelbti žmonėms, įsakydamas žmonėms nei mažiausios dalies iš to skelbimo

neliuosuoti, reikalaudamas, kad viršujinis tikėjimo išpižinimas būtų tokis jau, kaip vidujinis, sudarė tuomi pačiu tikėjimo vienybę.

Antras svarbesnis krikščionių gyvenime dalykas buvo sakramentai. Šv. Povilas sako, kad tarp krikščionių yra vienas krikštas, kaip vienas yra tikėjimas ir vienas yra Dievas (Eph. 4, 5). Visi krikščionys turi dalyauti vieno Jėzaus Kuno ir Kraujo valgyme ir gėrime (1 Cor. 11, 24-26). Sakramentų naudojimo vienybė vadinasi liturgiškoji. Ji nereiškia, kad vienokios turėtų būti apeigos sakramentus dalinant, nei to, kad kiekvienam krikščioniui būtų reikalingi visi sakramentai. Liturgiškoji Bažnyčios vienybė reiškia, kad visi pripažintų tuos pačius sakramentus ir turėtų vieną nuomonę apie tų sakramentų materiją bei formą ir jų pasekmes. Kitaip sakant liturgiškoji vienybė Bažnyčioje yra tada, kada visos Bažnyčios dalys pripažįsta tą patį skaičių ir tuos pačius sakramentus su tomis pačiomis jų prigimtėmis ir tikslais.

Trečias krikščionijos gyvenimo dėsnys yra valdžia. Kristus tik vieną apaštalų būrį išskyrė ri tik vieną pastatė ant jų viršinniką šv. Petrą. Tokiu būdu Jis padarė, kad būtų viena valdžia.

Vienu Kristaus tikėjimu gyvenančią, vienais Jo įstatytais sakramentais stiprinamą,

vienos Jo valdžios vedamą Bažnyčią Kristus prilygino prie medžio Dievo Sunaus syvais gyvenančio. "Aš esmi vyno medelis, o jus atžalos. Kas yra manyje, o aš jame tas daug vaisių veda, nes be manęs nieko negalite padaryti" (Jon. 15, 5). Delto šv. Povilas ir mokindavo, kad Bažnyčia yra Jezaus Kunas (Rom. 12, 5; 1 Cor. 12, 12, 14).

Šventybė. V. Jezus norėjo, kad Jo Bažnyčia būtų šventa. Šventybė gali būti trejopos rūšies: daigto, asmens ir priemonės.

Neturintieji proto, nei dušios daigtai gali būti šventi, jei jie yra paskirti Dievo tarnybos tikslams. Teip šventas gali būti paveikslas, ar kryželis, šventa pamaldų trioba, šventas kielikas Mišioms laikyti.

Asmens šventybė yra tada, kada jo apsidėjimai yra geri, kada jo dorybės yra augštos didelės ir jų jis turi daug.

Priemonių šventenybė yra šventi tie daigtai, kurie patys neturi nei asmens nei sąžinės, bet palengvina asmens šventybę įgyti. Šita šventybės rūšimi yra šventi visi sakramentai, apeigos, pasninkai, maldos ir kiti toki.

Kalbėdami apie Bažnyčios šventybę mes visu pirma mintijame apie asmeninę žmonių šventybę, t. y. apie dorybių ir gerų darbų gausybę. Bažnyčia susideda iš žmonių, tie yra asmenys; todėl Bažnyčiai labiausiai tinka as-

meninė šventybė. Kada bus matyti, kuri krikščioniškojo tikėjimo organizacija turi daugiausiai asmeninės šventybės, tada ir be prirodymų savaime paaiškės, jog joje daugiausiai yra šventybės priemonių, jog ji ir daigtine šventybe yra šventa, nes ji Dievo garbei skirta ne mažiau negu ta trioba kur žmonės renkasi melstis.

Kristus norėjo, kad Jo Bažnyčia būtų šventa asmenine šventybe, nes jisai sakė: “Jeigu jūs teisybė nebus gausesnė už raštininkų ir parizėjų, neįeisitė į dangaus karalystę” (Mat. 5, 20). Kiek toliau Jis dar smarkiau pasakė: “Tai-gi bukite tobuli, kaip jūsų Tėvas danguje tobulas yra” (Mat. 5, 48). Dorybių jėškimas turi būti pirmutinis krikščionių rupestis (Mat. 6, 33). Todel šv. Povylas V. Jezaus palikimą skelbdamas krikščionis nuolat vadindavo šventaisiais (1 Cor. 6, 2; 2 Cor. 13, 12; Phil. 4, 22 ir tt.).

Visatinumas. Kadangi yra tiktai viena Bažnyčia, kadan-gi joje yra Kristaus paliktos išganymo priemonės, tai aišku, jog ta bažnyčia turi būti prieinama visiems visų tautų ir visų laikų žmonėms.

Todel negali būti visotina ta krikščioniško tikėjimo organizacija, kuri teip susijungia su kuria nors tauta arba viešpatija, kad apsiri-boja joje.

Tikėjiminės organizacijos narių skaitlingumas daug reiškia, nes tarptautiniai bažnyčiai lengviau yra turėti daugiau narių negu tautinei. Teip pat ir Senojo Įstatymo pranašystės nekartą minėjo, kad Mesijo pasekėjų bus daug. Teip Dievas Abraomui buvo žadėjęs padauginti jo dvasios vaikus, kaip žvaigždes danguje (Gen. 26, 4), kaip jūros smiltis (Gen. 22, 17). Kuno žvilgsniu V. Jezus buvo Abraomo sunus, dvasios žvilgsniu krikščionys yra Kristaus vaikai. Abu tuodu žvilgsniu Dievas sudėjo žadėdamas Amraomui teip skaitlingą padermę, kaip žvaigždžių danguje ir smilčių juroje. Tas žadėjimas išsipildo per Kristų, kaip tat ir buvo pažymėta pranašystėje. Kristus kuno vaikų neturėjo, todėl pranašystė reiškia jo tikėjimo mokinių skaitlingumą.

Bet svarbiausia Bažnyčios visatinumo reikšmė yra tarptautiškumas. (Tuomi Kristus tikėjimo organizacija skiriasi nuo Žydų tikėjimo, arba Senojo Įstatymo, kuriame visi tikėjimo gerumai buvo skirti vienai tik žydų tautai. Bet ir Senojo Įstatymo pranašai jau skelbė, kad Mesijo laikais visos tautos priims Jo įstatus (Izaijas 2, 2-4).

Pats Kristus pažymėdavo Žydams, kad nereikia paniekinti kitų tautų, ypač Samarų (Liuk. 10, 33; 17, 6), kad ir Rymiečiai gali turėti dorybių, ypač tikėjimo, didesnių už Žy-

dus (Mat. 8, 10). Paskui Jis aiškiai pasakė, kad dangaus Tėvas į savo puotą sukvies visus iš visų kampų (Liuk. 14, 16-24), tai reiškia ne vieną tik tautą, bet visas. Tai-gi Kristus aiškiai pasakė, kad Jo moksle “daugelis atvyks iš rytų ir vakarų ir dangaus karalystėje sės prie stalo su Abraomu, Izaoku ir Jokubu (Mat. 8, 11). Todel šv. Povilas, tas gerasis Kristaus mokslo reiškėjas, ir parašė: “Nėra Žydo nei Greko” (Gal. 3, 28; Rom. 10, 12). Apaštalas pripažino tautinių ypatybių skirtumą, kaip vyro ir moteries skirtumus, bet jis nepripažino, kad Bažnyčioje turėtų teisės viena tauta arba viena lytis daugiau už kita. Tuomi apaštalas pažymėjo, jog Bažnyčia yra viena lygi visiems žmonėms, t. y. visatina.

Apaštališkumas. Šv. Jonas apaštalas aprašo savo regėjimą: “Miesto muras turys dvyliką pamatų, ir ant jų dvylika vardų dvylikos Avinėlio apaštalų” (Apoc. 21, 14). Mylimiausias Jezaus mokinyš tuomi regėjimu parodo apaštalų reikšmę Bažnyčioje. Tos pačios minties buvo ir šv. Povilas apaštalas. Šitas rašė Epeziečiams: “esate pastatyti ant pamato apaštalų ir pranašų, paties svarbiausio kartinio akmens Jezaus Kristaus” (Eph. 2, 20).

Kristaus Bažnyčia turi gyventi Jo atneštuoju apreiškimu, kurį atsiminti, teisingai suprasti, be klaidos garsinti žmonės gali tik-

tai ypatingai pribuvant Kristui (Mat. 28, 20) ir Šventajai Dvasiai (Jon. 14, 26). Tą dvi-
linką antgamtinę pagelbą Kristus davė apaš-
talams, ne kam kitam. Todel ne iš apašta-
lų einantis krikščioniškasis tikėjimas, nėra
Kristaus tikėjimas.

Kristus Savo Bažnyčiai paliko tokių daig-
tų, kaip galybę atleidinėti nuodemes (Jon. 20,
23), duoną ir vyną permainius į Jėzaus Ku-
ną ir Kraują penėti tuomi žmones (Jon. 6,
52), Kristaus mirties auką atnaujinti Jo Ku-
no ir Kraujo paslaptim (Liuk. 22, 19). Tai-
gi Kristaus įstatytoji kunigystė turi antgam-
tinių jėgų, toli pereinančių tą visa, ką išneša
žmonių galybė. Kristus tą galybę paliko vie-
niems apaštalams; daugiau niekam. Tai-gi tik
apaštalai tą kunigystę galėjo perduoti kitiems.
Kas nėra jos gavęs iš apaštalų, tas jos netu-
ri ir negali turėti.

Senajame Įstatyme kunigystės jiega buvo
buvo mažesnė, nes turėjo priedermę vien au-
koti gyvulius ir smilkalus. Tečiaus Kore, Da-
tan ir Abiron, pabandę kunigystę savintis ne
tuo keliu, kurį Dievas buvo paskyręs tapo žė-
mės praryti (Num. 16, 5; 26, 10). Naujasis
Įstatymas nepanaikino reikalo gauti antgam-
tinę kunigystės jėgą iš Dievo paskirto šalti-
nio Dievo įstatytais budais. Prieš duosiant
apaštalams nuodėmių atleidimo galybę Kris-

tus pažymėjo: “Kaip siuntė mane Tėvas, taip ir aš jus siunčiu. Tą ištaręs kvėpė į juos ir tarė jiems: Imkite Šventąją Dvasią, kuriems atleisite nuodėmes, bus atleisti, kuriems sulaikysite bus sulaikytos” (Jon. 20, 21-23). Taip pat prieš įteikiant apaštalams mokslo ir krikšto galybę V. Jezus pažymėjo: “Duota yra man visa galybė danguje ir ant žemės” (Mat. 28, 18).

Nebuvo reikalo atkartoti tą prie kiekvieno sakramento. Apaštalai žinojo taisyklę ir ją paliko vėlesniems. Šv. Povilas rašo: “Nes kiekvienas augštasis kunigas iš žmonių imamas ir žmonėms skiriamas tame kas Dievui yra, kad aukotų dovanas ir atnašas už nuodėmes, kad jis galėtų užjausti nežinančiams ir klystantiems, ir pats yra silpnybe apsuptas ir delto turi aukoti už nuodėmes kaip už tautą taip ir už save. Ir nei vienas nesiima pats sau garbės, bet ką Dievas šaukia, kaip Aroną. Taip nei Kristus ne pats save šviesiu padarė, kad taptų augščiausiu kunigų, bet kuris jam yra taręs: Mano Sūnus tu esi aš šiandien pagimdžiau tave. Kaip ir kitoje vietoje sako: “Tu esi amžinas kunigas sulig Melchizadeko eilės” (Žyd. 5, 1-6). Šv. Povilas rašė pirma negu Evangelijos tapo užbaigtos. Jis jau tada matė didelį reikalą stipriai išreikšti ir tvirtai prirodyti, jog

krikščioniškoji kunigija neimama pasisavini-me, nei minios įgaliojimų, o tiktai iš Dievo per Kristų ir per tuos, kam Kristus kunigys-tę paliko. Jis ją paliko vieniems apaštalams.

Per apaštalus teip-gi iš Kristaus parei-na ir valdymo galė, arba jurisdikcija, valdan-ti Bažnyčią. Kas tos jurisdikcijos nepripa-žįsta, tas krikščoinims turi buti kaip stab-meldys ir muitininkas (Mat. 18,17). Kristus buvo kalbėjęs apie dvi žmonių rūši: vienus kurie savo išganymo darbą dirba rimtai, t. y. jį stato ant uolos, kiti kurių darbas yra paikas, stato išganymo reikalą ant smilties (Mat. 7, 24-27). Išganymo rimtam darbui pats Kristus paskyrė uolą, šv. Petrą apašta-lą ir ant jo pastatė Savo Bažnyčią įduoda-mas Dangaus Karalystės raktus (Mat. 16, 16). Tat reiškia, kad ir valdžia, kurią reiškė rak-tai, Bažnyčioje tapo suteikta apaštalui. Ji tada yra teisėta, kada nuo apaštalų uolos pa-reina.

Apaštališkumas tat turi buti Bažnyčios moksle, jos kunigijoje ir jos valdžioje. Už vis svarbiusias yra kunigijos apaštališkumas, nors ir be kitų dviejų negalima apseiti.

Šitas keturias Kristaus Bežnyčios žymes brangino krikščionių senovė. Po antram vi-satiniam krikščionios mokytojų susriinkimui, buvusiam Konstantinopolyje 381 metais, imta

giedoti bažnyčioje: “Tikiu.... į vieną, šventą, visatiną, apaštališką Bažnyčią.” (Greikiškai: Pisteuo... eis mian, hagianť katholiken, apostoliken Ekklesian; lytiniškai: credo in... unam sanctam, catholicam et apostolicam Ecelesiam-.

3. Rymo-Katalikų Bažnyčia viena teturi visas Kristaus Bažnyčios Žymes.

Šiandien yra trys didžiosios krikščionių pakraipos, butent: katalikija, protestantija ir pravoslavija. Prie jų yra didelė daugybė senų ir naujų krikščioniškų sektų, nesueinančių į anas didžiasias. Terp tų mažųjų galima paminėti Armenijos monofizitus likusius iš senovės, Lenkų Marijavitus atsiradusius 1906 m. ir Lenkų bei Lietuvių nezaležninkus žinomus Amerikoje.

Vienybės jieškant susyk darosi aišku, kad protestantai jos neturi, nes tikėjimo dalykuose jie prisilaiko labiausiai griaujančios vienybės taisyklės, butent, kad kiekvienas asmuo pripažįsta Dievo apreiškimu tą, kas jam rodomi. Todel vieni protestantai pripažįsta Dievo asmeniškumą, kiti ne; vieni pripažįsta Šv. Trejybę, kiti ne; vieni pripažįsta dušios nemirtingumą, kini ne; vieni pripažįsta visas Evangelijas, kiti nei veinos.

Nėra nei liturgiškosios vienybė ten, kur vieni pripažįsta tris sakramentus: krikštą, Eucharstiją ir moterystę, kiti tik du pirmuoju, kiti tik vieną pirmąjį, kiti nei vieno. Visa ta pažiūrų yvairybė apie sakramentus telpa protestantiškoje krikščionijoje.

Kiekvienos šalies protestantai yra skyrium susiorganizavę sulig savo pažiūrų ir krypsnių. Vienos terptautinės protestantų organizacijos nėra. Amerikos reformatai yra visai atskira organizacija nuo Prancuzijos reformatų, o tie yra skyrium nuo Lietuvos reformatų. Teip pat kiekvienoje šalyje nepriegulminga nuo kitų yra Liuteronių organizacija. Teip pat ir kitos protestantų rūšys: metodistai, baptistai, presbiteronys ir kitos. Nėra tat protestantizme nei jirarchinės vienybės.

Pravoslavijoje yra mažiau skirtumų negu protestantijoje. Pravoslavija turi liturgišką vienybę, nes visi vienaip pripažįsta septynis sakramentus. Bet pravoslavija jierarchijos žvilgsniu yra teip pat eilė tautinių viena nuo kitos neprigulmingų organizacijų, kaip ir protestantija. Grekų tautos pravoslaviją valdo Atenų Sinodas, kuris nepripažįsta ant savęs neikokios kitos valdžios kaip Grekų karalių. Bulgarų pravoslavija nepripažįsta Grekų karaliaus nei Atenų Sinodo

vyriausybės, o tik savo egrarchą Sophijos metropolitą. Galicijos pravoslavus, ir Turkijoje gyvenusius Grekus valdydavo Konstantinopolio patrijarcha. Rusijos pravoslavai nepripažino ant savęs jo valdžios. Rusijos pravoslavus valdė Petrogrado Sinodas, o nuo 1917 m. Maskvos patrijarka. Pravoslavai tat pripažįsta, kad jų tikėjimas nėra viena tarp-tautinė organizacija, o eilė autokefalinių (savagalvių) bažnyčių: Rusijoje, Rumunijoje, Serbijoje, Bulgarijoje, Turkijoje ir Grekijoje. Tokiu budu pravoslavijoje nėra vienos valdžios, nei jerarchinės vienybės.

Pravoslavijoje nėra nei tikėjimo vienybės, nėra kam aiškinti iškylančias tikėjimo abejonės. Teip Rusijos pravoslavija suskilo į Nikono pravoslaviją ir Seno Tikėjimo (starovierų pravoslaviją. Nikono pravoslavijoje neklaidingumą savinasi archijerejai (vyskupai), Sename Tikėjime — liaudis. Septynioliktame šimtmetyje pasidaręs suskilimas neišnyko iki bolševikų revoliucijos ir visu laiku buvo labai aštrus.

Katalikystėje. Yra tikėjimo vienybės, nes visi katalikai vienaip pripažįsta visą Šventojo Rašto turinį abiejuose Testamentuose. Kilus abejonei apie šv. Rašto prasmę ištarmę išduoda arba visatinas vyskupų suvažiavimas, arba popiežius šv. Petro įpėdi-

nis, kuriam Kristus paliko neklaidingumo dovaną.

Visi katalikai vienaip pripažįsta septynis sakramentus ir turi vieną nuomonę apie jų prigimtį, pasekmes bei reikalingumą. Tai-gi katalikystėje yra liturgiškoji vienybė.

Yra ir jerarchiškoji arba valdžios vienybė, nes ant šiaip žmonių turi valdžią klebonai, ant klebonų vyskupai, ant vyskupų popiežius, šv. Petro įpėdinis, kuriam Kristus triskart pasakė: "Ganyk mano aveles" (Jon. 21, 15). Negali būti jerarchinės vienybės didesnės už tą, kuri suseina į vieną asmenį.

Tai-gi katalikystėje yra pilna tikėjimo, sakramentų ir valdžios vienybė.

Smulkiosios sektos. Monofizitai ir Marijavitai mums svetimi, svetimų tautų padarai: bereikalo užgaištume juos gvildendami. Tik nezaležninkus turime iširti. Jie rupinasi kuodaugiausiai išlaikyti panašumo į katalikų Bažnyčią, todėl sakramentus daro taip, kad širodytų lyg katalikiški. Pamokslus nezaležninkai skelbia taip, kaip moka, o moka labai mažai. Rimtų veikalų apie tikėjimo dalykus nezaležninkai nėra parašę, bet jie labai sutaria su atsižadėjusiais tikėjimo visai, todėl apie jų tikėjimo vienybę nėra ką kalbėti. Žinia, kad jie neturi valdžios vienybės. Jų skelbėjai nesutinka tarp savęs. Vieni pasiva-

dino Lietuvių Tautos Katalikiškoji Bažnyčia, kiti pasivadino Sena Rymo Katalikų Bažnyčia Amerikoje. Abiejuose varduose kiekvienas žodis yra netiesa. Nors nesenai nezaležninkija atsirado tarp Lietuvių Amerikoje, tačiau jau suskilo į dvi dalis: Lietuvių Tautos ir Seną Rymo. Tai ženklas, kad vienybės nėra.

Šventybė. Protestantija nepripažįsta šventųjų visai. Šešioliktame amžiuje prasidėdama ji visai neturėjo tikslo įgyti daugiau dorybių. Pirmutinis ir didžiausias jos veikėjas D-ras Martynas Liuteris parašė nelaimingus žodžius: “Sufficit quod agnovimus per divitias gloriae Dei agnum, qui tollit peccata mundi. Ab hoc non avellet nos peccatum, etiamsi millies uno die fornicemur aut occidamus,” t. y.: ‘Užtenka, kad Dievo garbės gausybė pažinome Avinėlį, kurs naikina pasaulio nuodėmės. Nuo jo nuodėmė neatrauks mus, nors viena diena šimtą kartų paleistuvautume ar užmuštume’ (Liuterio laiškas, išleido de Wette II, 37). Besigailindamas, kad per 20 metų buvo Mišias laikęs, Liuteris sakė tą “klaidą” atitaisąs Kristui ant garbės gerą gėrimą išgerdamas. (Tischreden. Eisleb. f. 33a). Tai buvo žodžiai verti žmogaus, kuris vienu atveju savo gyvenime iškilmingai pasižadėjo sekti Kristaus pavyzdį ne-

turtu, paklusnybe ir skaistybe, o paskui tuos įžadus ir pats sulaužė ir kitus drąsino laužyti. Protestantų teologas Schenkel teisingai parašė: “Negalima užginti, kad protestantiškoji ortodoksija, pradedant nuo Liuterio, dorinio gyvenimo reikšmę žemai stato” (Es ist nicht zu leugnen, dass die protestantische Orthodoxie von Luther an die Bedeutung des sittlichen Lebens geringschaetzt. Christenthum und Kirche 1867, II Abt. p. 359).

Pravoslavija neužsigynė šventumo žodžiais, bet apsėjime mažiau prisilaikė doros už protestantus. Pasilikusi atgailos sakramentą pravoslavija nereikalavo, kad žmogus padaręs skriaudą artymui atlygintų ją; nereikalavo, kad žmogus prieš gausiant išrišimą turėtų tikrą pasiketinimą pasiliauti nuodėmių. Pravoslavija reikalavo, kad einantis išpažinties teisingai atsakytų kunigo klausimus, bet nereikalavo, kad žmogus pasisakytų, ko kunigas neklausė. Pravoslavija dar apsiėmė, kad nuodėmės prieš imperatorių dvasiškija praneštu policijai. Šitas stambiojo sakramento sugadinimas taip žemai nuleido pravoslavijos viešąją dorą, kad tos religijos šalyse atsirado visam pasauliui pavojingų daiktų.

Nezaležnikija taip gausiai turi papiktinančių atsitikimų, jog negarbė darosi ki-

tiems tikėjimą terp jų paminėjus. S. Mickevičius, Lawrence'o nezaležninkų vyskupas, tapo pačių nezaležninkų atstatytas nuo vyskupavimo už girtybę, paleistuvystę ir kitus nusikaltimus. Jasienski iš Rockfordo išvežė policija, nes buvo skaudžiai nuskriaudęs nepilnametę mergaitę. Trečias asmuo, kurio pavardė netapo apgarsinta, rašė savo draugui taip-gi nezaležninkų "kunigui," kad pavogęs sidabrinį kieliką bėgtų kitur. Ketvirtas nezaležninkų dvasiškis dalyvavo plėšikų užpuolime ant kunigo A. Petraičio namų. Nezaležninkija yra šlykščiausia votis ant Amerikos Lietuvių kuno. Sunku priskaityti prie religijų tą žmonių dalį, kuri turėdama vos kelioliką dvasiškių pakenčia jų tarpe keletą viešų prasikaltėlių.

Katalikija. Ne visi žmonės tą daro ką pripažįsta ir kalba; todėl ir terp katalikų pasitaiko sunkių viešų kaltybių, bet jų nuosimtis yra labai mažas. Dar nėra buvę laikų, kad kiekvienas dvyliktasis katalikų dvasiškis būtų buvęs prasižengėlis.

Daug yra plačių visuomenės organizacijų, bet tik viena katalikija pakėlė ir laiko pasaulio mintį prie priedermės rupintis doros augštybe. Kitos didesnės organizacijos eina su ja lenktyn doroje, bet tų lenktynių pradžia yra iš to, kad katalikija pažymėjo savo or-

ganizacijos šventybę. Kitos savo doros augštybę pažymi ir pakelia tiek, kiek kovoja su katalikija.

Nei viena tikybinė, ar kitokia, organizacija neturėjo ir neturi taip didelio dorybės milžinų skaičiaus kaip katalikija. Martyrologijoje yra surašyta šimtai tukstančių katalikų šventųjų, kurie kiekvienas yra pasižymėjęs karžygišku dorybių augštumu ir daugumu. Paminėsim po vieną iš šimtmečio: šv. Povilas, šv. Justinas kankinys, šv. Kiprijonas, šv. Ambraziejus, šv. Leonas Didysis, šv. Benediktas, šv. Grigalius Didysis, šv. Jonas Damaskietis, šv. Bruno (kolonijos arkiv.), šv. Kirilius, Slavų apašt., šv. Grigalius Septintasis, šv. Bernardas, šv. Pranciškus Asyžietis, šv. Bernardinas, šv. Joanna d'Ark, šv. Teresė, šv. Vincentas a Paulio, šv. Alfonsas Liguori. Gyvenusieji 19-tame ir 20-tame amžiuose dar tebėra nepripažinti šventaisiais, bet jų daug buvo tokių, kurių dorybės žibėjo visiems: Jonas Vianney, Bernadeta Soubirou. Šito surašo vertė galima matyti iš to, kad praleisti tapo toki milžinai, kaip šv. Augustinas, šv. Bonifacas, šv. Domininkas, šv. Pranciškus Ksaveras, šv. Jonas de la Salle, ir kitų daugybė.

Lyg gražus praeities sapnas išrodo ta doros augštybė, kuri buvo pirmuose krikščio-

nyse Jeruzolimoje prieš apaštalams išsiskirtysiant, kad "tikinčiųjų daugybės buvo viena širdis ir viena dvasia, kad jie nei vienas ką turėjo nevadino savo, bet viskas jiems buvo bendra" (Ap. Darb. 4, 32). Ta doros augštybė niekuomet nebuvo priverstina, bet ji katalikystėje išliko iki šiai dienai vyriškose ir moteriškose vienuolijose, kur turtai yra bendri, kur viešpatauja pasišventimas, kur nėra nuskurėlio nei turtuolio, kur yra gražus susiklausymas ir kuno geidulių atsižadėjimas. Asmenų tą visa pildantčių katalikijoje šandien yra su viršum 300,000, t. y. viršaus negu dešimts syk daugiau kaip buvo Jeruzolimoje šv. laikais.

Kada stabmeldžiai kankindavo krikščionis už tikėjimą, tai buvo augščiausios doros žydėjimo laikotarpis, nes Kristaus mokiniai apsimdavo netekti teisių, turtų ir gyvybės veikiau negu užsiginti savo įsitikinimų. Ta kankinių dvasia katalikijoje neišnyko niekuomet, nors ne visuomet buvo reikalo aukoti gyvybę už Kristų. Kankinių dvasia atgimdavo katalikijoje, kada atgimdavo persekiojimų laikas. Tryliktame šimtmetyje įsigalėjo valdensai nukankino šv. Petrą, šešioliktame šimtmetyje krauju savo tikėjimą paliudijo Tomas More, kardinolas Fisher, Gorcomo kankiniai ir daugelis kitų. Septynioliktame šv. Juoza-

pas Kuncevičius, pal. Andriejus Bobola, 1893 m. Kražiuose keliolika Lietuvių vyrų ir moterų gyvybę paaukojo už bažnyčią. 1906 metais Prancuzijos katalikai turėjo rinktis vieną iš dviejų: arba netekti Bažnyčios turto, kuris sulig inventoriaus išnešė 410,000,000 frankų, arba atsižadėti savo įsitikinimų lytinčių Bažnyčios organizaciją. Katalikai šisirinko milijonų netekimą.

Katalikija ir Dievo garbe rupinasi labiau už visus kitus tikėjimus. Gražumu garsiausios pasaulio katedros, kurios architektūros meną labai pakėlė augštin, yra katalikų statytos. Ir jos nėra tuščios. Šimtai tukstančių katalikų kunigų kasdien laiko Mišias įvairiose pasaulio vietose. Kada Paryžiuje baigiasi Mišių laikymo valandos, New Yorke jos prasideda. Į 24 valandas daugiau negu 200,000 kartų nekruvinai atsinaujina katalikų bažnyčiose kruvinoji V. Jėzaus auka, padarytoji ant Kalvarijos kalno. Jau senai nėra tos sekundos, kad kur nors ant žemės nebūtų pakeltos katalikų kunigo rankos Mišiose su švenčiausiu Jėzaus Kunu ir Krauju, arba kad nebūtų imama šv. Komunija. Minutą trunka pakylėjimas, o minutų paroje buva tik 1,440. Sekundą trunka Komunijos priėmimas, sesundų paroje yra 86,400, o Komunijų mažiau-

sia 500,000. Tai-gi Komunija ir Pakylėjimas nesiliauja katalikų Bažnyčioje.

Prie to reikia pridėti, kad apie 300,0000 asmenų katalikų Bažnyčioje valandą kasdien pašvenčia maldai, vadinamai Brevijorum ir mažiausiai 200 milijonų asmenų kas dien kalba ryto ir vakaro maldas. Tokiu budu įsakmiai išsipildo V. Jezaus pasakymas: "Reikia visuomet melstis ir niekad nepaliauti" (Liuk. 18, 1). Asmenys paliauja, Bažnyčia nepaliauja.

Kadan-gi tat Katalikija yra milžinų šventųjų Bažnyčia, kadan-gi ji savo vienuolijose išlaikė pirmųjų krikščionių doros augštybę, kadan-gi atsirandant reikalui atsiranda Katalikijoje ir kankintinių karžygiškumas, kadan-gi katalikija žymėdama savo dorišką augštybę verčia ir kitas didžiasias organizacijas kelti savo dorą augštytyn, kadangi Katalikų Bažnyčia, pildydama Jezaus palikimą neliauja garbinusi V. Jezaus didžiausią veikimą Jo Auką ant kryžiaus, kadangi visi minėtieji daigtai yra Katalikijos ypatybės, tai reikia jai pripažinti šventybės žymę.

Visatinumas. Visatinumas turi reikšmės tada, kada po jo yra vienybė. Visos viešpatijos turi armijų; tečiau negali sakyti, kad armija būtų visatina, nes vienos viešpatijos

kariuomenė yra tam, kad kariautų su kitos viešpatijos kariuomene.

Protestantija tat neturėdama vienybės, nors turi gana daug asmenų nesisako esant visatina. Atskiros protestanų denominacijos yra mažos. Protestantų tikėjimas atsirado 1517 metais, todėl jis nėra buvęs visuomet, kitaip sakant, nėra visatinas laiko žvilgsniu. Protestantija atsirado ir įsigalėjo, volkiškų, anglo-saksiškų ir skandinaviškų tautų grupėje. Nei slavuose, nei romaniškose tautose protestantija gilių šaknių neįleido. Protestantija gana gerai tinka pralobusiam pirklių ir pramoninkų luomui, turėdama tiek gerumo, kiek jie turi, nuteisindama tas silpnybės, kurios juose yra įsigyvenusios, duodama tokių norų ir pažiūrų įvairumą, kad kiekviena širdis sau tinkamą atranda. Bet toji dvasia nepakelia silpnesnius ir nepasotina stipresnius, todėl netinka visiems žmonių upams.

Pravoslavija niekur neturėjo jėgos pažymėti savo tikėjimo neprigulmybę, o visur tapo valdžios įrankiu. Ji likosi vien monarchiškose tautose: Grekijoje, Turkijoje, Bulgarijoje, Jugo-slavijoje arba Serbijoje ir Rumunijoje. Pirmieji bandymai gyventi be valdžios paramos pravoslavijai pasidarė Rusi-

joje nuo to laiko, kaip bolševikai įsigalėjo. Kol kas negalima įspėti kas iš to išeis, nei nėra tikrų žinių, kas iki šiol pasidarė. Tie vykliai dar nepermainė seniau apsireiškusios tiesos, kad pravoslavija yra tautinė grekų ir rytinių bei pietinių Slavų religija. Ji nėra visatinė, nes kitose šalyse ji pasiliko tik terp išeivių.

Nezależninkija nėra nei tautinė nei visatinė religija. Ji, kaip augščiau minėta, jau yra suskilusi pusiau į dvi denominacijas. Ji terp Lietuvių Europoje visai nežinoma. Terp Amerikos Lietuvių ji sudaro tik tai maždaug vieną nuošimtį ir šiaip-taip laikosi tik tose kolonijose, kur katalikai, negalėdami susikalbėti su vyskupu, dėl kokios nors priežasties nesutinka su savo klebonu. Visų Lietuvių nezależninkų nėra nei dešimties tukstančių, jei nepriskaityti grynų socialistų ir laisvamanių. Visa ta saujelė gyvena Suvienytose Valstijose. Tai-gi apie jos visatimumą negali būti nei kalbos.

Katalikija. Didžiausia už visas tikėjimo organizacijas yra Katalikų Bažnyčia. Ji turi su viršum 300,000,000 narių. Buddizme žmonių yra daugiau, Islame apie tiek pat. Bet Buddizmas nėra viena tikėjimo organizacija, nei Islamas. Tiedvi religijos yra pasidalinusios į atskiras mažesnes organiza-

cijas, kaip ir krikščionija. Nei viena tikėjiminė buddistų ar Islamo organizacija neprilygsta didumui katalikų.

Nuo krikščioniškų ir nekrikščioniškų tikėjimų katalikija skiriasi tuomi, kad yra visose tautose ir tautų grupėse: Lietuviai, Lenkai, Čekai, Prancūzai, Italai, Ispanai, Airiai yra beveik visi katalikai. Latvių, Vokiečių, Amerikiečių yra labai stambios dalys nuo 20 iki 50 nuošimčių. Anglijoje katalikų yra mažuma, bet kai-kuriuos savo tautos dvasios išsireiškimais, ypač senąją muziką ir architektūrą Anglai labiau randa katalikų bažnyčiose negu viešpatuojančiame savo tikėjime. Danų, Norvegų, Švedų ir Suomių tautybės dvasia pareinant į katalikus nemažėja tik stiprėja, nes ir tos tautos kitados yra buvusios katalikiškos savo kultūrinio augimo laikais. Rusijos architektūra ir rašymo menas tada labiausiai augo, kol ta šalis nebuvo atsiskyrusi nuo vakarų katalikystės, t. y. prieš XV šimtmetį. Tai-gi katalikiškos grupės nekatalikiškose tautose jaučia savo tikėjimo sutartį, su savo tautos dvasia.

Katalikija teip-gi yra visose vietose: Australijoje, Indijoje, Siberijoje, Alaskoje, Meksikoje, Patagonijoje, Afrikos pietuose, centre bei šiauriose ir visoje Europoje.

Katalikystė tinka visiems luomams. Ji

nėra peržema tokiems mokslininkams, kaip Kopernikas ir Pasteur, neprisilpna tokiems kaip Kolumbus, nepermenka Dantei; neperaugšta Europos sodiečiams, nei Afrikos kaframs. Joje telpa krikščioniškas darbininkų judėjimas ir augščiausi aristokratų idealai. Iš visų įvairių luomų katalikija rupinasi iškošti kas bloga, praplatinti ir sustiprinti kas gera.

Nors dar nėra tikros terptautinės kalbos, bet yra žodžių, kuriuos vartoja visos kalbos, visų pažiūrų žmonės. Tokis terptautinis žodis yra "katalikas." Jis reiškia žmogų pripažįstantį krikščioniją teip, kaip ją pripažįsta Rymo vyskupas, šv. Petro įpėdinis. Tas žodis yra imtas iš grekų kalbos, kurioje "katholikos" yra tas tas pats ką lietuviškai visatinas. Antrame šimtmeityje Pacianus rašė Sempronijui: "Krikščionis yra mano vardas, katalikas — pavardė" (Ep. 1, 4). Senovės raštininkai katalikų vardu atskirdavo tikruosius krikščionis nuo klaidatikių (Lactantius Institution, Divinar l. 4. c. 30; Aleksandrijos Klemensas, Stromata 7, 17). Daugelis klaidatikių iš senovės mėgdavo oficialiai savintis katalikų vardą, bet mieste keleivio užklausti kur katalikų bažnyčia, rodydavo ne savo maldnamį, tik tikrą katalikų bažnyčią (Jerozolimos Kirilius, Cathecheses 26

Tai-gi drąsiai galime išvesti, kad Kata-

likų Bažnyčia yra visatinė tautų, vietos ir laiko žvilgsniais. Skaitmenimis ji taip-gi yra didesnė už kitus tikėjimus.

Apaštališkumas. Protestantiją nuo apaštalų skiria penkiolikos šimtų metų ilgio tarpas. Apaštalų laikais niekas negirdėjo pamatinio protestantų principo, kad kiekvienam žmogui būtų valia Dievo apreiškimą aiškinti sulig asmens noro, o ne sulig Dievo pasiųstų mokintojų. Šv. Povilas anatema vadino ir angelą, jei tas savotišką apreiškimą skelbtų (Gal. 1, 8). Beveik visi protestantai atmeta kunigystės sakramentą visai, todėl apie jų kunigiškos galybės apaštališkumą negali būti nei kalbos. Protestantų bažnyčios dažniausiai nepripažįsta valdžios arba jurisdikcijos reikalo tikėjimo dalykuose. Kaikurie valdžios reikalą pripažįsta, bet ją išveda iš žmonių minios arba iš karaliaus; ne iš Kristaus. Protestantų teologai niekur neprirodinėja, kad jų tikėjimo valdžia būtų iš apaštalų. Taip pat jie netvirtina savo dvasiškos apaštališkumo.

Tik yra protestantų taip vedančių savo pamaldas, kad jos panešėtų į pirmųjų krikščionių sueigas nors tiek kiek jos yra aprašytos Apaštalų Darbų knygoje arba apaštalų laiškuose. Bet tuose raštuose pirmųjų krikščionių pamaldos niekur nėra aprašytos pil-

nai; todėl taikymas pamaldų prie tų aprašymų labai kenkia apaštalių prilikimams. Tame pamaldų taikyme prie nepilnų aprašymų yra dar ir kita klaida, butent užaugusios Bažnyčios grumdymas į prasidedančio tikėjimo sąlygas. Kas norėtų užaugusį vyrą pasodinti ant jo motinos kelių, tas darytų skriaudos ir vyrui ir jo motinai. Žvyrio grudas labai paneši kviečių gruđui. Išplaukęs kvietys visai nepaneš gruđui, iš kurio yra išdygęs. Didelė klaida yra sakyti, kad žvyrio ir kviečio grudai yra giminesni negu kviečio gruđas ir užaugęs ir išplaukęs kvietys. Tai-gi viršujiniu panašumu nesusidarytų protestantų tikėjimų apaštališkumas, nors galima būtų tą panašumą sudaryti pilnai ir tikrai. Negalint to panašumo sudaryti, negalima protestantijai apaštališkumo pripažinti, ypač, kad to apaštališkumo nėra nei moksle, nei kunigystėje, nei valdžioje.

Pravoslavija. Pravoslavija skiriasi nuo apaštalių tukstančio metų laikotarpiu, nes atsirado 1054 metais. Kunigystės galybė kam syki suteikta nuo to negali but atimta nei už kaltę. Atsimetę nuo Bažnyčios pravoslavai turėjo kunigystės galybę ir jie nesiliovė ją perdavinėję kaskart jaunesnėms kartoms iki šiai dienai. Todėl pravoslavai turi kunigiš-

kos galybės apaštališkumą. Tuomi jie skiriasi nuo protestantų, kurie, atsimetę nuo katalikystės, kunigiškos galybės apaštališkumo toliau nebeperdavinėjo. Vienai gentkartei praėjus jau jos atgauti nebegalėjo ir vėliau, nors Anglijos protestantai kunigystės apaštališkumą atgauti norėjo, bet jau nebegalėjo.

Bažnytinės valdžios apaštališkumo pravoslavija pasilaiko. Dievo apreiškimo sėklos bažnyčios. Krikščionijos dalis vadinama pravoslavija nepaklausė Bažnyčios ir užsiitraukė tą ką Kristus buvo paskyręs už Bažnyčios neklausimą (Mat. 18, 17), butent liovėsi būti tikra krikščionija.

Daug apaštališkojo mokinimo dalių pravoslavija pasilaiko. Dievo apreiškimo sėklas ji daigino ir augino su visatina Bažnyčia, kol buvo jos dalimi. Nuo pradžios iki viduriui devinto šimtmečio Kristaus mokslas augo ir vaisius vedė visame Krikščionių pasaulyje ir Grekų žemėje. Viduryje devinto šimtmečio Grekai pirmą kart atsimetė nuo visos krikščionijos, ir nuo to laiko krikščionijos medis Grekijoje nudžiuvo. Kiek buvo išaugęs, tiek pasiliko, bet daugiau nebeaugo ir gyvybės neturėjo. Didžiausia permaina medžiui, kada jis liauja atžalas leidęs. Apaštalų laikais krikščionijos mokslas leido atžalas: jis apsigarsino esąs nepriegulmingas nuo Žydų

sinagogos, jis pasisakė esąs liuosas nuo Senojo Įstatymo laikinųjų įsakymų, jis pasijuto galybės priiminėti į Bažnyčią stabmeldžius. Kaip tik pravoslavija atsiskyrė nuo katalikystės taip neteko šitos galybės gyventi ir vesti vaisius žmonėse, kitaip sakant neteko didelio daigto, kurį Bažnyčia buvo turėjus apaštališkais laikais.

Tai-gi pravoslavijoje apaštališkumas liko vien kunigystės galybėje, o nebeliko valdžioje nei tikėjimo moksle.

Nezaležnikija. Ta nelaiminga vargšės tautos dvasinė liga su apaštalais nesusiečia beveik devyniolika šimtų metų. Valdžios arba jurisdikcijos jie iš niekur niekad nebuvo gavę ir niekad neturėjo nei trupučio. Tikėjimo mokslo iš savęs neturėjo niekad ir neikio. Jei kiek jo paėmė iš katalikų, tai tiek turėjo ir apaštališkumo; jei kiek ėmė iš laisvamanių, tai tiek sumažino tiesą.

Bet nezaležninkai rupinasi turėti nors tikrą kunigystę. Kadan-gi nezaležninkai dėl gabumų stokos ir doros žemumo negalėdavo atbaigti seminarijos, tai katalikų vyskupai jų nešventindavo. Po kiek laiko nezaležninkai visgi garsindavosi esą kunigais. Vieni nerodydavo nei kokių dokumentų ir pykdavo už reikalavimą parodyti šventinimo paliudyjimą. Kiti rodydavo dokumentus esą įšventyti kaž ko-

kio Villayette arba de Berghes. Antrasis liovėsi nezaležninkus “šventinęs,” o įstojo į katalikų vienuolyną daryti atgailą. Pirmasis sakosi esąs iššventintas Antijochijos patrijarko, bet nėra žinios ko verti to “patrijarko” šventinimai. Garsiais vardais lengva vadintis. Tai-gi labai prielankūs būtų nezaležninkams, kas sakytų, kad jų šventinimai yra abejotinos vertės. Neabejotina yra, kad kiekvienas kunigiškas veiksmas nezaležninkų dvasiškiui yra šventvagystė. Šventvagystės kaltas yra ir tas asmuo, kuris kunigiško veiksmo prašo iš nezaležninkų dvasiškio.

Katalikija. Visa katalikų kunigų valdžia yra iš vyskupų. Visų vyskupų valdžia yra popiežiaus. Popiežiaus valdžia pareina iš šv. Petro apaštalo. Tas buvo pirmas popiežius. Jis valdžią buvo gavęs iš Kristaus (Mat. 16, 16; Jon. 21,15-17).

Kunigystės galybė katalikų Bažnyčioje yra labai rupestingai prižiurima, kad nei vienas jos nesisavintų negavęs iš vyskupo, ir kad vyskupo galybė suteikti šventinimus kunigams būtų neabejotina. Todel katalikų vyskupas šventina visuomet trys vyskupai, kurių kiekvieno vyskupiška galybė yra popiežiaus ištirta ir pripažinta, kad pareina nuo apaštalų.

Idant tikėjimo mokslas katalikų Bažnyčioje visuomet išliktų apaštališkas, todel padary-

ta, kad nei vienas vyskupų sutarimas, nors būtų įvykęs visatiname jų susirinkime, nėra galutinas, jei netampa patvirtintas Apaštalų Sosto, t. y. popiežiaus, kuris yra tiesioginis vyriausiojo apaštalo šv. Petro įpėdinis.

Išvedimas. Peržiūrėję krikščioniškuosius tikėjimus matome, kad vienybės, šventybės ir visatinumo žymės teturi tik viena Katalikų Bažnyčia. Ji teip-gi turi pilną kunigystės, valdžios bei tikėjimo apaštališkumą. Pravoslavija turi apaštališkumo žymę, bet tiktai kunigiškos galybės srytije, o ne tikėjimo moksle ir ne valdžioje. Galutinas tat išvedimas yra, juk viena tiktai Katalikų Bažnyčia turi visas tikrosios Kristaus Bažnyčios žymes, tai-gi ji viena ir yra Kristaus Bažnyčia.

4. Bažnyčios ypatybės.

Daug yra Bažnyčios ypatybių, bet trumpame vadovėlyje minėsime tiktai šitas. 1) reikalingumas, 2) amžinumas, 3) kad ją lengva matyti, 4) kad joje yra gerų ir blogų, 5) jos neprigulmybė nuo pasaulinės valdžios, 6) neklaidingumas, 7) jos veiksmų sutvarkymas.

Bažnyčios reikalingumas. Reikalą vienytis į organizaciją V. Jezus tiek kartų pažymėjo, kiek kartų Jis kalbėjo apie savo mokslo įvykinimą. (Žiur. skyrių: Kristus įkūrė Baž-

nyčią). Podraugei Išganytojas davė griežtą paliepimą priimti Jo tikėjimą ir krikštą: “Kas įtikės ir apsikrikštys bus išganytas, kas neįtikės bus pasmerktas” (Mork. 16, 16). “Kas neatgims iš vandens ir Šventosios Dvasios, tas negali įeiti į Dievo Karaliją” (Jon. 3, 5). Taip pat griežtas yra paliepimas klausyti Bažnyčios: “Jei Bažnyčios neklausys, tebuna kaip stabmeldys ir muitininkas” (Mat. 17, 17).

Kristus buvo atėjęs ant žemės, kad atitaisytų žmonių nuodėmių ir klaidų pasekmes. Jis taip-gi pasakė, kad atitaisymo vaisius veda tik tie, kurie yra jame, kaip šakėlė gyvame vyno medelyje (Jon. 15, 4). Visų šakelių susivienijimas su Kristum sudaro Bažnyčią, arba dvasinį Kristaus kuną (1 Cor. 12, 17). Bažnyčioje, arba dvasiniame Kristaus kune, yra visos amžinojo gyvenimo priemonės. Jei-gu tat prie Bažnyčios nepriguli, tai jis tų išganymo priemonių netenka. (Tat reiškia aržiną pražutį.

Priedermė prigulėti prie Bažnyčios yra Kristaus išduotasis įsakymas.

Kas žinodamas nepildo Kristaus įsakymo, tas daro sunkią nuodėmę, o su tokia neivienas Dievo veido neregės. Todel šv. Kiprijonas, viduriuje trečiojo šimtmečio rašė: “Extra Ec-

clesiam non est salus" (De Unitate Ecclesiae). Visa krikščionija mintijo ir mintija teip-pat.

Bet įsakymo neišpildymas yra nuodėmė tik tada, kada žmogus jį laužo žinodamas. Jei kas įsakymą peržengia nežinodamas, tai tas bausmės neturi. Vieni žmonės klaidoje gimę nežino, kad yra Dievo įsakymas buti Bažnyčios nariais. Kiti tą įsakymą žino, bet klaidingai mintija, buk jų gimtoji sekta esanti tikra Kristaus Bažnyčia.

Tai-gi klaidingų krikščioniškų sektų nariai, kurie be savo kaltės nepažįsta tikros Kristaus Bažnyčios, Dievui atsakys vien už nuodėmės žinojimu padarytasias. Neprigulėjimas prie Katalikų Bažnyčios nebus jiems pasmerkimo priežastis. Todėl gerai pakrikštytieji pravoslavų, protestantų ir kitų vaikai, mirusieji be asmeninės nuodėmės, tikrai linksminsi danguje su Kristum. Užaugusių nekatalikų maža terp jų, ne nedaug yra užaugusių ir išvengusių mirtinos nuodėmės. Bet bute gali būti ir tokių. Jų skaičiaus niekas nežino, kol gyvena ant žemės. Išganytų nekatalikų krikščionių skaičius yra didesnis už skaičių nepadariusių nuodėmės, nes kaikurie po nuodėmės prieš mirsiant gailisi už savo kaltes ne iš pragaro baimės, o iš Dievo meilės. Tokis gailestis atleidžia nuodėmę ir pelno išganyką.

Tečiaus tobulo gailesčio priemonė negelbsti žinančiam tikrą Bažnyčią ir nenorinčiam į ją įstoti, nes negalimas yra tobulas gailestis be tikro visų Kristaus įsakymų išpildymo.

Nekatalikų krikščionių per klaidą nepriklausančių prie Bažnyčios padėtis yra bloga tuomi, kad jie neturi visų gausių priemonių, kuriomis Kristus stiprina žmonių silpnybę veddamas juos į išganymą.

Bažnyčios amžinumas. Kadangi Bažnyčios tikslas yra žmonių išganymas, kadangi kiekvienam žmogui yra įsakyta tapti jos nariu, todėl ji turi būti tol, kol bus žmonių ant žemės. Tą reiškia Bažnyčios amžinumas.

Kristus žinojo, kad bus priešų, kurie ardydys Bažnyčią. Tuos Jis pavadino pragaro vartais. Drauge Jis pasakė, kad pragaro vartai nepergalės jos (Mat. 16, 16). Kitu atveju V. Jezus pasakė busiąs su apaštalais, skelbiančiais Evangeliją ir krikštijančiais žmones iki pasaulio pabaigai (Mat. 28, 20). Tat reiškia, kad Bažnyčia bus iki pasaulio pabaigai.

Bažnyčia yra matoma. Kiekvienas žmogus turi kuną ir delto yra matomas. Narių matomybės neužtenka, kad organizacija būtų matoma. Draugija vadinasi matoma tada, kada yra žinia, kokis asmuo priklauso prie

jos, kokis ne, kada matyti kas joje turi valdžios, kokia yra ta valdžia ir ką veikia.

Kristus padarė, kad ne vien matomi būtų Bažnyčios nariai, kaip žmonės, bet kad matomas būtų drauginis Bažnyčios gyvenimas ir veikimas.

Išdavęs įsakymą Kiekvienam žmogui būti Bažnyčios nariu Kristus turėjo padaryti, kad ji būtų matoma, nes negalima reikalauti iš žmogaus, kad jis įstotų į nematomą organizaciją. Bažnyčios reikalingumas ir jos matomybė yra dvi neatskiriamos ypatybės.

Kristus apie Bažnyčią kalbėjo, kaip apie matomą daigtą. Jis prilygino miestui pastatytam ant kalno ir sakė, kad tas miestas negali pasislėpti. Kristus nei nenorėjo slėpti savo Bažnyčios. Jis sakė: "Ir nedega žiburio ir nepavožia jo po ketvirčiu, bet stato į žibintuvą, kad šviestų visiems esantiems namieje." (Mat. 5. 15).

Bažnyčioje yra geryų ir blogų. Kaikuriems rodėsi, buk prie Bažnyčios tepriklauso tik vieni gerieji, o nusidėjėliai nėra jos nariai, nors ir išrodytų priklausą prie jos. Kadangi gerumas ir blogumas yra žmogaus sąžinėje, kuriuos kiti žmonės nemato, todėl ir buvo spėjama, buk Bažnyčia esant nematoma.

Bet pats Kristus kitaip mintijo. Bažnyčią jis prilygino dirvai, kurioje auga kviečiai

su kukaliais iki pjučiai. Kviečiai reiškia geruosius, kukaliai bloguosius, pjutis Dievo teisumą. Tik Dievo teisme skiriami gerieji nuo blogųjų, o pirma to auga abeji kruvoje (Mat. 13, 24-30, 36-43). Tą pačią tiesą V. Jezus atkartoję antrusyk prilygindamas Bažnyčią tinklui, o žmones žuvims ir sakydamas, kad tinklas užgriebia blogas ir geras žuvis drauge, ir pridėdamas, kad pasaulio pabaigoje angelai atskirs bloguosius nuo gerųjų (Mat. 13, 47-50).

Iš to matyti, kad ne kiekvienas taps išganytas, kuris yra Bažnyčios narys. Norint išganyti reikia priklausyti prie Bažnyčios, bet vieno priklausymo negana: dar reikia teip gyventi, akip Kristus mokino, o tą daro ne visi Bažnyčios nariai.

Yra trejopų žmonių: vieni priklauso prie Bažnyčios ir pildo Kristaus mokslą, kiti priklausydami nepildo, tretį nepriklausydami pildo. Viršutinis priklausymas prie Bažnyčios yra priderėjimas prie jos kuno. Tai-gi pirmos ir antros rūšies žmonės yra Bažnyčios kuno nariai. Kristaus mokslo nuoširdus pildymas yra prigulėjimas prie Bažnyčios dvasios. Prie jos tat priklauso pirmoji ir trečioji žmonių rūšis. (Tik viena pirmoji rūšis priklauso prie *Bažnyčios kuno ir dvasios*. Ta

rušis yra geriausia. Kiekvienam deikėtų būti joje.

Bažnyčios neprigulmybė. Visos draugijos susideda iš žmonių, bet ne visos jos yra vienokios. Vienos priegulmingos, kitos autonominės, trečios visai neprigulmingos nuo augštesnių. Neprigulmingomis vadinasi tos draugijos, už kurias nėra augštesnių. Jos neturi priedermės keno nors klausyti. Prie šitos rušies priklauso visos valstybės arba viešpatijos, nežiurint kokia yra jų forma, ar respublika, ar monarchija ar kitokia. Autonominės vadinasi tos draugijos, kurios turi teisių tvarkytis pačios, bet turi ir priedermės klausyti kitų augštesnių organizacijų kaikuriuose dalykuose. Augštesniųjų organizacijų kišimasis į autonomines yra apribotas įstatuose. Tokios yra valstijos, arba autonominės provincijos, ar kantonai ar kiti. Visiškai priegulmingos draugijos yra tos, kurios neturi teisės pasipriešinti nei vienam įstatymui pareinančiam iš augštesnės organizacijos. Tos rušies yra paprastos draugijos, bendrovės, kompanijos ir k. t.

Bažnyčia yra neprigulminga. Ji yra augščiausios rušies draugija. Už viešpatijas ji yra augštesnė savo tikslu, nes viešpatijų tikslas yra kuno gerovė, Bažnyčios tikslas yra dušios gerovė. Viešpatijų uždavinys yra

sudaryti laikiną, kiek galima, laimę žmonėms, Bažnyčios uždavinys yra užtikrinti jiems visišką amžiną laimę. Viešpatijas sudarė žmonės tarp savęs; Bažnyčią įkūrė Dievas. Kyniją išskyrus už visas kitas viešpatijas Bažnyčia yra senesnė. Vien tik Kynija ir Britanija narių skaitlium nėra mažesnės už Katalikų Bažnyčią. Jei-gu tat nepriegulmybės teisę turi mažos ir didžios viešpatijos, tai tą teisę dar labiau turi Katalikų Bažnyčia. Negalimas daigtas, kad žmonės valdytų Dievą, neturi būti, kad kunas viešpatautų ant dvasios, todėl Bažnyčios teisės yra augščiausios, arba suverenės. Nei kokia valstybė neturi teisės leisti įstatų varžančių Bažnyčią.

Kristus nebereikalo savo Bažnyčią 30 kartų pavadino karalija. Pranašai Kristų buvo vadinę karalium. Nei pas Pilotą V. Jezus savo Karalybės neužsigynė (Mat. 27, 11). Kareiviai tyčiojosi iš Jezaus karališkumo (Mat. 27, 29). Pilotas Jam ir ant kryžiaus parašė Karaliaus titulą (Mat. 27, 37). Skaudūs buvo tie daigtai. Jezus juos atkentėjo, bet neužgynė, kad jis yra Dievo Karalijos viršininkas. Kol mes tą visa tikimė, tol Bažnyčios nepriegulmybė nuo viešpatijos išpažistame.

Bažnyčios neklaidingumas. Klaida yra teip suaugusi su kiekvienu žmogum, kad as-

muo be klaidos jau nebeišrodo nei žmogum. Klaidingumo priežastys yra teip gilios ir teip stiprios žmogaus prigimtyje, kad visoje gamtoje nėra galybės pajiegiančios pakelti žmogų iki neklaidingumui. Nei pačių žmonių pastangos negali to padaryti.

Žmonių-gi palinkimas prie klaidos ir be blogo noro savotiškai iškreipia kiekvieną daigtą, kurį perduoda tolymesniems. Žinodami tat žmonių kliadingumą, turėtume abejoti, ar beturime V. Jėzaus mokslą šiandien. Tečiau yra aiški priedermė tikėti, ką Jezus skelbė, nepraleidžiant nei nepermainant nieko. Reikalauti tikėjimo neužtikrinus, kad tiesa, yra tat į ką reikia tikėti, būtų visai nedora. Dievas-gi negali padaryti nedoros.

Visi tat krikščionių tikėjimai liudija, kad Kristus savo Bažnyčiai paliko neklaidingumą. Pats Krstus buvo neklaidingas, nes buvo Dievas ir yra. Dievo galybe Jis davė žmonėms dievišką teisę atleidinėti nuodėmes ir dar didesnę daigtą: permaintyti duoną ir vyną į Kritoaus Kuną ir Kraują. Ta pačia galybe V. Jezus galėjo suteikti Savo Bažnyčiai ir neklaidingumą.

Kristus ištiesų paliko neklaidingumą apaštalams. Jis jiems žadėjo kitą Palinksminimą, kuris liktų Bažnyčioje amžinai ir tas vadinosi "Tiesos Dvasia." Pasaulis jo negali

priimti, bet ta Tiesos Dvasia bus su apaštalais ir apaštaluose (Jon 14, 16-17). Toliau V. Jezus paaiškino, kad ta Šventoji Dvasia, kuri liksis Bažnyčioje, primins jos valdybai viską kas buvo Jezaus pasakyta (Jon. 14. 26). Toje pačioje kalboje Jezu ir trečią kartą pažadėjo Bažnyčiai "tiesos dvasią" (Jon. 15, 26). Jis dar pridėjo: "Da daug turiu pasakyti jums, bet dabar negalite atkelti. Bet kada ateis ana Tiesos Dvasia, tai išmokys jus visos tiesos" (Jon. 16, 12-13). Teip kalbėjo V. Jezus prieš savo kančią.

Po atsikėlimui iš, numirusių, po daugelio pasikalbėjimų su apaštalais, kuomet Galilėjoje ant kalno susirinko 500 žmonių, V. Jezus prie jų visų pasakė apaštalams paliepiamą skelbti visą Savo mokslą žmonėms. Žinodamas, kad apaštalai ir jų įpėdiniai savomis jėgomis negalės apsisaugoti klaidų V. Jezus pridėjo: "Štai aš esmi jumis visomis dienomis iki pasaulio pabaigai" (Mat. 28, 20). Tuo Bažnyčios neklaidingumo užtikrinimu baigiasi šv. Mateušo Evangelija.

Vienaip neklaidingumo reikalą ir suteikimą pripažindami kirkiščionių tikėjimai nesutaria atsakyti klausimui, kas Bažnyčioje yra neklaidingas. Protestantų daugybė tiki, kad šv. Dvasia pribuva prie kiekvieno skaitančio šv. Raštą. Bet prityrimas parodo, kad vieni

skaitydami vienaip suprantą, kiti kitaip, kad klaidų daugybės pasitaiko Šv. Rašto skaitytojams. Pravoslavia tvirtina, kad neklaidingas yra visatinas vyskupų susirinkimas, ir kad nėra klaidos kuomet vyskupai nors nesuvažiavę tvirtai laikosi vienos nuomonės. Bet vyskupams retai pasitaiko visiems būti vienos nuomonės. Stebuklingą neklaidingumo dovaną Dievas turėtų atkartoti tiek sykių, kiek yra vyskupų, idant susidarytų vienbalsė jų mintis. Nuo vidurio devintojo šimtmečio pravoslavijoje nei kartą to nesusidarė, t. y. per visą pravoslavijos buvimo laiką. Katalikai sako, kad neklaidingumo nešiotojas yra šv. Petras ir jo įpėdiniai popiežiai, nes šv. Petru yra Kristaus pažadėta, kad tikėjimas nesusilps (Luk. 23, 32). Popiežiaus neklaidingumas yra užrašytas Šv. Rašte. Mažiau stebuklingų jiegių eikvojimo yra teikiant antgamtinę neklaidingumo dovaną vienam negu daugeliui Dievas daro stebuklą kur reikia, bet jis jų neeikvoja.

Bažnyčios veiksmų sutvarkymas. Bažnyčios darbas yra toliau veikti tą ką Kristus veikė budamas ant žemės. Jo atėjimo tikslas buvo išgelbėti žmones iš nuodėmių ir nuvesti juos į amžiną laimę. Atpirkimo veiksmą padarė pats Kristus ant kryžiaus. Bažnyčia

dabar tą atkartoja jau nekruviniu budu Mišiose ir skleidžia tos aukos naudą žmonėms kitais sakramentais. Antras Kristaus veikimas buvo išmokyti žmones Išganytojo atneštų tiesų ir Bažnyčia tą daro saugodama Kristaus mokslą bei skelbdama jį žmonėms. Trečias Kristaus veikimas buvo suvienyti i tikėjusius į jį žmones. Bažnyčia dabar palai ko Kristaus mokinių vienybę.

Tuos tris veiksmus Bažnyčia atlieka šiais laipsniais: šeimynoje, parapijoje, vyskupijoje ir visnme pasaulyje.

Šeimynos uždavinys yra dvilinkas: aptarnauti mažuosius savo vaikus ir prisidėti prie katalikų vienybės parapijoje. Vaikų aptarnavimas apima: jų krikštą, išmokinimą nors dviejų pirmutinių išganymo tiesų, apsaugojimo nuo papiktinimo ir suteikimą progos mokintis katekizmo. Prie parapijos šeimyna turi prisidėti delto, kad per parapiją susivienija su visa Bažnyčia, ir delto, kad per parapiją žmogui ateina Kristaus mokslas drauge su sakramentų malonėmis.

Parapijoje gali buti daug kunigų, bet tik vienas yra parapijos ganytojas ir tėvas, tai jos klebonas. Parapija turi teikti žmogui visas jo išganymui reikalingas priemonės. Žmogus turi atkelti savo dalį išlaidų. Kaip yra nuodėmė pėtnyčioje valgyti mėsos, arba

šventa dieną įvairius vežti, taip yra nuodėmė apgaule ir piktumu išsisukti iš parapijinio mokesčio. Yra nuodėmė mintyti, arba nors šnekėti; buk sakramentai ar kitoki dvasios patarnavimai daromi už pinigus. Už tokias tikėjimui kenksmingas šnekas yra kalti tie, kurie savo parapijinės priedermės neišpildo, t. y. savo dalies neužmoka tol, kol juos neprispaudžia reikalas priimti sakramentą. Tokių neišmanančių darosi kas kart mažiau. Žmonių išrinktieji komiteto nariai turi priedermę palengvinti klebonui parapijos turto valdymą, o ne apsunkyti. Katrie statosi vien kontrolieriais, pilnais neužsitikėjimo, o ne darbininkais turinčiais pasišventimo, tie griauja Kristaus Bažnyčią, daugiau tarnaudami pragaro vartams negu Kristui. — Klebonas nėra parapijos savininkas nei samdininkas. Jis turi būti jos ganytojas nebijantis asmeninio nuostolio, kada to reikalauja parapijos nauda. Parapijiečių susirinkimas negali kunigo išventyti, nei skirti, nei atstatyti. Kunigystė yra imama iš Krsitaus, ne iš susirinkimo.

Vyskupija susideda iš parapijų, kaip parapijos iš šeimynų. Vyskupas valdo vyskupai. Jų uždavinys skirti kunigus ir prižiūrėti, kad Kristaus mokslą jie skelbtų žmonėms teip, kaip tas mokslas yra, o ne sulig savo

prasimanymo. Kunigų gyvenimo drausmė yra teip-gi vyskupo rankose. Du sakramentu dalina pats vyskupas: Patvirtinimą šiaip žmonėms ir kunigystę dvasiškiems. Abudu tuodu sakramentu neatkartojamu. Dekanai yra vyskupo pagelbininkai. Jie turi tiek valdžios ant klebonų, kiek vyskupai duoda. Kanauninkai neturi nei kokios valdžios. Jie savo vardą nešioja delto, kad tapo vyskupo pripažinti naudingiau už kitus tarnavusiais kunigais. Amerikoje nėra kanauninkų, Jiems panašūs yra konsultoriai. Vyskupui mirus, kanauninkai arba konsultoriai išrenka laikiną vyskupijos valdytoją.

Visuotina Bažnyčia susidaro iš vyskupių, kaip vyskupijos iš parapijų. Žymesniųjų miestų vyskupai vadinasi arkivyskupais, bet jie neturi valdžios ant vyskupų. Seniaus patrijarkai turėdavo valdžios ant vyskupų, bet dabar patrijarko vardas yra tik garbės titulas. Popiežiaus pripažinti labiausiai pasitarnavusieji vyskupai ar arkivyskupai buva skiriami kardinolais. Kartais buva kardinolų iš kunigų. Dažniausiai tie buva vienuoliai. Kardinolai neturi valdžios ant vyskupų nei ant kunigų, negut savo vyskupijose. Popiežiui mirus kardinolai išrenka jam įpėdinį. Popiežius savo valdžią gauna ne iš kardinolų, bet iš V. Jėzaus. Popiežius negali savo

valdžios nei mažinti nei dauginti, o turi jos tiek kiek Kristus davė. Popiežius skiria vyskupus, išleidžia įstatus visai Bažnyčiai, sušaukia visuotinus vyskupų susirinkimus tikėjimo dalykams aptarti, pats išduoda nuosprendžius tikėjimo ir doros dalykuose.

Vyskupų suvažiavimai buva vietiniai tautiniai ir visatiniai. Vietiniai vadinasi vienos provincijos vyskupų suvažiavimai. Juos sušaukia arkivyskupas. Tautiniai buva kokios nors vienos tautos vyskupų ir arkivyskupų suvažiavimai. Juos sušaukia tas kam popiežius paveda. Tautiniai vyskupų suvažiavimai Amerikoje vadinasi plenariais. Jų buvo trys: visi Baltimorėje. Ketvirtasis buvo ten pat 1919 metais, bet formalių posėdžių nedarė. Vietiniai ir tautiniai vyskupų susirinkimai svarsto savo vietos ar tautos tvarkos dalykus. Visatoniai suvažiavimai svarsto kunigų drausmės ir tikėjimo dalykus. Visatinius vyskupų susirinkimus sušaukia popiežius ir jis juose pirmininkauja pats arba per kokį nors kardinolą. Visatinių susirinkimų buvo devyniolika: pirmutinis Nikėjoje 325 m., paskutinis Vatikane 1870 m. Visatinių susirinkimų iš-tarmės, popiežiaus užtvirtintos, tikėjimo ir doros dalykuose buva neklaidingos. Vyskupų visuomenė yra apaštalų visuomenės įpėdinė.

Apaštalių visuomenė negalėjo klysti, negali klysti nei vyskupų visuomenė, kuomet prie jos yra šv. Petro įpėdinis.

Jerarchija. Valdžios laipsniai Bažnyčioje vadinasi jerarchija. Du yra tos jerarchijos žvilgsniu: šventinimai arba kunigystė ir jurisdikcija, arba valdžia. Kunigystės jerarchija apima šituos laipsnius: 1 tonsura, t. y. plaukų nukirpimas, ženklinantis priėmimą į dvasiškijos luomą, 2) ostijarijus, t. y. bažnyčios durių ir grindų prižiūrėtojas, 3) lektorius, t. y. kurs Šv. Raštą garsiai skaito bažnyčioje, 4) egzorcistas — t. y. turintys galybę išvarinėti piktasias dvasias ir šventinti paprastuosius daigtus, 5) akolita — turintys teisę tarnauti Mišioms, prirengti altorių ir tvarkoje laikyti apeigų rubus bei indus. Tonsura yra tik įžanga į dvasiškiją, keturi kiti vardai yra keturi šventinimo laipsniai. Jie vadinasi mažieji šventinimai. Juos priėmus galima be kaltės vėl grįžti į pasaulį, atsižadant jų.

Trys yra augštieji šventinimai, butent: subdijakonas, dijakonas ir kunigas. Kas priima subdijakono šventinimą ir paskui grįžta pasaulin, tas padaro mirtiną nuodėmę. Drauge su subdijakono šventinimais yra priimama priedermė amžinai laikyti skaistybę ir kasdien kalbėti brevijorių. Sublįjakonas iškil-

mingai gieda Lekciją Mišiose. Jis turi teisę dėvėti manipulį ir tunicelą.

Dijakonas yra vienu laipsniu augštesnis už subdijakoną ir turi teisę dėvėti stulą per petį bei dalmatiką. Dalmatikos išvaizda niekuomi nesiskiria nuo tunicelės. Dijakonas reikale gali krikštyti, dalinti komunijų ir sakyti pamokslą.

Kunigas yra trečias augštasis šventinimas. Jis suteikia galybę dalinti visus sakramentus, išskiriant Pastiprinimą ir Kunigystę. Kunigai nešioja stulą kryžiausiai sukeistą ant krutinės ir arnotą.

Augščiausias laipsnis kunigystėje yra vyskupas. Jis duoda galybę dalinti žmonėms Pastiprinimo ir Kunigystės sakramentus. Vyskupas nešioja ant galvos mitrą ir rankose ganytojišką lazda. Kunigystės jerarchijoje popiežius neturi valdžios daugiau už vyskupą.

Jurisdikcijos jerarchija susideda tik iš trijų laipsnių: klebonas turi valdžios savo parapijoje, vyskupas savo vyskupijoje, popiežius visame pasaulyje. Popiežius yra daug augštesnis už vyskopus jurisdikcijos jerarchijoje.

Dvasiškija turi priedermės mokinti, bet ta priedermė neturi nustatytos jerarchijos. Tečiau ir joje galima atskirti tris laipsnius.

Vyskupas yra autentiškas tikėjimo mokintojas. Visatinis vyskupų susirinkimas yra augštesnis už jį, bet nenuolatinis, neklaidingas tikėjimo mokintojas. Popiežius yra nuolatinis neklaidingas tikėjimo mokintojas. Žemesnieji už vyskupą kunigai gali ir turi skelbti tikėjimo mokslą, bet tą daro tiktai vyskupo vardu, todėl nesiskaito tarp mokintojavimo laipsnių.

Bažnyčios teismas yra trijų laipsnių: vyskupas, arkivyskupas ir popiežius. Klebonai neturi teismo galybės savo parapijoje. Jei-gu arkivyskupas svarsto savo pavaldinių bylą bažnytiniu teismu, o nuteistieji neapsima nuosprendžio, tai apelacija eina į seniausią tos provincijos teismą. Jei nuteistasis neapsima ir tada, tai apelacija kyla į popiežių, kurio nuosprendis yra neatmainomas.

Vienuolijos yra skiriamos nuo parapijų ir vyskupijų, bet negali būti skyriumi nuo popiežiaus. Moteriškos vienuolės neturi ir negali turėti nei kokių kunigystės šventinimų. Vyrų vienuolijose vieni turi kunigystės šventinimus, kiti neturi. Kas kita yra kunigystė, kas kita yra vienuolystė. Vienuoliai yra žmonės viešai pasižadėjęs Dievui pildyti ne vien Dievo įsakymus, bet ir Kristaus patarimus, butent paklusnybę, neturtą ir skaistybę. Kaikurios vienuolijos prie tų trijų įžadų

prideda katvirtą. Jezuitai prisiekia neapsimti garbingų vietų ir ginti Šventąjį Tėvą, Aleksijonai, tarnauti ligoniams, Trinitoriai gelbėti žmones iš nelaisvės. Kiti turi kitokių priedamų įžadų.

Yra vienuolijų, kurios yra po vietinio vyskupo valdžia, pav. Šv. Kazimiero Seserys. Kitos priklauso tiesiog nuo Šv. Tėvo, pv. Jezuitai, Marijonai ir kiti. Moteriškosios vienuolijos dalinasi į kliauzuruotas ir liuosas. Kliauzuruotų vienuolijų seserims nevalia nei koku reikalu išeiti iš vienuolyno ir niekam nevalia įeiti pas jas. Liuosų įstatų vienuolijos gali pavėlyti savo seserims išeiti iš vienuolyno kiekvienu padoriu reikalu ir gali pavėlyti svetimiems įeiti į savo vienuolyną. Visos vienuolijos dar dalinasi į iškilmingų įžadų ir paprastų įžadų vienuolijas. Nors abiejų įžadai yra daromi gana iškilmingai, bet tų įžadų pasekmės yra ne vienokios. Iškilmingų įžadų vienuoliui atsitraukus iš vienuolyno nei viršininkas neturi teisės grąžinti to vienuolio įnešimą. Paprastų įžadų vienuoliui atsitraukiant, arba net laužant savo įžadus, viršininkas neturi teisės pasilaikyti jo įnešimą. Iškilmingų įžadų vienuolijos vadinasi ordonais, paprastųjų įžadų — kongregacijomis. —

Beveik visose moteriškose vienuolijose įstojimo amžis apribotas tarp 15 ir 30 me-

tų. Vyriškose taip-gi buva amžio apribojimo, bet rečiau. Įstojantis į vienuolyną asmuo paprastai 6-10 mėnesių buva kandidatu, paskui metus arba du naujoku, paskui daro laikinus įžadus trims metams ir po to amžinuosius įžadus. Įstojančios į moteriškas vienuolijas merginos turi atsinešti dalies, kurios dauguma buva parodyta įstatuose. Vyrų vienuolijose dalies nereikalaujama, bet kartais imama užmokestis už kandidatavimo laiką.

Paprastai vienuolijos dalinasi į provincijas sulig tautų. Jei-gu vienoje tautoje buva daug vienos vienuolijos namų, tai darosi kelios provincijos vienoje tautoje. Sulig Bažnyčios dvasios vienuolija negali būti tautinė, bet yra tokių vienuolijų, kurios vienoje tautoje prasidėjusios į kitas tautas nepraplito.

Vienuolijos daugiausiai naudos padarė mokslui ir labdarybei. Dievo garbė ir artymo meilė yra vienuolijų dvasia.

5. Popiežius.

Stipraus Centro Reikalas. Viešpaties Jėzaus veiksmus galime suprasti tikrai atsimindami, jog Jis buvo ne vien žmogus, bet ir Dievas. Dabartinių žmonių mokslo prityrimai, nors neseniai tapo sužinoti, bet V. Jezui jie buvo žinomi ir tada, kada Jis dar gyveno ant

žemės. Dabartinis istorijos mokslas žino, kad yra daug įvairių ir didelių priežasčių griaujančių draugijas ir šiaip organizacijas, ypač didžiasias. Tas pats mokslas žino, kad stipri centralė valdžia yra geriausia priemonė toms griaujančioms priežastims stabdyti. Paprastas žmogus Kristaus laikais galėjo nežinoti šitų dviejų mokslo tiesų, bet V. Jezus buvo Dievas ir žinojo.

Jis rengė draugiją, vadinamą Dangaus Karaliją arba Bažnyčią, visiems luomams, visoms žemėms, visoms kalboms visiems laikams, trumpai sakant, visiems žmonėms. Tai gi jis žinojo, kad daugelis priežasčių ardys tą draugiją, ir kad jai reikia stiprios centralės valdžios idant neiširtų.

Nors Bažnyčia yra antgamtinė draugija, bet gamtinės priežastys siekia ir ją. Nebutų krikščionys pasidalinę į daugybę įvairių tikėjimų, jei gamtinės ardančios priežastys nebūtų siekusios Kristaus įkurtos Jo mokinių draugijos. Gamta siekia visko, kas joje gyvena. Nei Kristaus kunas nebuvo liuosas nuo gamtos veiksmų, nes nevalgęs išalkdavo, nemigęs pailsdavo, plakamas skaudėjo, duriamas plyšo.

Gelbėdamas Bažnyčią nuo ardančių gamtos priežasčių Kristus savo draugijai davė antgamtinių priemonių, bet Jis nepaliko nesu-

naudojęs nei vienos gamtinės. Visame Kristaus veikime matyt, kad antgamtinės priemonės Jis vartodavo tik tuomet, kada nebelikdavo nesuvartotų gamtinių. Tą žinodami suprantame jog Kristus kurdamas Bažnyčią turėjo jai duoti stiprią centrą valdžią.

Petro Išskyrimas. Kaip apaštalus Kristus išskyrė iš tarpo minios pirma negu jiems davė apaštalybės galę, taip iš tarpo apaštalų išskyrė Petrą pirma negu jį pastatė visos krikščionijos ganytojum. Pačioje viešaus veikimo pradžioje V. Jezus Simonui, Betsaidos žvejui, pasakė jo vardą pakeisiant Petru. (Jon. 1, 42). Kristus kalbėjo aramaiškai ir pavartojo žodį Kefa. Bet evangelistai ir kiti pirmieji krikščionys suprato, jog ta permaina turi žymios reikšmės, todėl krikščionijai pereinant iš aramajų kalbos į greikiškąją persikeitė ir Kefa vardas į Petrą, nes aramaiškai Kefa ir greikiškai Petra reiškia tą, ką lietuvių žodis Uola.

Iš Simano arba Petro valties Kristus mokino žmones. Nors neparanku kalbėtojų sakyti pamokslą iš žemesnės vietos į augščiau stovinčią minią, tečiau ant kranto, apsėjimu parodydamas, juk Dievo žodis sklinda į žmones iš Petro valdomo laivo. Laivo savininkui, tam pačiam Simanui Petrui, tuo pačiu atveju Je-

zus pasakė, jog nuo dabar žvėjotų nebe žuvis, tik žmonės (Liuk. 5, 1—10).

Bažnyčios įgaliotiniai rinko nuo žmonių bažnytinę rinkliavą. V. Jėzus pažymėjęs, kad Jis kaip Dievo Sūnus yra liuosas nuo rinkliavos, tečiaus apsiėmė užmokėti kaip visi, kad nekiltų papiktinimo. Nėstant pinigų Kristus pasiuntė Petrą į ežerą liepdamas meškerioti ir sakydamas: “Pirmutinę užkibusią žuvį imk ir jos žiotis atidaręs rasi staterą: tą paėmęs užmokėk už mane ir save” (Mat. 17, 26).

Bažnyčiai reikėdavo mokėti pusę statero nuo žmogaus. Kristus padarė stebuklą, kad iš vandens pagautu pinigų užmokėtų bažnytinę duoklę už Save ir už Petrą. Rinkikai turėjo suprasti, jog Jėzus teisingai buvo sakęs, kad yra liuosas nuo Bažnytinės duoklės, kadan-gi pasakymą stebuklu patvirtino. Bet apaštalai suprato ir kitą to stebuklo reikšmę, kad Kristus Petrą bažnytinės duoklės žvilgsniu vienyja su Savimi.

Dar buvo ir kitų Petro išaugštinimo ženklų V. Jėzaus apsiėjime su juomi ir su kitais apaštalais.

Valdžios Suteikimas. Naujame Įstatyme yra užrašyti trys labai aiškūs sakiniai, kuriais šv. Petras statomas Bažnyčios viršinin-ku. Pirmame sakinyje jam Kristus žada visą valdžią, antrame neklaidingumą, trečiame tą

visa suteikia statydamas aukščiausiu ganytojum. Nors pirmąjį sakinį minėjome skyriuje apie Bažnyčios įkurimą, tečiaus šičionai reikia nors kiek giliau išsiaiškinti jį.

Atėjęs į Pilypo Cezarėjos ribas V. Jezus paklausė apaštalu, kuomi žmonės Jį vadina. Apaštalai jam pasakė įvairias nuomones. Tada Jezus paklausė: “O jūs kaip sakote, kas aš esmi. Atsakydamas Simanas Petras tarė: Tu esi Kristus gyvojo Dievo Sunus, kuris į šį pasaulį atėjai. Ir atsakydamas Jezus tarė jam: Laimingas esi Simanai Jono sunau, nes nei kunas nei kraujas apreiškė tau, bet mano Tėvas, kuris yra danguje. Ir aš sakau tau, kad tu esi uola, o ant tos uolos pastatysiu mano Bažnyčią ir pragaro vartai nepergalės jos. Ir duosiu tau dangaus karalystės raktus: ką suriši ant žemės bus surištas danguje, ką paliosuosi ant žemės bus paliosuota danguje (Mat. 16, 16—19).

Kadangi Kristus su apaštalais kalbėjo aramajų kalba, kurioje stambesnieji bažnytiniai žodžiai buvo išlikę beveik be permainų iš senovės žydų kalbos, tai Simanas—Petras atsakydamas V. Jezui išsitarė: “Tu esi Mašiah, gyvojo Dievo Sunus.” Mašiah žydų kalboje reiškia tą pat, ką Christos grekų kalboje, ir pateptasis lietuvių.

Petro vardas krikščionyse pragarsėjo ne tiek delto, kad V. Jezus Simaną pramanė Petru arba Kefu, bet labiausiai delto, kad tam Simanui pasakė: “Tu esi uola (petra greikiškai, kefa — aramaiškai), ir ant tos uolos (kefa arba petra) pastatysiu mano Bažnyčią. Pradžioje krikščionys Simaną vadindavo vardu Kefa nors ir greikiškai kalbėdavo (Šv. Povylas laiškuose 1 Co. 3, 22; Gal. 2, 14), bet ilgainiui, kad lengviau būtų atsiminti ir suprasti Kristaus pasakymas vietoje Kefa, ėmė sakyti petra. Kadan-gi apaštalas buvo vyras, tai moterišką galunę a pakeitė vyriškąja os ir išėjo greikiškai Petros, lotyniškai Petrus ir lietuviškai Petras.

Pavadindamas Simaną akmeniu arba uola, V. Jezus išreiškė mintį, kad nuo Petro valdžios paeis Bažnyčios pastovumas, kaip kad nuo pamato pareina triobos tvirtybė. Išganytojas buvo pasakęs, kad geriausias pamatas triobai yra uola (Mat. 7, 24-27). Tai-gi pavadindamas Simaną Petru arba uola ir žadėdamas ant jo statyti Bažnyčią pasisakė tai Bažnyčiai parengęs geriausią pamatą.

Drauge V. Jezus paaiškino, kodel Simanas buvo teip naudingas Bažnyčiai, kaip uola pamatan, sakydamas: “Ir duosiu tau dangaus karalystės raktus.” Raktai visose tautose ir visais laikais reikšdavo valdžią. Tai-gi

Išganytojas ištaria tą, ką mes spėjame Ji mintijant, butent, kad nuo centralės valdžios stiprumo priklauso Bažnyčios organizacijos stiprybė. Jis pridėjo: “Ir pragaro vartai nepergalės jos.” Pragaro vartais jis pavadino visas jiegas griaujančias Bažnyčią. Tai-gi mes neklydome sakydami, kad Jis žinojo, jog reikia aprupinti Bažnyčios ateitį nuo tų griaujančių jiegų.

Kadan-gi Bažnyčios ateitis priguli nuo jos centralės valdžios, delto V. Jezus tą valdžią duodamas Petrui nepasitenkina ją iš-reiškęs raktais, bet dar atkartoja: “Ką tu suriši ant žemės, bus surišta danguje, ką paliuosuosi ant žemės, bus paliuosuotas danguje.” Tat reiškia, kad Petro veiksmai žmonė-se bus pripažinti danguje.

Tą didžiausią valdžią V. Jezus davė vienam Šv. Petrui, o ne visam apaštalų buriui, nes išskyrė Petrą iš jų paminėdamas net Petro tėvo vardą: “Laimingas esi Simanai Jono sunau.”

Jokubo ir Jono motinai Salomei prašant, kad jos vaikams tektų augščiausios vietos dangaus karalystėje V. Jezus atsakė, kad negalys skirstyti augščiausiųjų vietų Savo karalystėje, negu tiems, kuriems yra Tėvo skirta (Mat. 20, 23). Dievas Tėvas apreiškė Petrui, kad Jezus yra Kristus gyvojo Dievo Sunus, o Je-

zus užtatai pasakė Petru, kad ant jo pastatys savo Bažnyčią. Tai-gi Petro išaugštini-mas įvyko Dievo Tėvo ir Dievo Sunaus su-tartimi.

Petras pasižymėjo savo karštu tikėjimu ir tas nuopelnas galėjo būti priežastim, del kurios augščiausioji Bažnyčios valdžia teko Petru, o ne kitam kuriam apaštalui. Bet pats reikalas augščiau už visus apaštalus pastaty-ti vieną ir jam duoti pilną valdžią buvo kilęs ne iš Petro dorybių, tik iš Bažnyčios gyvenimo reikalų.

Pats svarbiausias krikščionių dvasios veiksmas yra tikėjimas. Nors meilė yra augštesnės rūšies, bet ir ji išeina iš tikėjimo. Bažnyčiai tikėjimu gyvenant tikėjimas turi būti tvirtas ir toje uoloje, ant kurios stovi Bažnyčia. Jei-gu tat pragaro vartams pasisektų suklaidyti Petro arba jo įpėdinių tikėjimas, tai sugriūtų stovinti ant jo Bažnyčia. Todel Kristaus pažadėjimas, jog pragaro vartai Bažnyčios nepergalės reiškia vis vien, ką tat, kad pragarui nepasiseks suklaidyti Petro ir jo įpėdinių tikėjimą.

Neklaidingumo Pažadėjimas. Dar aiškiaus neklaidingumą pažadėjo V. Jezus šv. Petru ta diena prieš mirsiant po paskutinės vakarienės tardamas: "Simanai, Simanai, štai vel-nias griebė jus, kad niekotų kaip kviečius, bet

aš meldžiausi už tave, kad nesunykų tavo tikėjimas, ir tu kartais atsigręžęs tvirtink savo brolius" (Liuk. 22, 31-32).

Šituos žodžius V. Jezus kalbėjo vienam tik šv. Petru ir dusyk atkartotojo jo vardą. V. Jezaus malda yra teip pasekminga, kad ko Jis meldėsi, tas turėjo įvykti. Tat aišku, kad Petro tikėjimas nesunyko niekuomet. Tiesa, trumpai po to Petras užsigynė V. Jezaus, bet tuo pačiu vakaru V. Jezus buvo pranašavęs užsigynimą. Užsigynimas buvo nuodėmė, bet tikėjimas dėl tos nuodėmės nesusilpnėjo. Tai gi iš šitų V. Jezaus žodžių gauname suprasti, kad Kristus nežadėjo šv. Petru apsaugoti nuo nuodėmės, tik žadėjo apsaugoti jo tikėjimą nuo sunykimo.

Uždėta šv. Petru priederme savo keliu tvirtinti brolius V. Jezus nepasakė, kas yra tie broliai, ar tiktai vieni apaštalai, ar visi krikščionys, ar visi žmonės. Aišku yra tiek, kad galima tvirtinti tikėjimą tik tiems, kurie jo turi. Negalima tvirtinti tikėjimas tiems, kurie, arba jo visai neturi, arba turėdami ne-tvirtą nenori patvirtinimo priimti.

Bet Dievą mylintiems asmenims yra palikta gera priemonė apsaugoti savo tikėjimą: reikia tiktai savo tikėjimą pritaikinti prie šv. Petro tikėjimo, tai ir bus žinia, kad tikėjimas yra nesunykęs.

Kaikuriems rodosi, kad V. Jezus šitą brolių patvirtinimo priedermę šv. Petruui liepė pildyti tik tada, kada bus pasitaisęs iš savo užsigynimo. Bet vargu V. Jezus norėjo pasakyti tą mintį, nors ištarė: “Ir tu atsigręžęs.” Užsigynimo nuodėmė šv. Petro širdyje truko labai trumpai: tik vieną naktį ir tą ne visą. Minėdamas atsigręžimą V. Jezus veikiau norėjo trumpai pasakyti tą, ką mes ilgais sakiniais šiteip išreikštume: “Tu dabar visas esi palinkęs prie Manęs ir Mane dėmėsies, kiek kartų aš tvirtįsiu tavo tikėjimą pavojuje. Bet tu turi priedermės kreiptis teipgi į savo brolius, kitus apaštalus ir šiaip žmones, kad reikale sustiprintum jų tikėjimą.”

Kaikurie apaštalai į kelis metus po V. Jezaus dangun įžengimo abejojo, ar priimti norinčius stabmeldžius tiesiog į krikščionių Bažnyčią, ar ne; ar reikalauti iš jų Možės apėigų pildymo ar ne. Šv. Petras atsakė: priimti ir apėigų pildymo nereikalauti. Tokiu budu jis sustiprino ir apaštalų ir šiaip žmonių tikėjimą. Šv. Povilas gavęs tikėjimo apreiškimą iš V. Jezaus atėjo tą tikėjimą sulyginti su šv. Petro tikėjimu ir radęs jį vienukiu susistiprino (Gal. 1, 18; 2, 2).

Kaip augščiausioji valdžia, teip ir neklaidingumo dovana šv. Petruui buvo duota ne jo asmens tikslams, tik visai Bažnyčiai. Asmeni-

nio neklaidingumo, turbūt, turėjo visi apaštalai, bet V. Jezaus apreikštųjų tiesų aiškinimą ir jie gaudavo per šventąjį Petrą.

Augščiausias Krikščionių Ganytojas. Atsikėlęs iš numirusių V. Jezus pasirodęs apaštalams keletą kartų Jeruzolimoje, pasirodė ir Galilėjoje ant kranto ežero. Ten buvo Simanas, Tomas, Natanelius arba Baltramiejus, Jonas, Jokubas ir dar du. Po žvejotei po pusryčių V. Jezus tarė šv. Petru: "Jono Simanai, ar myli mane labiau už juos? Tarė jam: Teip, Viešpatie, tu žinai, kad myliu tave. Tarė jam: Ganyk mano avinėlius. Tarė jam vėl: Jono Simanai, ar myli mane? Tarė jam: Teip, Viešpatie, tu žinai, kad myliu tave. Tarė jam ganyk mano avinėlius. Tarė jam trečiasyk: Jono Simanai, ar myli mane? Nuliudo Petras kad buvo pasakęs jam trečiasyk ar myli mane, ir tarė jam: Viešpatie, tu viską žinai: tu žinai, kad myliu tave. Tarė Jam: Ganyk mano aveles" (Jon. 21, 15-17). Prie šitos kalbos buvo Jonas Evangelistas; jis ją aprašė ir mes ją išėmėmė iš jo rašto.

Senas grekų dainius karalius vadina tautų piemenimis (poimenes loan). Kaip piemens gano avis valdydami jas, teip karaliai valdo žmones. Tai-gi V. Jezus pastatydamas šv. Petrą visų Savo avinėlių ir avelių ganytojum, davė jam valdžią ant jų.

Savo avelėmis V. Jezus vadindavo visus žmones klausančius Jo balso. (Jon. 10, 27), visus Izraeliaus namus (Mat. 10, 6). V. Jezus ir save pavadino piemenim, ganančiu žmones (Jon. -0, 14). Tai-gi V. Jezaus mintis yra aiški: ant visų žmonių, klausančių Jo balso Jis pastato ganytojum šv. Petrą. Tas ganytojavimas reiškia valdžią.

V. Jezus paminėjo avinėlius ir aveles. Avinėliai nuo avelių skiriami lytimi. Tai reikštų, kad šv. Petro ganytojiškoji valdžia yra ant vyrų ir moterų, priėmusių Kristaus mokslą. Del buvimo teip ir yra, bet V. Jezus minėdamas aveles ir avinėlius, veikiausiai, mintyjo apie svarbesnius skirtumus negu lytiškieji. Svarbesni už tuos buvo skirtumai tarp apaštalų, turinčių valdžią Bažnyčioje ir tarp šiaip mokinių, neturinčių jos. Tai-gi Išganytojas šv. Petrui pavedė valdžią ant abejų, kad jo klausytų dvasiškija ir pasauliečiai.

Ganytojo uždavinys yra parinkti ganyklą savo avelėms, kad jos turėtų kuomi misti. Krikščionys minta tikėjimo tiesomis, tai-gi Petro uždavinys yra parupinti krikščionims gryną, nesuterštą klaidomis Kristaus mokslą. Iš to daugelis išveda, kad V. Jezus neklaidin-gumo dovaną suteikė šv. Petrui ir tada, kada jį pastatė visatinu savo Bažnyčios ganytojum.

Suimant kruvon visas tris vietas, kuriose

yra išdėta V. Jezaus mintis apie šv. Petro priedermes Bažnyčioje, matome, jog 1-a Petras yra uola, nuo kurios priklauso neįveikiama Bažnyčios pastovybė; 2-a Petras turi valdžią ant Bažnyčios, nes turi jos raktus, 3-ia Petras turi teisę rišti ir paliuosuoti visus krikščionis, 4-a Petras yra visų krikščionių ganytojas be skirtumo, 5-a Petro tikėjimas nesunyks ir 6-a Petras turi priedermės savo neklaidingumu stiprinti brolius.

Pirmųjų krikščionių nuomonės. Pirmieji krikščionys suprato, kad Petras yra jų draugijos pirmininkas. Trys apaštalų sąrašai yra paduoti Evangelijose: Mat. 10, 2-4; Mork. 3, 16-19 ir Liuk. 6, 14-16. Ketvirtas Apaštalų Darbuose. Visuose sąrašuose Petras paminėtas pirmutinis, o pardavikas Judas Iskarijotas paskutinis, o kitų vardai dedami įvairiai. Mateušas prie šv. Petro pridėjo paaiškinimą "pirmasis," bet prie kitų nedėjo žodžių "antrasis," "trečiasis" ir tt. Matyt tas Evangelistas žodį "p'irmasis" ėmė ne eilės prasme, o vyriausybės. Naujame Testamente Apaštalų Darbų knygoje Melitos salos viršininkas yra pavadintas salo pirmuoju (Act. 28, 7). Ta pačia reikšme ir šv. Petras yra pavadintas Apaštalų pirmuoju šv. Mateušo sąrašė.

Angščiau už Petrą prie V. Jezaus buvo

pristojęs apaštalas Andriejus su kitu (Jon. 1, 40).

Angelas pranešdamas moterims V. Jezaus atsikėlimą iš numirusių išsitarė: “Eikite pasakykite jo mokiniams ir Petru” (Mork. 16, 7), išskirdamas Petrą iš kitų mokinių ir statydamas jį augščiau už juos.

V. Jezui į dangų užžengus šv. Petras ėmė eiti Bažnyčios pirmininko pareigas, nes pirmasis pasirupino išrinkti dvyliktąjį apaštalą į vietą pardaviko Judo (Act. 1, 15-26). Jis teipgi augščiausiai Seno Įstatymo Valdybai pareiškė krikščionių Bažnyčios neprigulmingumą nuo Sinedrijono (Act. 4, 5-21). Augščiau minėta, kad jis išaiškino kitu du tikėjimo klausimu, iškilusiu trumpai po Kristaus užžengimo į dangų, butent stabmeldžių priėmimą į Bažnyčią, ir paliuosavimą nuo Mozės apeigų.

Popiežiai šv. Petro įpėdiniai. Kristus davė šv. Petru didžiausią valdžią ir neklaidingumą, kad Bažnyčiai būtų iš to visa nauda. Užmokesnį už asmenines dorybes visiems ir šv. Petru V. Jezus paliko busiantiems laikams, kada dušia ateis į dangų. Valdžia ir neklaidingumas turėjo likti Bažnyčioje šv. Petru mirus, nes to apaštalo mirtis negalėjo mainyti Bažnyčios konstitucijos. Visus tuos daigtus lengvai supranta kiekvienas mintyjantis žmogus.

Kol krikščionių tebuvo tik žydų žemėje, tol šv. Petras laikėsi jos sostinėj Jeruzolimoj. Krikščionijai praplitus šv. Petras persikėlė į didesnį Antijos miestą, kad iš ten lengviau būtų pasiekti visas įvairių šalių bažnyčias. Praplitus Kristaus mokslui dar labiau šv. Petras nukeliavo į pasaulio sostinę Rymą ir ten apsigyveno.

Iš Rymo, vadindamas jį Babilionu, šv. Petras parašė savo laišką Ponto, Galatijos ir kitų šalių krikščionims. Ryme liko įvairių šv. Petro palaikų, ypač medinis jo sostas ir lavonas. Visi seniausieji Rymo vyskupų sąrašai, kurių yra gana daug, vienaip pažymi, kad Petras buvo pirmutinis Rymo vyskupas. Šv. Klemensas šv. Petro antrasis ar trečiasis įpėdinis liudija, kad šv. Petras praliejęs kraują „pas mus,” t. y. Ryme.

Kadan-gi šv. Petras Ryme buvo ir ten bevyskupaudamas mirė, tai Rymo vyskupai yra teisėti jo įpėdiniai. Ta valdžia ant visos Bažnyčios, kurią turėjo šv. Petras, perėjo jo įpėdiniam Rymo vyskupams.

Teip mintijo pirmoji ankstyboji krikščionija. Šv. Jonui apaštalui dar gyvam esant, bet šv. Petruį jau mirus, apie 92 m. po Kristaus užgimimo, šv. Klemensui esant Rymo vyskupu, Korinto mieste Grekų žemėje pasidarė kivirčių dėl vietinio vyskupo. Patys korin-

tiečiai nebegalėjo gražinti tvarkos į savo vyskupiją. Tada jie kreipėsi ne pas šv. Joną apaštalą, tik pas Rymo vyskupą šv. Klemenšą, nes ir jie ir visi žinojo, kad ne apaštalas, tik šv. Petro įpėdinis turi valdžios ant kitų vyskupų.

Apie 90 metų vėliau Lijono, arba Lugduno, vyskupas šv. Irenėjus rašė, kad visos Bažnyčios turi sueiti į Rymo bažnyčią dėl ypatingos jos primenybės (Adv. Haereses 3, 3, 2).

Daug buvo oficialių Bažnyčios nutarimų atkartotinai skelbiančių, jog Rymo vyskupai, šv. Petro įpėdiniai, turi valdžią ant visos Bažnyčios. Paminėsime tris tokius nutarimus: Visatiname Ketvirtajame Konstantinopolio Susirinkime 869 m., Visatiname Florencijos Surinkime 1445 m. ir Visatiname Vatikano Susirinkime 1870 m.

Konstantinopolio vyskupas, naudodamasis tuomi, kad gyveno viename mieste su ciesorium ir jo galybe besidangstydamas bandė pasigarsinti visatinu patrijarku. Bet Dievas nebuvo davęs Konstantinopolio vyskupams tų teisių, kurias skyrė šv. Petruir ir jo įpėdiniams. Teip Konstantinopolio vyskupai, tiesa, atskalą sudaryti galėjo, bet kirkščionijos valdyti negalėjo ir nevaldė.

Iš šiaurės ant Rymo puolė daugybė pu-

siau laukinių tautų. Jos būtų sunaikinusios tą miestą. Popiežiai išgelbėjo miestą tuomi, kad Dievas gelbėjo popiežius. Atillė ir Genserikas nesunaikino miesto delto, kad šv. Leonas I (popiežius) taip prašė. Kitais atvejais mažiau stebuklingai, bet pasekmingai popiežiai atgynė nelaimės nuo miesto. Delto Rymą dabar daugelis vadina amžinuoju miestu, kad jo reikia šv. Petro įpėdiniams, o Dievo Apveizda jų stambiuosius reikalus aprupina.

Kadan-gi popiežiaus valdžia yra Bažnyčios pastovumo uola; kadan-gi popiežiai gyvena Ryme, delto ir visą mus Bažnyčią pasaulis vadina Rymo Katalikų bažnyčia. Žodis katalikiška reiškia tą, Bažnyčią, kuri išpažįsta visą krikščioniją, apimančią visas tautas, visas vietas, visus luomus ir visus laikus.

Popiežių valdžia. Visi apaštalai buvo gavę iš V. Jezaus lygią galybę dalinti žmonėms visus sakramentus. Nei popiežius neturi galybės dalinti daugiau sakramentų negu vyskupas. Kunigystė tat popiežiaus ir vyskupų yra visai lygi.

Skirtumo yra valdžioje, kad vyskupai jos turi tik savo vyskupijose, o popiežiaus valdžia yra taip plati, kaip pasaulis. Yra skirtumo ir didume valdžios, nes laikurių daigtų vyskupai negali, nors popiežius gali, pav. mirusį žmogų pripažinti šventuoju.

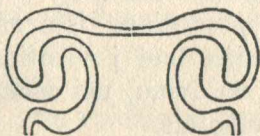
Tikėjimo skelbime vyskupai turi daug galės ir priedermių, bet jie neturi neklaidingumo dovanos. Vyskupai tampa neklaidingi tik tuomet, kada jų dauguma vienaip sutaria tvirtai skelbti koki nors V. Jėzaus apreiškimo aiškinimą. Popiežius turi neklaidingumo vis tiek ar buva vyskupų pritarimo ar ne.. Nebuvo atsitikimo, kad pasaulio vyskupų daugumos tvirta nuomonė būtų vienokia, o popiežiaus tvirtai skelbiamasis tikėjimo mokslas būtų kitokis. Dviejų priešingų kits kitam neklaidingumų nebuva.

Popiežius yra augščiausias teisėjas visų bažnytinių ir tikėjimo bylų. Viskupai yra tikri teisėjai, bet ne augščiausi. Iš jų teismo galima kelti apeliaciją augštyn iki popiežiaus, bet nuo popiežiaus jau niekur neikokiam dalyke negalima kelti apeliacijos. Nei visatinis vyskupų surinkimas nėra augštesnis už popiežių, todėl nuo popiežiaus ištarmės negalima yra kelti apelacijos nei į visatinį surinkimą, nei teismo, nei valdymo, nei mokymo ir nei kokiais kitais reikalais.

Nors popiežiaus valdžia yra augščiausia, bet ji nėra absoliutė. Ji yra apribota visu Evangelijų ir kitų šv. Rašto knygų turiniu. Dievo apreikštosios tiesos nei popiežius negali permainingti. Jis gali mainyti įstatus ir paliepimus, bet ne tiesas, ir tai tik tuos, kuriuos

buvo Bažnyčia išdavus, o ne Dievas paskelbęs. Bažnyčios konstituciją V. Jezus davė ir Evangelijose ją paliko, tai nei popiežius to negali permainyti.

Popiežių renka kardinolai, bet ne jie jam suteikia valdžią, tiktai Dievas. Popiežiui mirus iki įpėdiniui išrenkant kardinolai valdo Bažnyčią, bet jie neturi pilnos popiežiaus galybės, nei jo neklaidingumo. Paprastai tarpai nuo popiežiaus mirties iki įpėdiniui išrenkant buvo 12 iki 15 dienų. Tuo laiku pasitinkusieji stambesnieji Bažnyčios reikalai, atidedami iki naujam popiežiui imant valdyti Bažnyčią.

V APREIŠKIMO ŠALTINIAI.

1. Šaltinių reikšmė.

Yra didelis skirtumas tarp daigto esančio gamtoje ir tarp to paties daigto jau apdirbto ir pritaikyto žmogaus reikalams. Vienaip išrodo medis augantis girioje, kitaip išrodo iš to paties medžio padarytas suolas ar šaukštas. Dar didesnis yra skirtumas tarp geležies randamos kalnuose ir tarp daigto padaryto iš jos. Rudas geležingas akmuo visai nepaneši į raktą, nors tas raktas ištiesų yra padarytas iš ano geležingo akmens. Tik nuodugnus mokslininko ištyrimas suseka, kad tuodu daigtu yra tapat.

Kaip pramonė savo padarams medžiagą ima iš kasyklų, taip mokslai savo gražiems tiesų audiniams medžiagą ima iš įvairių vietų, kurias įprasta vadinti šaltiniais. Kaip tos vietos, kur iš žemės verčiasi grynas skaistus vanduo, vadinamos šaltiniais, taip sutarta yra šaltiniais vadinti tas vietas, iš kurių mokslininkai semia savo tvarkomasias ir skelbiamasias tiesas.

Tikybės mokslas turi dvi tų šaltinių rūši: Šv. Raštą ir Šv. Perdavimą. Visi krikščionys vienaip sutaria, kad Šv. Raštas yra

Dievo apreikštųjų tiesų šaltinis. Žydai tokiu šaltiniu pripažįsta Senąjį Įstatymą, bet atmeta Naująjį. Katalikai su pravoslavais vienaip tiki, kad Dievas ne visas Savo paskelbtąsias tiesas surašydino į Šventąjį Raštą, o kad dar paliko žmonėms ir kitų Šv. Rašte neminėtų, bet lygiai reikalingų žmonėms tiesų. Šitos Šv. Rašte netilpusios tiesos kokią laiką buvo gyvu žodžiu perduodamos iš lupų į lupas, dėlto jos ir vadinasi Šv. Perdavimu.

2. Abiejų Testamentų Šv. Raštas yra Apreiškimo Šaltinis.

V. Jezus buvo Dievo siųstas skelbti žmonėms tiesą ir Pats buvo Dievas negalys nei klysti nei klaidinti žmones. Jo laikais Palestinos žemėje buvo vienas knygų rinkinys, kurį žmonės vadindavo Šventa Knyga, arba Šventu Raštu. Greikiškai rašiusieji tardavo "Ta hiera grammata" arba "Ta Biblia ta hagia." (1 Mach. 12, 9; 2 Tim. 3, 15), Greikiškai teipgi tapo užrašyti V. Jezaus, kad "negalima nepildyti Šventojo Rašto." (Jon. 10, 35), nes Šv. Rašto žodis yra Dievo Tėvo žodis, nes kas Šv. Rašte parašyta apie numirusių atskėlimą, tas Dievo pasakyta (Mat. 22, 31). Todėl: "kol neišnyks dangus ir žemė, tol nei viena raidelė, nei vienas skirsnelis nepersi-

mainys iš teisės neišsipildę” (Mat 5, 16). Šituo atveju V. Jezus Šv. Raštą pavadino “{Teisės” vardu, nes žydai vadindavo “Tora,” tat reiškia teisių sąrašą, nes minėtame Šv. Rašte buvo surašytos tos teisės, kurias Dievas davė žydams per Mozę.

Ko V. Jezus mokino, tą apaštalai skelbė žmonėms. Šv. Petras, minėdamas pranašus, kurių veikalai sudaro labai žymią Šv. Rašto dalį, rašė, kad “ne žmonių valia kada tai atnešė pranašystę, bet Šv. Dvasios įkvėpti kalbėjo Dievo žmonės” (2 Petr. 1, 21). Šv. Povilas paaiškina: “Visas Raštas Dievo įkvėptas yra naudingas mokinti, įtikrinti, pabausti, pramokyti teisybės, kad Dievo žmogus taptų tobulas į visoki gerą darbą įgudintas” (2 Tim. 3, 16. 17).

Naujasis Įstatymas visame yra lygus Senajam, nes to Paties Dievo įkvėpimu rašytas. Šv. Petras rašė: “Musų mylimiausias brolis Povilas sulig jūsų duotos išminties rašė jums, kaip visuose laiškuose, kalbėdamas juose apie tai, kame šis-tas yra sunkiai suprantama, ką bemoksliai ir nepastovūs iškraipo kaip ir kitą Raštą patys savo pražučiai” (2 Petri 3, 16). Šv. Petras, kaip ir V. Jezus, vienu žodžiu “Raštas” vadino visą Šv. Raštą ir prie jo priskaitė Šv. Povilo laiškus sudarančius la-

bai žymią Naujojo Įstatymo dalį, ir liudija, jog jie yra parašyti Dievo duotąją išmintimi, o negeri žmonės tą visa iškraipo, kaip ir kitas Šv. Rašto dalis.

Mūsų laikų žmonės daro daug visokių priekaištų Šv. Raštui. Tam visam minėti ir aiškinti čia nebutų vietos. Stambiausias gal priekaištas yra, buk Šv. Raštas suklydęs beraišydamas, kad Jozue liepė saulei sustoti ir ji sustojo, idant diena prailgėtų (Jos. 10, 13). Gamtos mokslas žino, kad saulė visuomet stovėjo, tik žemė sukdavosi ir sukasi. Tečiau Šv. Rašte nėra klaidos toje vietoje. Šv. Raštas paminėjo, ką Jozue kalbėjo, ir kad Jozuės noras išsipildė. Ir kalba yra teisingai užrašyta ir kalbos išsipildymas teip-gi teisingai pažymėtas. Jozue mintijo buk saulė sukasi apie žemę. Ta mintis buvo klaida, bet Jozuės klaidas nereik priskaityti Šv. Raštui. Tečiau ir tą turime paminėti, kad Jozue kalbėjo, kaip mūsų laikų gamtos mokslininkai, kurie taria "Saulė užtekėjo," arba "saulė nusileido," nors žino gerai, kad saulė neteka nei nesileidžia. Kaip mūsų laikų mokslininkai vartoja visų sutartus žodžius, teip ir Šv. Raštas kalbėjo prisitaikydamas prie visuomenės pažiūrų ir kalbos tuose daigtuose, kuriuose neturėjo reikalo atitaisyti klaidas. Šv. Raštas atitaisė žmonių klaidas tikėjimo srytyje, o ne gam-

tos moksluose. Kardinolas Bellarminis gerai parašė, juk Šv. Raštas mokina, kaip žmonės eina į dangų, o ne kaip dangus eina.

3. Šv. Rašto Įkvėpimas.

Šv. Rašto knygos yra įvairių žmonių parašytos, tečiau jie rašė Dievo įkvėpimu, todėl Pats Dievas yra tikrasis tų knygų autorius.

Įkvėpimas yra trejopas Dievo veiksmas ant žmogaus: 1-a kad žmogus norėtų ir imtų rašyti tą, ko Dievas geidžia, 2-a kad parašytų taip kaip Dievas nori, ir 3-ia kad neįkliūtų į klaidą. Pirmąjį tų trijų veiksmą Dievas padaro žmogaus valioje, antrąjį ir trečiąjį žmogaus prote.

Kuomet Dievo įkvėptasis veikalas jau parašytas, tada Dievas tą veikalą įteikia Bažnyčiai, idant ji juomi naudotųsi, kaip apreištinųjų teisių šaltiniu.

Dievas Savo įkvėpiamam žmogui nediktuoja žodžių, netaiso sakinių. Todėl Šv. Rašto ne visur vienoki kalba; todėl yra ir gramatikos klaidų, nes jos priklauso nuo žmogaus. Tik tiesa yra Dievo duota įkvėptam raštininkui.

Tas tiesos gavimas ir davimas įvyksta įvairiais būdais. Kartais Dievas duoda žmogui, rašančiam Šv. Rašto knygą, tiesiog pa-

tirti tiesą kurios jis iki tol nežinojo. Tat vadinasi apreiškimas pridėtas prie įkvėpimo. Kartais Dievas pajudina tik žmogaus valią, kad užrašytų jau žinomą tiesą. Tat yra grynas įkvėpimas. Kartais Dievas pajudina žmogų, kad jieškotų tiesos ir drauge veda jieškan-tį žmogų, teip, kad žmogus rastų ir radęs užrašytų tą tiesą, kurią Dievas nori patalpin-ti Šv. Rašte. Šitas budas teip-gi vadinasi grynų, nes jame nėra tikrojo apreiškimo pri-dėta. Šituo budu tapo surašyta Antroji Ma-kabėjų knyga, kuriai medžiagą Dievo įkvėpta-sis raštininkas pasiėmė iš plataus Kireniečio Jazono veikalo, sutrumpindamas jį (2 Mach. 2, 24).

Ar vienu ar kitu budu Dievas priveda žmogų prie tų tiesų, kurias nori patalpinti Šv. Rašte, tai dar beužrašinėjant jas pristovi prie žmogaus, kad tas nesuklystų. Tat yra neklai-dingumo malonė.

Tokiu budu pilnas įkvėpimas susideda iš trijų daigtų: 1-a tiesos teikimo, 2-a valios pa-judinojimo ją rašyti ir proto apsaugojimo nuo klaidos.. Ketvirtas Dievo veikimas Šv. Raš-tą sudarant yra įteikti Bažnyčiai jau para-šytą Šv. Dvasios įkvėptą veiklą, bet tas veik-smas jau nesiekia Dievo įkvėpiamąjo žmo-gaus, tik žmonių giminę, kuriai Šv. Raštas skiriamas naudotis.

Pranašai Elijas ir Elizejus daug gavo apreiškimų iš V. Dievo, bet visai nepaliko rašytų knygų. Teip pat ir apaštalų visa dvylika gavo V. Jėzaus apreiškimų, o rašė tik tai penki. (Tai-gi apreiškimas gali būti be įkvėpimo. Visatinių Bažnyčios surinkimų ištarmės yra be klaidos, bet tuose nutarimuose nėra nei vienos tiesos, kuri nebutų buvusi žmonėms pirmiau apreikšta. Tie nutarimai nėra Šv. Rašto dalimis nei nelygus jam. Tuose nutarimuose yra neklaidingumo, bet nėra nei apreiškimo, nei įkvėpimo.

Iš to matome, kad buva apreiškimo, be įkvėpimo. Buva ir įkvėpimo be apreiškimo. Buvo neklaidingumo be apreiškimo ir be įkvėpimo, bet nebuva apreiškimo ir įkvėpimo be neklaidingumo. Vieno neklaidingumo negana, kad knyga būtų Dievo apreikšta.

Dar ir pats neklaidingumas buva dvejopas: antgamtinis ir gamtinis. Žmonės gali parašyti gana storą knygelę be klaidos: saky-sime, aritmetikos uždavinių rinkinį, arba logaritmų toblytelę. Tat yra gamtinis neklaidingumas. Šv. Rašto ir Bažnyčios nutarimų neklaidingumas yra ne iš žmogaus rupestingumo, o iš Dievo pagelbos, ir tat vadinasi antgamtinis neklaidingumas.

Norint Šv. Raštą gerai suprasti, reikia žinoti skirtumus. Prie to dar reikia žinoti,

kokiais laikais, kokiais tikslais ir kokiems žmonėms ir kada yra rašyta kuri Š. Rašto knyga. Kadangi daug yra žmonių nežinančių to visa, o bet-gi Šv. Raštą skaitančių, tai daug pasidaro ir klaidų, buk Šv. Rašte rastų, o ištiesos kilusių tik skaitytojo galvoje.

4. Katalikų Bažnyčia ir Šv. Raštas.

Žmonės ir jų reikalai labai skiriasi vieni nuo kitų. Tiems skirtumams reikia pritaikyti ir pamokinimai. Kas tinka vedusiems ir tekėjusioms, tas netinka tebebręstančiai jaunumenei. Gimimų knygoje yra vietų tinkančių vien moterystėje gyvenantiems asmenims (Gen. 38, 13-30). Teip pat ir Giesmių Giesmės. Katalikų Bažnyčia nepataria tas vietas skaityti visiems, o tik tiems, kuriems reikia.

Sulig Katalikų Bažnyčios įstatų, kas nori spausdinti Šv. Rašto knygas arba pastabas prie jų, tas turi duoti spausdinį peržiūrėti dvasios vyriausybei, kad neįsibriautų klaidų (Cod. Jur. Can. can. 2318, §2). Tiems kurie neina Šv. Rašto giliuosius mokslus nevalia skaityti nei Šv. Rašto originalai, nei jo vertimai, jei tie originalai ir vertimai yra nekatalikų prirengti spaudon ir paskelbti be Katalikų Bažnyčios leidimo (ib. can. 1399, §1).

Šituos įstatus Katalikų Bažnyčia paskel-

bė delto, kad nekatalikai perspausdindami Šv. Raštą arba jį versdami dažnai padaro kenksmingų klaidų. Upės vanduo gali būti gryniasias, bet ją reikia saugoti, kad žmonių silpnybė į ją neipiltų kenksmingo skystimo. Teip Katalikų Bažnyčia saugoja Šv. Raštą.

Bažnyčios peržiūrėtus ir patikrintus Šv. Rašto ir Naujo ir Senojo Įstatymų leidinius valia skaityti visiems katalikams. Bažnyčios neperžiūrėtus ir nepatikrintus nekatalikų mokslininkų spaudon priruoštus leidinius valia skaityti vien tiems, kurie nuodugniai eina Šv. Rašto mokslus.

Šv. Raštą skaityti yra ne vis vien ką jį suprasti. Kiekvienas savaip verčia tuos pačius Dievo įkvėptuosius Šv. Rašto žodžius. Nei sąžiniškiausi mokslininkų tyrinėjimai nepajiegia tuos nuomonių skirtumus suvesti vienybėn. Niekam kitam, tik vienai Katalikų Bažnyčiai V. Dievas davė neklaidingumo antgamtinę dovaną, kad visą Dievo apreiškimą pilnai išlaikytų ir teisingai suprastų, bei supratus skelbtų kitiems.

Visatinis Katalikų Bažnyčios Surinkimas Vatikane 1870 m. sutarė: “(Tikybės ir Doros dalykuose, priklausančiuose krikščioniškojo mokslo kurybai, ta yra tikroji Šv. Rašto prasmė, kurios laikosi šventoji motina Bažnyčia, nes jos yra priedermė spręsti tikrąją Šv. Raš-

to prasmę ir aiškinimą" (Sess. 3, constit. de fide cath. cop. 2; Denzinger, Bannwarth X n. 1788).

Gali būti rimtų pavienių mokslininkų, bet nei vieno rimtybė negali lygintis suglaustam visos katalikijos mokslininkų autoritetui. Šv. Rašto prasmę išsprendžiant tas autoritetas visuomet pasako savo žodį, bet tas žodis dar ne paskutinis. Galutina ištarme jis tampa tik tada, kada išeina iš neklaidingų Bažnyčios mokintojų, kuriems V. Jezus pasakė: "Štai aš esmi su jumis visomis dienomis iki pasaulio pabaigai" (Mat. 28, 20).

Žmonių reikalai nebuvo be klaidų, todėl ir viso pasaulio knygos klaidų turi, bet Šv. Raštas išliko be jų delto, kad V. Dievo antgamtinis veiksmas apsaugojo žmones nuo klaidų tas knygas rašant ir apsaugojo jas jau parašytas, paduodamas neklaidingai Bažnyčios sargybai, kad aiškinimai nesugadintų pirmosios prasmės.

Šventasis tat Raštas yra antgamtinė knyga. Nors jis yra stebuklingas Dievo veikalas, bet ne vienas Jo apreiškimo šaltinis.

5. Šv. Perdavimas.

Antras Dievo apreiškimo šaltinis yra Šv. Padavimas. Visi žmonių padavimai yra klai-

dingi, gan greit labiau negu raštai. Kaip saugojo Dievas vieną raštinį veikalą nuo klaidos, taip apsaugojo nuo jos ir vieną perdavimą, kuris delto vadinasi Šventuoju, kad būtų žymu, jog skiriasi nuo paprastųjų klaidingųjų perdavimų.

Nuo šešioliktojo šimtmečio pradžios krikščionyse išigalėjo atsimetęs nuo katalikų krypsnys, kuris sakė, buk tik tos tiesos esančios Dievo apreikštos, kurios yra aiškiai užrašytos Šv. Rašte.

Naujasis krypsnys nebuvo nuoseklus, nes šventė, ir dabar tebešvenčia sekmadienį, nors Šv. Rašte niekur nėra pasakyta, kad atmainytas yra įstatymas, užrašytasis Šventamegi Rašte “Atsimynk šeštadienio dieną švęsti” (Exod. 20, 8).

Naujasis krypsnys, kuris vadinosi įvairiais vardais, o plačiausiai yra vadinamas protestantais, nei negalėjo būti nuoseklus, nes pačiame svarbiausiame tvirtinime neturėjo pamato. Niekur Šv. Rašte nėra pasakyta, koki veikalai yra Šv. Rašto dalys, koki ne. Šita teip svarbų dalyką priseina išspręsti vien perdavimu. Jei sakytume, kad nėra švento neklaidingo perdavimo, tai ir pats Šv. Raštas stovėtų ant netviro pamato.

Žymiausias protestantų veikėjas buvo Dr. Martynas Liuteris. Jis, nepripažindamas šven-

tojo perdavimo, nepripažino teip-gi, kad šv. Jokubo laiškas yra Šventame Rašte. Daug mokslingųjų protestantų mūsų dienomis jau nei šv. Jono evangelijos nepriskaito prie Dievo įkvėptų veikalų. Teip dalykams einant naujame krypsnyje atsirado dar naujesnis, kuris Dievo įkvėpimo Šv. Raštui nepripažįsta visai.

Ne vien teorija, bet ir prityrimas parodė, kad Dievo apreiškimas stovi žmonėse ne vienu tik Šventuoju Raštu, bet drauge ir gyvu apreikštosios V. Jezaus tiesos išlikimu toje organizacijoje, kurią jis sudarė, butent Bažnyčioje.

V. Jezus nesakė apaštalams: “Sėskite ir rašykite tą visa, ką girdėjote iš manęs,” bet tarė jiems: “Tai-gi eikite ir mokinkite visas tautas, krikštydami juos Tėvo ir Sunaus ir Šv. Dvasios vardu, mokindami juos laikyti visa ką jums liepiau.” (Mat. 28, 19-20).

Rašyto žodžio aiškumo žmonėms niekuomet neužtenka. Juk aiškiai tapo užrašyta, kad V. Jezus paėmęs duoną tarė: “Šitai yra mano kunas” (Mat. 26, 26). Tuos aiškius V. Jezaus žodžius, užrašytus šv. Rašte katalikai supranta tiesiog, butent, kad duona virto V. Jezaus kunu. Evangelikams pasirodė, kad tai būtų perdidelis stebuklas ir jie sako, kad duona liko, tik į ją įėjo V. Jezaus dvasia ir delto valia ją vadinti V. Jezaus kunu, refor-

matai kalvyno pažiūrą sekdami mintija, kad ir duona liko ir V. Jezaus dvasia neįėjo, o yra tiktai V. Jezaus kuno ženklas ir jo kančios atminimas. Teip iš vieno aiškiai užrašyto sakinio susidaro trys viena kitai priešingos nuomonės, terp kurių vienu mokslu negalima atskirti, kuri išreiškia tikrąją V. Jezaus tiesą. Išganytojas žinojo tą žmonių gudrumą iš vieno aiškaus rašto sudaryti daugybę pažvalgų, delto Dievo Išmintis prie Šv. Rašto paliko gyvą Bažnyčią, kad ji pasakytų, kuri žmonių išvedamoji pažiūra yra tikra, o kurios yra klaidingos. Kol apaštalai buvo gyvi, jie gyvu žodžiu aiškino tikrąją Šv. Rašto prasmę. Apaštalams mirus jų vietoje liko vyskupai ir Šventieji Bažnyčios Tėvai.

6. Šv. Bažnyčios Tėvai.

Šventuoju Tėvu mes vadiname popiežių, garbindami jo augštą padėtį ir mylėdami jį kaip tėvą, o šventaisiais Bažnyčios Tėvais vadiname šventus asmenis gyvenusius žiloje senovėje ir daug pasitarnavusius tikybos mokslui. Nors trumpumo delei tankiai juos vadiname Šventaisiais Tėvais, bet pilnas jų vardas yra: "Šventieji Bažnyčios Tėvai." Popiežių-gi vadiname Šventuoju Tėvu, bet nepridedame žodžio "Bažnyčios," jei jis netu-

ri ypatybių bendrų kitiems Šventiesiems Bažnyčios Tėvams.

Trys yra ypatybės, be kurių niekas negali būti Šventu Bažnyčios Tėvu. Pirmoji ypatybė yra asmens šventybė. Todėl tik tie gali būti Bažnyčios Tėvai, kuriuos ji yra priskaičiusi prie šventųjų. Aleksandrijos Klemensas, Origenis ir kiti gyveno pirmaisiais krikščionijos laikais ir daug naudos padarė krikščionijos tikybai, bet jie neturėjo tiek dorybių, kad galėtų tapti šventaisiais, todėl jie skaitosi Krikščionių Senovės Raštininkais, bet ne Šventaisiais ir ne Bažnyčios Tėvais.

Gyvenimo šventybė yra reikalaujama dėlto, kad žmogus tampa šventu tik tada, kada išmoksta suvaldyti savo jausmus. Nevaldomi jausmai sudrumsčia išmintį ir ji veikiai įpuola į klaidas. Jausmų valdymas apsaugoja nuo klaidų, todėl ir šventybė naudinga mokslui, ypač tikybos mokslui, nes ji lengviausiai žmonės sugadina, jei tik jausmų nevaldo.

Antra Bažnyčios Tėvų ypatybė yra jų gyvenimo senovė. Asmenys gyvenusieji naujausiais krikščionijos laikais, nors būtų pasižymėję ir šventybė ir mokslu nesivadina Bažnyčios Tėvais, tik Bažnyčios Mokintojais arba daktarais. Visi mūsų laikų mokslininkai sutinka, kad Šv. Tėvų laikotarpis prasidėjo nuo

apaštalu, tik nėra sutarties, kada tas laikotarpis baigėsi. Tečiaus diduma sako, kad šventaisiais tėvais galima vadinti asmenis gyvenusius ne vėliaus aštuntojo šimtmečio po Kristaus gimimo. Todel Rytų krikščionijoje paskutinis Šventasis Tėvas skaitosi šv. Jonas Damaskietis miręs nežinomais metais tarp 754 ir 787. Paskutinis Šv. Tėvas vakarų šalyje skaitosi šv. Izidorius Sevilielis, miręs 636 metais. Po tų dviejų šventųjų užėjo didėsės perversmės ir ilgieji tamsybės amžiai. Todel diduma mokslininkų ir mintija, kad Šventųjų Tėvų laikotarpį reikia užbaigti aštuntuoju šimtu metų. Tečiaus nesenai buvo mokslininkų sakiusių, kad paskutinis šventasis Tėvas buvo šv. Bernardas miręs 1153 metais.

Gyvenimo senovė yra reikalinga šventiesiems tėvams ypatybė, nes juo toliau žmonės gyveno nuo Kristaus, juo mažiau galėjo patirti Jo paliktą į Šv. Raštą neįtrauktą tiesą.

Trečia Šv. Tėvų ypatybė yra žymus jų mokslingumas. Šv. Tėvu nesiskaito nei vienas, kuris nepaliko raštų išdėstančių V. Jezaus mokslą. Šita ypatybė yra reikalinga dėl to, kad Šv. Tėvų veikaluose tapo užrašyta tos tiesos, kurias V. Jezus skelbė, bet jos nepateko į Šv. Raštą.

Yra didelis skirtumas tarp Šv. Rašto ir

terp Šventųjų Tėvų veikalų. Kiekviena Šv. Rašte išreikštoji mintis yra V. Dievo įkvėpta. Todėl mes kiekvieną Šv. Rašto sakinį turime priimti kaip Dievo apreiškimą. Į Šv. Tėvų veikalus pateko daug apreiškimų, bet tie sakiniai yra užrašyti žmogaus noru, o ne Dievo įkvėpimu. Šv. Tėvams veikalus rašyti patarė šventoji jų pačių sąžinė, bet ne Šventoji Dvasia, kuri Šv. Raštą apsaugo nuo klaidos. Todėl tarp aukštų Dievo tiesų Šventųjų Tėvų veikaluose gali būti ir buva klaidų. Ne visos Šv. Tėvų mintys ir sakiniai yra tiesos.

Norint Šv. Tėvų veikaluose rasti Dievo apreiškimosios tiesos reikia žiūrėti šitų trijų dalykų: 1-a kad būtų kalba apie tikybos ar doros dalykus, nes V. Jėzus nedavė apreiškimo apie pasaulinius daiktus, 2-a, kad šv. tėvų nuomonė būtų vienoda, nes vieniems Šv. Tėvams kalbant vienaip, kitiems priešingai numanu, kad nebuvo V. Jėzaus skelbimo vienijančio jų pažiūras, ir 3-ia, kad vienoda jų nuomonė būtų išreikšta taip tvirtai, kaip tvirtai jie išreikšdavo kitas Dievo apreiškimasias tiesas, reikalaudami joms tikėjimo iš žmonių.

Nėra veikalo, kad kiekvienas Šv. Tėvas būtų minėjęs kiekvieną Dievo apreiškiamąją tiesą, tik yra reikalo, kad vienam ar keliems aiškiai ir stipriai tas tiesas skelbiant kiti būtų nepasipriešinę.

Kartais ir tarp Šventųjų Tėvų buvo skirtumo tikrai Dievo apreikštose tiesose, bet tuomet dalyką išsprendžia gyvoji Bažnyčios mokslija, t. y. Viešpaties Jėzaus paliktoji apaštalamis ir jų įpėdiniais priedermė neklaidingai priminti žmonėms visa ką V. Jėzus buvo skelbęs.

7. Bažnyčia ir Šv. Perdavimas.

Parašydinęs Šv. Raštą V. Dievas įteikė Bažnyčiai, kad iš jo imtų Dievo apreikštąsias tiesas, jį saugotų ir jo tikrąją prasmę dabotų. Taip pat Bažnyčia turi apseiti su Dievo apreikštomis tiesomis esančiomis Šv. Tėvų veikaluose. Tik šituo atveju Bažnyčia turi vieną priedermę viršaus, butent atskirti, kas Šv. Tėvų veikaluose yra Dievo apreikšta, kas ne. Kada žmonės iš kalnų brangiausias nauges ima, rasdami jas kietai įspaustas į akmenis, tada reikia išmanančio asmens, mokančio atskirti naugę nuo paprasto akmens. Tos išminties labai daug reikia jieškant Šv. Tėvų ir senovės raštininkų veikaluose to, ką Dievas apreikškė. Bažnyčia turi tos išminties, nes V. Jėzus jai davė neklaidingumo.

Geležis vis lieka tapati, nors ji dar tebetuno kalne, ar jau padarytas iš jos raktas, ar

noragas žemei arti. Teip ir Dievo apreikštoji tiesa nemaino savo prigimtį, nors gludodama apreikšimo šaltiniuose niekieno nepastebėta, arba jau panaudojama įvairiems žmonių dvasios gyvenimo reikalams. Bažnyčia yra tas darbininkas, kuris be klaidos išima Dievo apreikštąją tiesą iš apreikšimo šaltinių: Šv. Rašto ir Šv. Perdavimo, Bažnyčia teip-gi vienais laikais vienas tiesas primena žmonėms, kitais laikais kitas, sulig įvairių reikalų.

Šitas Bažnyčios veiksmas vadinasi Gyvosios Mokslijos veiksmas. Ką lotynų kalba sutarta vadinti Vivum Magisterium, tą mes vadiname Gyvoji Mokslija. Ji žmonių protu, Dievo antgamtinės neklaidingos malonės padedama semia Dievo tiesas iš Šv. Rašto ir iš Šv. Perdavimo, pritaiko jas žmonių reikalams teip, kad tie reikalai prisitaikytų prie Dievo valios. Teip ir eina tikybos gyvenimas pasaulyje. Nei vienas privatis asmuo negali savinti Gyvosios Mokslijos priedermių ir ypatybių, nes ne privatiems asmenims, tik Bažnyčiai, ypatingai apaštalų įpėdiniams vyskupams ir už vis labiausiai šv. Petro įpėdiniui Šv. Tėvui popiežiui V. Jezus davė ir neklaidingumą ir gyvosios mokslijos priedermes su ypatybėmis.

TURINYS.

<i>PRAKALBA</i>	3
-----------------------	---

<i>TIESA</i>	6
--------------------	---

I. DIEVAS.

1. Amžinoji Buitis	12
2. Tikslingumas	17
3. Gyvybės Pradžia	36
4. Pasaulio Judėjimas	43
5. Yra Dievas	52

II. TIKYBA.

1. Tikybinis Instinktas	53
2. Apreiškimas	57
3. Tikėjimo Tiesos ir Žmog. protas	61

III. JEZUS KRISTUS.

1. Jezus Kristus Gyveno ant Žemės	64
2. Jezus Dievo Pasiuntinys	68
3. Mesijas	70
4. V. Jezus prirodo, kad yra Mesijas	77
5. Atsikėlimas iš Numirusių	90

6. Kristus Dievos Sunus	112
-------------------------------	-----

IV. BAŽNYČIA

1. Bažnyčios Įkurimas	118
2. Bažnyčios Žymės	134
3. R. Kat. Bažnyčia viena teturi vi- sas Kristaus Bažnyčios Žymes	145
4. Bažnyčios ypatybės	165
5. Popiežius	184

V. APREIŠKIMO ŠALTINIAI.

1. Šaltinių reikšmė	203
2. Abiejų Testamentų Šv. Raštas yra Apreiškimų šaltinis	204
3. Šv. Rašto Įkvėpimas	207
4. Katalikų Bažnyčia ir Šv. Raštas..	210
5. Šv. Perdavimas	212
6. Šv. Bažnyčios Tėvai	215
7. Bažnyčia ir Šv. Perdavimas	219

Ex Libris

Leonard H. Budell